

PROSVETNI DELAVCI

LIST DELAVCEV V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH ZAVODIH

LJUBLJANA, 30. MARCA 1973
LETO XXIV. ŠTEVILKA 6

JASNO ZAČRTANA SMER

15. marca je sprejel prosvetno-kulturni zbor republiške skupščine sklepe o idejni usmerjenosti vzgoje in izobraževanja. Poslanci so soglasno izrekli svoj „da“ za pomemben politični dokument – kolektiven rezultat dela tega zbora. Sprejeti dokument je potrdilo in podpora vsem, ki so že doslej resnično vzgajali mladino za življenje v naši socialistični in samoupravni družbi, hkrati pa odgovor tistim, ki jim doslej ni bila povsem jasna in razumljiva idejna usmerjenost naše šole.

Kljub temu da je bil čas javne razprave razmeroma kratek, se odzvali s svojim mnenjem dokumentu številni prosvetni delavci, družbenopolitični in sa-

moupravni dejavniki, ki so dokument podprli in poudarili njegovo potrebnost. Poleg dodatnih predlogov je bilo podanih tudi precej pripomb glede

neustreznega materialnega položaja prosvetnih delavcev, neustrezne strukture srednjega šolstva, problematike poklicnih šol, dijaških domov, podaljšane bivanja v šolah itn. skratka, o težavah, ki so že več let cokla v razvoju vzgojno-izobraževalnega področja. Odbor za vzgojo in izobraževanje – njegova naloga je bila oblikovanje predloga dokumenta – meni, da je razreševanje teh problemov nujni sestavni del uresničevanja tega dokumenta. Zavezema se za njihove dolgoročne rešitve, ki pa jih bo morala nakazati zlasti resolucija o nadalj-

njem razvoju vzgoje in izobraževanja v Sloveniji.

Predsednik tega odbora Emil Rojc je v svoji razpravi poudaril, da je bil osnutek dokumenta v mnogih šolskih kolektivih in strokovno-pedagoških institucijah ugodno sprejet, hkrati pa je opozoril na mnenja, povedana v teh razpravah, češ da osnutek dokumenta preveč črnogledno ocenjuje stanje v našem šolstvu in ne priznava tudi nekaterih pozitivnih premikov na tem področju. Zato je v besedilu povedano, da kritika glede dela posameznih učiteljev in šolskih kolektivov ne velja za vse. V predlogu je poudarjena tudi odgovornost celotne družbe – vključno s skupščino – in ne le učiteljev – za stanje v socialistični vzgoji mladine in posebej za njeno idejno usmeritev.

Vse to so bile le manjše pripombe, ki so le malo zadevale konkretno besedilo dokumenta. To pa pomeni, da besedilo dovolj jasno in nesporno opredeljuje neodložljive naloge na tem področju.

VEČ KOT POLITIČNI DOKUMENT

Pomembnost dokumenta je v razpravi na seji tega zbora poudaril tudi namestnik republiškega sekretarja za prosveto in kulturo Leopold Kežar. Po njegovem mnenju ta dokument, ki ga sprejema slovenska skupščina, daleč presega obseg političnega akta, s katerim se odziva na trenutne razmere. Je namreč opozorilo, sklep in priporočilo, ki ga delavci in upravljavci na vzgojno-izobraževalnem področju naslavljajo na vso slovensko družbo.

„Vsi negativni pojavi, ki jih dokument ocenjuje,“ je dejal Leopold Kežar, v našem šolskem sistemu in šolski praksi obstajajo. Že občinsko spremljanje dogajanj „v našem šolskem sistemu in šolski praksi obstajajo. Že občinsko spremljanje dogajanj javnosti, strokovnih, samoupravnih in drugih pedagoških institucij že dolgo odločno ubada s temi pojavi in skuša po svojih močeh zaječiti njihove škodljive posledice. Te progresivne sile so bile velikokrat v težkem položaju, ko so svoj boj bojevale razcepljene in osamljene – nemalokrat pa celo nekoliko resignirane ob pomanjkljivi splošni družbeni podpori. Njihovi naporji so imeli žal

(Nadaljevanje na 2. strani)

Kaj hočemo?

(ali o idejnosti drugače)

Zadnje čase je bilo dosti povedanega o idejnosti v vzgoji in izobraževanju. Za pravo usmeritev in pravo delo so se zavzele družbenopolitične organizacije, upravne in nadzorne službe, pravzaprav vsa napredna slovenska javnost. Njegove okvire pa je sedaj postavila skupščina, izražajoč pri tem odgovornost vseh, ki morajo prispevati k osebni rasti mladih ljudi.

Ceprav mi je spregovoriti o idejnosti kot o nadvse aktualni družbeni temi, bi vendarle to želel storiti drugače, kar pomeni, ne na doslej običajni način. Veliko je bilo namreč že izrečenega in ne bi rad ponavljal vsega tistega, kar je bilo povedanega bodisi kot načelo bodisi kot napotilo za praktično rabo. Seveda si ne kanim izmisliti ničesar takega, kar bi pomenilo podvomiti v odločno zahtevo zavestnega družbenega hotenja za kar najbolj odločna vzgojna prizadevanja. In vendar vse, kar vam bom povedal, učitelji, storim z eno samo željo, da bi se pri tako pomembni nalogi bolje razumeli.

Skupščinske sklepe in priporočila o idejni usmerjenosti vzgoje in izobraževanja ste obravnavali v zbornicah, v študijskih krožkih, na posebnih sestankih in se do njih kritično opredelili. Do sestavljalcev dokumenta so prihajale pripombe, da se z njegovo temeljno zasnovo strinjate in jo podpirate, da pa vendarle osnutek preveč črnogledno ocenjuje dejansko stanje in ne priznava tudi nekaterih uspehov na vzgojnem področju. Seveda se pri tem v svojem kratkem razmišljanju vprašujem, ali smo res mogli podvomiti v vzgojno vrednost učiteljevega dela? Prav gotovo ne, ali vsaj ne v večini primerov. Nekateri pojavi pa so nas vendarle upravičeno spodbudili, da češče razmišljamo o resničnih prizadevanjih, o nekaterih namišljenih formalnih in se do njih kritično opredelimo. Kar takoj naj poudarim, kolikšno težo imajo pri vplivu na mladega človeka, dijaka, učiteljevo osebnost, njegovo znanje, prepričanje in njegov odnos do socialistične samoupravne družbe, do naših razmer, vsakdanjih težav in uspehov. Naše delo bo prepričljivo, če bomo v to, o čemer govorimo, prepričani, če bomo v odnosu do mladih tisti posebjeli del naše socialistične družbe, s katerim se poleg staršev le-ti najbolj neposredno srečujejo. Odkrivati mladim družbene zakonitosti, še tako zaskrbnjujoče, a resnične, in biti pri tem do konca kritičen in pošten, opozarjajoč na vzroke, protislovja in možnosti preseganja pojavov, pomeni uporabljati znanstveno metodo marksistične kritike.

Najmlajšim bi bilo razpletanje na ta način pretežko delo. Ob spoznavanju naše preteklosti, daljne in bližnje, od prihoda na naše ozemlje in bojev za ohranitev starih božanstev, kmečkih puntov, velikega vzpona v naši zgodovini in končno narodne in socialistične revolucije, nam mora biti ves čas pred očmi zavest o pripadnosti narodu in jugoslovanski skupnosti narodov. Razvijati moramo tisti prepričljiv odnos do naše samoupravne socialistične družbe, ki more prav zaradi tega, ker se je vsidal v najgloblje bistvo mlade osebnosti, premagovati in premagati tudi takšno vrsto preizkušenj, kot je boj za boljši kos kruha v obliki zdomstva, začasnega ali celo trajnejšega bivanja v tujini, kot so glasne izjave omalovaževanja naše samobitnosti in naše pravice do življenja in dela na način, kakršnega smo si sami izbrali in smo se zanj opredelili.

Medčloveški odnosi tudi v naši samoupravni socialistični družbi niso nikdar do konca izpeta pesem. Prav sedaj si prizadevamo zmanjšati in odpraviti neupravičena materialna nesorazmerja. Pravičneje želimo zagotoviti plačilo po delu. Stopili bomo na prste vsem tistim, ki so doslej zlorabili in morda še zlorabljajo možnosti za neupravičeno bogatenje. Več se vas bo oglasilo z ugovorom, kako naj verjamemo v to, ko smo mi učitelji najbolj konkreten primer nespoštovanja takšnega načela. Nekoliko je to prav gotovo res. V zvezi s tem bi rad opozoril na izredno aktualno vprašanje, na katerega nenehoma opozarjam, to je na stimulacijo učiteljevega dela. Tudi na zadnji seji prosvetno-kulturnega zbora sem resno poudaril in opozoril, da nastajajo težave v zvezi z ne povsem smiselno zamrznitvijo osebnih dohodkov na področju vzgoje in izobraževanja. Ni namreč mogoče soglašati s takšno zamrznitvijo osebnih dohodkov, ki onemogoča stimulacijo vsega tistega dobrega dela v vzgoji in izobraževanju, za kakršnega se tudi sicer zavzemamo v stabilizacijskih ukrepih v vseh oblikah družbenega dela. Odločno se zavzemam za to, da je delo na tako pomembnem in občutljivem družbenem področju, kot sta vzgoja in izobraževanje, primerno nagrajevano. To pomeni, da mora biti nagrajevano prav tako, kot je nagrajevana dobra proizvodnja v gospodarstvu.

V zvezi s sklepi in priporočili ne govorimo posebej o človeških vrednotah, o moralnih in etičnih načelih, čeprav je to izredno pomembni in sestavni del naše socialistične vzgoje. Čeprav sta nam osvobodilni boj in prva povojna leta pustila čudovite človeške vrednosti, nam le-teh ni uspelo v zamotanejših družbenih in človeških razmerah vselej dalje razvijati in krepi.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Stari staro drevo je ozelenelo – Foto: Rajko Ranfl

SINDIKATI PO NOVEM?

Z VIII. seje republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnost Slovenije

Morda je naša posebnost ali tudi ne – da kaj radi razpravljamo o organizacijskih oblikah. To je večkrat izzvenelo v (upravičen) očitke, da je včasih preveč bolj prijetno razpravljati o tem, kako naj bi se organizirali, ali bi delali, kot pa o tem, kako bi delali. Sindikat česa podobnega prav gotovo ne moremo očitati. V zadnjih desetih

letih (od velike reorganizacije leta 1963) namreč ni bilo širših razprav o tem, kako naj se organizirajo. Toda tudi to je dvostrano: zelo dinamična družba smo, in v desetih letih se je pri nas veliko spremenilo. Bistveno se je spremenil tudi družbeno-ekonomski položaj delavca. Najmočnejše se spreminja prav danes – ob tem ko je naš dose-

dani razvoj pod kritično lupo in ga skušamo naravnati v vrsto pomembnih družbenih ukrepov, posebno z uresničevanjem ustavnih dopolnil. Razumljivo je, da se morajo takemu razvoju prilagoditi tudi sindikati kot najbolj množična organizacija delavcev – kot tista organizacija, ki jo zanimajo najbolj neposredni interesi de-

lavca ter njegovo mesto in okolje, v katerem dela.

To je nedvomno potrebno. Ob tem, ko so namreč sindikati tudi v najnovšem času dobivali priznanja za svojo aktivnost in zavzetost pri reševanju težav, ki so tako ali drugače prizadele delovnega človeka, pa je bilo

(Nadaljevanje na 2. strani)

Kaj hočemo?

(Nadaljevanje s 1. strani)

Dostikrat smo se znašli v drugi skrajnosti vulgarne zmaterializiranosti, pri čemer smo pozabili na kulturne, etične in siceršnje vrednosti. Ta neskladja moramo odločneje odpravljati in mladim povrniti vero v človeka, ljudi in življenje, povrniti prepričanje v smiselnost življenja in dela in končno povrniti prepričanje v smiselnost nadaljnega razvijanja naših družbenih odnosov, ki bolj, kakor katerakoli druga družbena oblika podpira možnosti v privlačnejše, bolj humane medčloveške odnose.

Večkrat in bolj na glas je treba spregovoriti o delavcu in delu, kako smo prišli do tega, kar imamo danes, pri čemer je prav, če še bolj odločno obsodimo vse tiste pojave nezglednega vedenja otrok premožnih staršev, ki se norčujejo iz vsega, ne da bi zato imeli kakršnokoli večjo pravico. Ker je med mladimi delo premalo cenjeno, ker se razraščata prepričanje v možnost življenja na lahek način, se zgodi, da podcenjujejo delavca in delo, da mislijo na srečo izven domovine. Ker se tako namišljenemu svetu nujno zoperstavi realnost življenja, prihaja do konflikta in mladih osebnosti, do razočaranja in v skrajnih primerih do obupa in mnenja o nesmislu življenja.

Vse, kar danes imamo, je delo našega znanja, naših rok in naših možnosti. Vsakič, ko nekritično primerjamo naše razmere z razmerami drugje, ne da bi hkrati spregovorili o vzrokih in posledicah, odpiramo vrata razočaranju, tujim vplivom in resignaciji. Nadaljnja pota naše družbe bodo odkrivala in razvijale generacije, ki jim danes odpiramo skrivnosti človeškega uma, izkušenj in dela. Če jih bomo pripravili na obvladovanje protislovij, težav in hkrati tudi uspehov, če jih bomo obožovali s kritično znanstveno metodo, temelječo na marksizmu, bodo laže in hkrati uspešneje obvladali svoj čas in izgradili svoj del poti v rasti slovenske samoupravne družbe, širše jugoslovanske skupnosti in boljših odnosov med ljudmi in ljudstvi nasploh.

MILOŠ POLJANŠEK

SPORAZUMEVANJE — NE ZAMRZNITEV

Predsedstvo Zveze sindikatov Slovenije je na svoji seji dne 19. marca 1973 obravnavalo nekatere probleme samoupravnega sporazumevanja o delitvi dohodka in osebnih dohodkih v družbenih dejavnostih, ki nastajajo v zvezi z zakonom o začasnih omejitvi osebnih dohodkov v nekaterih organizacijah združenega dela, interesnih skupnostih, državnih organih in družbeno-političnih organizacijah, ter ugotovilo:

— Zvezni zakon o zamrznitvi osebnih dohodkov je povzročil številne proteste delovnih kolektivov s področja vzgoje in izobraževanja, kulturnih zavodov, vodstev sindikatov, izobraževalnih in kulturnih skupnosti ter osnovnih organizacij sindikata v upravi. Kolektivi ugotavljajo, da so s takim zakonom prizadete zlasti tiste delovne organizacije, ki so poslovale po načelih dobrega gospodarjenja, da je dobilo samoupravno sporazumevanje, ki je pokazalo pozitivne rezultate, s tem nezaupnico in je bil tako zavrt proces samoupravnega sporazumevanja.

— Z resolucijo o ekonomski politiki za leto 1972, ki jo je sprejela skupščina SR Slovenije, je bilo določeno, naj bi se poprečni osebni dohodki nominalno zvečali za 18 %. Iz uradnih podatkov je razvidno, da je bilo v letu 1972 — v primerjavi z letom 1971 — doseženo skupno zvišanje osebnih dohodkov za 18,9 %; od tega v gospodarstvu 19,4 %, v družbenih dejavnostih pa 16,2 %. To pomeni, da je bilo povečanje osebnih dohodkov v družbenih dejavnostih v letu 1972 nižje, kot je bilo predvideno v resoluciji kljub temu, da so se cene in življenjski stroški zvišali bolj, kot je bilo v tem dokumentu predvideno. Indeks realnih osebnih dohodkov v družbenih dejavnostih je v letu 1972 v poprečju nižan na 98 %. Vse navedeno pove, da so bili na tem področju doseženi cilji stabilizacije.

Predsedstvo Zveze sindikatov podpira izhodišča in predloge zveznemu izvršnemu svetu za odmrznitev osebnih dohodkov, ki sta jih sprejela plenum republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije dne 14. februarja 1973 in izvršni svet skupščine SR Slovenije dne 7. marca 1973. Podpira jih zato, ker je zagotovljen selektivni pristop do odmrznitve s tem, ko se predlaga odmrznitev osebnih dohodkov do ravni samoupravnih sporazumov, verificiranih za leto 1972.

Na temelju doseženih rezultatov samoupravnega usmerjanja delitve dohodkov in osebnih dohodkov je gotovo možna ocena, da je v SR Sloveniji nepotrebno nadaljnje usmerjanje delitve osebnih dohodkov z zveznim zakonom in ga lahko nadomesti samoupravno sporazumevanje ter njegovo nadaljnje izpopolnjevanje v smislu sklepov 31. seje CK ZKS o samoupravnem sporazumevanju pri delitvi dohodkov in osebnih dohodkov.

Tako stališče izhaja tudi iz sklepov predsedstva ZKJ, ki je na svoji 39. seji 5. marca 1973 med drugimi sklenilo, da je treba v čim krajšem roku „uresničevati in izpopolnjevati politiko dohodka in osebnih dohodkov na temelju samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov, zlasti v dejavnostih kjer so osebni dohodki omejeni“.

CENTER MLADIH TEHNIKOV

Z vsjo zavzetostjo se je posrečilo mestnemu svetu Zveze organizacij za tehnično kulturo v Ljubljani dobiti ustrezne prostore za sodobni Center za tehnično izobraževanje mladine. Center bo zaživel ob izdatni pomoči ljubljanske temeljne izobraževalne skupnosti in vseh družbenopolitičnih dejavnikov. Urejeni so sodobno opremljeni delavniški prostori, ljubljanski mladi tehniki pa bodo dobili pri svojem delu tudi strokovno usmerjeno tehniško vodstvo: v

brodarskem in letalskem modelarstvu, maketarstvu, foto in kino tehniki, radiotehniki in drugod.

Ker so prostori v nanovo urejenem centru za tehnično izobraževanje v Ljubljani tudi zdravstveno ustrezni, bo v njih našlo svoje dopolnilno izobraževanje letno nad 500 mladih tehnikov, ki nimajo na svojih izobraževalnih učnih zavodih ustreznih delovnih možnosti.

NB

V skupščini SRS

JASNO ZAČRTANA SMER

(Nadaljevanje s 1. strani)

velikokrat premajhne rezultate tudi zaradi nepovezanosti fronte idejnega boja na področju vzgoje. Manjkala je tista jasna opredelitev nekaterih idejnih in vzgojnih vprašanj, ki jih skupščinski dokument jasno in z vsjo potrebno družbeno avtoriteto nedvoumno opredeljuje.

Ocene in stališča, zapisana v tem dokumentu, pomenijo jasno deklarirano idejno usmeritev družbeno-vzgojne politike, s tem pa seveda neprecenljivo pobudo in podporo akcijam progresivnih sil v izobraževanju in družbi v boju za uresničevanje vzgojno-izobraževalnih ciljev, kakršne je med drugim začrtal CK ZK na svoji 19. in 30. seji.

NEDVOUMNO

Predsednik PKZ Miloš Poljanšek je v tej razpravi odgovoril že na večkrat postavljeno vprašanje: od kod denar za uresničitev dokumenta? Opozoril je, da uresničitev dokumenta ne terja večjih novih materialnih sredstev, seveda, kolikor ne gre za povsem strateške rešitve v celotnem sistemu šolstva. To pa že presega ob-

močje problematike, o kateri govori dokument.

Hkrati je opozoril tudi na vprašanje stimulacije, na težave, ki nastajajo v zvezi z ne povsem smiselno zamrznitvijo osebnih dohodkov na področju vzgoje in izobraževanja. Dejal je, da ni mogoče pristajati na takšen način zamrznitve, ki onemogoča stimulacijo vsega tistega dobrega dela vzgoje in izobraževanja, za kakršnega se — tudi v stabilizacijskih ukrepih zavzemamo na vseh drugih področjih družbenega dela in na področju proizvodnje. In dalje:

„Glede samega dokumenta je treba jasno odgovoriti, da ne gre za nikakršno ožanje pravic do individualne rasti mladega človeka, kajti ta pravica je ustavno zagotovljena. Če smo glede katerih zadev nedvoumni, potem smo glede odnosa do problematike vzgoje in izobraževanja v naši samoupravni socialistični družbi. Naša šola ni nevtralna, ni pluralistična, temveč polno angažirana v smislu oblikovanja samoupravnega in socialistično usmerjenega človeka. In prav glede tega ne more biti dvoumnja in preneha obstajati različnost pogledov.“

MARJANA KUNEJ

BOLJŠE MOŽNOSTI ZA REFORMO

Na dnevnem redu nedavne seje skupščine republiške izobraževalne skupnosti je bila tudi razprava o predlogu načrta razvoja vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji do leta 1975. Predlagani načrt je rezultat skoraj dveletnega dela institucij, organov in posameznikov, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem, v bogati javni razpravi pa so ga izpopolnili z vrsto korektivnih pripomb. Na seji so poudarili, da se predlagani dokument odlikuje zlasti po tem, da zajema vse ravni vzgoje in izobraževanja, od predšolske vzgoje do podiplomskega študija. Njegova velika prednost pa je, da se ukvarja ne le z vprašanji, ki so ozko povezana s problemi vzgoje in izobraževanja, temveč tudi s tistimi, ki so širše družbene narave in samo posredno vplivajo na odnose na vzgojno-izobraževalnem področju. V razpravi so načeli vrsto konkretnih vprašanj. Ko so pozdravili dokument, pa so tudi poudarili, da mora odpreti novo fazo, v kateri bi na temelju pridobljene metodologije načrtovali naprej; da ga moramo torej jemati razvojnemu, kot dokument, s katerim sklepamo eno obdobje in začenjamo novega. Se pravi, da mora postati načrtovanje na področju vzgoje in izobraževanja permanentna naloga.

Predlog dokumenta so na seji skupščine republiške izobraževalne skupnosti sprejeli, nato pa začeli razpravo o pomembnem skupščinskem dokumentu, predlogu sklepov in stališč o idejni usmerjenosti vzgoje in izobraževanja. Omenjeni dokument so že sprejeli na nedavni seji prosvetno-kulturnega zbora republiške skupščine. Poudarili so pomembnost in

nujnost dokumenta, hkrati pa izrazili upanje, da to ne bo le eden iz serije skupščinskih aktov, temveč dokument, ki ga bomo res obudili v življenje in mu dali pomen, kakršnega v resnici zasluži.

Na seji skupščine republiške izobraževalne skupnosti so razpravljali še o samoupravnih interesnih skupnostih in družbenoekonomskih odnosih na področju vzgoje in izobraževanja. Poudarili so, da je uresničevanje družbenoekonomskih odnosov najodgovornejša naloga, s katero se bo treba spoprijeti letos, saj gre za bistvene spremembe na področju vzgoje in izobraževanja in ne le za uvajanje drugačnega sistema financiranja. Gre za ustvarjanje enakopravnega odnosa med ustvarjalci dobrin in njihovimi porabniki, za upoštevanje temeljnih pravic delavca, da odloča o sredstvih za izobraževanje, pa tudi pravic delavcev v vzgojnoizobraževalnih ustanovah. Gre torej prav za usklajevanje teh pravic z družbenimi potrebami, kar je stvar samoupravnega sporazumevanja v samoupravnih interesnih skupnostih.

Z vsemi temi spremembami se pravzaprav začne tudi reforma celotnega področja vzgoje in izobraževanja, saj bo že sam razvoj to zahteval. Lahko celo rečemo, so poudarili na seji, da so bili prav zastareli družbenoekonomski odnosi tisti, ki so zavirali reformna prizadevanja in preprečevali napredek kljub skupščinski resoluciji o temeljnih vzgoji in izobraževanju. Tudi zanimanje za napredek na tem področju bo sedaj večje, saj bodo dane možnosti za reformo, z vprašanji izobraževanja pa se bodo mo-

SINDIKATI PO NOvem?

(Nadaljevanje s 1. strani)

slišati tudi kritike o njihovem delu. Hud, a ne povsem neutemeljen očitek je bil, da je postalo njihovo delo preveč „forumsko“, da so bila aktivna zlasti višja sindikalna vodstva, ni pa bilo dovolj neposredne povezanosti s člani in njihovimi osnovnimi sindikalnimi organizacijami. Nekoliko pretirano rečeno: pojavila se je nevarnost, da bi postal sindikat iz klasične organizacije delavcev le še „organizacija za delavce“, ki ne bi mogla dovolj zvesto posredovati in uveljavljati njihovih resničnih interesov.

NE SAMO LEPE ŽELJE IN BESEDE

Jasno pa je, da mora biti vsakemu delavcu omogočeno, da tudi prek svoje organizacije pove svoje želje in potrebe, pa tudi uveljavi svoje pravice, če mu jih hoče kdo kršiti: pravico do dela, ustreznega deleža v dohodku, upravljanja delovne organizacije, do resnično humanih odnosov in ne nazadnje tudi pravico, da si pridobi potrebno znanje. Za vse to pa niso dovolj le lepe želje in besede, temveč je potrebna tudi primerna organiziranost sindikatov.

In prav tej je bila posvečena VIII. seja republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije (letošnjega 22. marca): Na njej so govorili o novi organiziranosti sindikatov delavcev družbenih dejavnosti. Razprava je temeljila na osnutku dveh dokumentov, ki ju je pripravila statutarna komisija republiškega sveta sindikatov. Gre za osnutek statutarne dogovora o organiziranosti in delovanju sindikatov v SR Sloveniji in osnutek sporazuma o ustanovitvi sindikata. Osnutek sta pripravljena kot gradivo za javno razpravo in bližnji kongres Zveze sindikatov Slovenije. Povedati je treba, da osnutka sicer v ničemer ne spreminjata ciljev, ki si jih zastavljajo sindi-

kati, precej drugače pa so v njih načrtane poti, po katerih naj te cilje dosegle.

Katere najpomembnejše stvari predlaga statutarna komisija? Okrepila naj bi se zlasti vloga in pomen osnovne sindikalne organizacije. Ta naj bila v vsaki temeljni organizaciji združenega dela; v vsaki pa bi bil še posebej organiziran aktiv mladih delavcev — po potrebi tudi tako imenovane sindikalne skupine v posameznih delovnih enotah. In naloge? Predstavljamo na kratko: prvenstvo skrbi osnovne sindikalne organizacije je, da se povsem uveljavijo samoupravni socialistični odnosi in da se delavci tudi v svojem delu v vsaki temeljni stransko usposobijo za življenje in delo v takšnih odnosih.

Osnovne organizacije delovne dejavnosti se združujejo v sindikalne organizacije na ravni občine, lahko pa tudi regije republike. Novost je v tem, se pri vodenju teh sindikalnih organizacij v celoti uvaja delegatski sistem: občinski odbori predstavljajo delegati osnovne organizacij in po enakem postopku sestavljajo tudi vodstvo republiške organizacije sindikatov in zveze sindikatov. To pomeni, da član katerega koli sindikalnega vodstva ni član „osnovne“ in nima pravice govorjati kakih svojih stališč. Posredovati mora stališča, mnenja in predloge organizacij, tere delegat je. Statutarna komisija predlaga, naj bi npr. postavljalo občinski odbor sindikata določeno število stalnih delegatov; poleg teh bi lahko delegirale osnovne organizacije tudi občasne delegate, naj bi bili ljudje, ki najbolj poznajo problematiko, ki je v dnevnem redu posamezne odbora.

RAZLIČNA MNENJA

Predlagana je še druga stvar, morda, ki je povzročila najrazprava in glede katere se mnjenja še sedaj zelo razlikujejo: vilo sindikatov posameznih dejavnosti (sedaj jih je 6) naj bi precej povečalo. Razlog: sedaj vsi sindikati združujejo delavce kaj različnih dejavnosti. To dodatno povzroča, da sindikati kakršne imamo danes, ne morejo dovolj zanesljivo ugotovljati niti zastopati posebnih interesov, ki jih imajo pravzaprav delavci vsake dejavnosti. Po predlogu naj bi se sedaj Sindikat delavcev družbenih dejavnosti razdelil na pet sindikatov po ožjih dejavnostih:

- vzgoja, izobraževanje in znanost
- kultura
- zdravstvo in socialno delo
- uprava, pravosodje in družbeno-politične organizacije
- banke, SDK in zavzeto delavstvo.

Republiški odbor je soglasno tako usmeritvijo. O tem, kolikšno bodo imeli, bodo odločile osnovne sindikalne organizacije, ki bodo s sporazumom o ustanovitvi ustanovile na področju „Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti“, bodo menile, da je tako boljše. Sindikat bo ustanovljen če bosta vanj vstopili vsaj tretjini osnovnih sindikalnih organizacij z določenega področja.

Republiški odbor predlaga razmislek še alternativo, naj prosvetni delavci ter delavci na področju kulture ustanovijo svoj sindikat, saj imajo podobne interese in je delavcev v kulturnih institucijah sorazmerno malo.

MARJANA KUNEJ

NADJA PENGOV

Prosvetni delavci se izpopolnjujejo ob prebiranju svojega glasila!

MODERNA ŠOLA

Priprava na pouk materinščine

Pravkar so se končali seminarji za vzgojitelje malih šol, ki jih je organiziral zavod za šolstvo v devetih slovenskih srednjih šolah. Na njih smo obravnavali nekatere temeljne principe modernizacije vzgojno-izobraževalnega dela osnovne šole, metode začetnega branja in pisanja in sistematično pripravo na pouk materinščine. Posebej smo se ustavili ob metodah in postopkih nekaterih naših in tujih elementarkot: Stanke Hudolin iz Sostrega, Julijane Jelenc iz Ljubljane, Florentine Metlike iz Maribora, Emilie Margaratz iz Svobode in nekaterih jugoslovanskih pedagogov, zlasti Jelene Mioč, Eda Vajnahta, dr. Muhameda Muratbegovića. Vsi ti primeri so nam pomagali izluščiti vedno priprav na pouk materinščine.

POMEMBNA PRINCIPA

Na seminarju smo uvodoma razpravljali o dveh pomembnih principih nadaljnega razvoja osnovne šole, ki jim postavljamo temelje že v vzgojno-varstvenih zavodih. Prvi je načelo večje aktivnosti in samostojnosti učencev, ki zahteva, da se učne metode in postopki bistveno spremenijo. Metode predšolske vzgoje, kot so didaktične in ustvarjalne igre ter individualne poslušitve niso nič drugega kot osnovna organizacija takih otroških dejavnosti, ki ga vodijo do poti lastne aktivnosti in domiselnosti k zelenemu cilju. Isto želimo doseči tudi v organizaciji pouka: čim več samostojnosti in ustvarjalnosti učencev pri osvajanju, utrjevanju in uporabi učne snovi.

Drugi princip je tovariški in zaupljiv odnos med vzgojiteljem in otrokom v predšolskih ustanovah, ki se v nižjih razredih gradi dalje. V višjih razredih pa ponekod demokratizacija odnosov ne stopnjuje, odnosi med

učiteljem in učencem se marsikje ne sproščajo, ampak se zaostrejuje. Kontinuiteta in razvoj odnosov med vzgojiteljem in otrokom, med učiteljem in učencem, v katerem učitelj kot učenec ničesar ne izgubi, ampak samo pridobita, je kvaliteta, ki jo moramo doseči na vseh stopnjah šolanja.

Ožje teme za seminar je v bistvu opredelil novi učni načrt za slovenski jezik. Za nas so pomembne naslednje novosti: glasov je več kakor črk; učenci naj obvladajo pravilno branje črk a, e, i, o, u, l in v; brati naj začnejo prvi dan! To pomeni, da precejšnji del priprave na pouk materinščine odpade na malo šolo in da učitelji prvih razredov gradijo tam naprej, kjer so vzgojitelji nehali. Pregledali smo metode začetnega bralnega pouka: sintetične, analitične, globalne, njihove kombinacije ter njihove prednosti in pomanjkljivosti, da bi prodrli do skupnih komponent, ki opredeljujejo pripravo nanj. Pri tem so nam pomagale tudi nekatere teorije oz. raziskave branja. Iz del dr. Rostoharja in nekaterih ruskih pedagogov in psihologov lahko zaključimo, da je razlikovanje glasov in črk ključ k pravilnemu branju začetnika. Pri vseh metodah začetnega branja in pisanja je prej ali slej na vrsti analiza glasovne skladbe besed, ki vključuje tudi sintezo.

Analizo in sintezo glasov je treba oblikovati kot inverzni operaciji, kot miselno operacijo, v kateri sta druga drugi izhodišče ali sklep.

PRAKSA POTRjuje RAZISKAVE

Ruski pedagogi postavljajo pomen glasovanja za začetni bralni pouk na prvo mesto. Tisti, ki se ukvarjajo s tem vprašanjem, poudarjajo, da ni nujno samo to, da otrok sliši in iz-

govarja posamezne besede in glasove, ampak da tudi sliši vsak posamezen glas v besedi, da ga loči od ostalih in ve, iz katerih glasov je beseda sestavljena. Njihove raziskave so pokazale, da predšolski otroci z lahkoto prepoznajo začetni glas v besedi. To so potrdile tudi vzgojiteljice, ki delajo s starejšimi predšolskimi skupinami otrok. Detcova je z eksperimenti ugotovila, da razčlenjevanje besed na glasove ni značilnost te starostne stopnje, ampak rezultat vaje. Hkrati pa tudi ugotavlja, da otrok ni pripravljen na akustično analizo in sintezo glasov, ker mu takih nalog nihče ne postavlja, sam pa ne čuti potrebe po tem, ker komunicira z okoljem s celimi besedami in stavki. Vendar pa lahko pripomnimo, da si spričo razvitega okolja, ki danes otroka obdaja, pogosto sam postavlja podobne naloge. Vzgojiteljice so poročale, da v starejši predšolski skupini skoraj ni otroka, ki ne bi želel spoznati nekaterih črk, glasove izgovarjati in jih sestavljati v besede.

Še bolj zanimivi so za pripravo na začetni bralni pouk poskusi Holove, ki so navedeni v psihologiji predšolskega otroka Zaporozca in Eljkonjina. Ta je namreč raziskovala, kako poteka ta proces, kako se ta miselna operacija izoblikuje. Pri tem so ji največ pomagale Galperinove faze formiranja intelektualne operacije. Med temi je najpomembnejša druga faza, osvajanje operacije s pomočjo predmetov, z manipulacijo, ali kot se reče z materializacijo, kar se zrcali tudi v izreku: otrok najprej misli z rokami, potem pa z glavo. Na to nas je opozorila in za to usposobila tudi nova matematika. Brez manipulacije s predmeti ni mogoče otrok pripeljati na abstraktni nivo. Ko je Holovi uspelo metodično izpeljati to

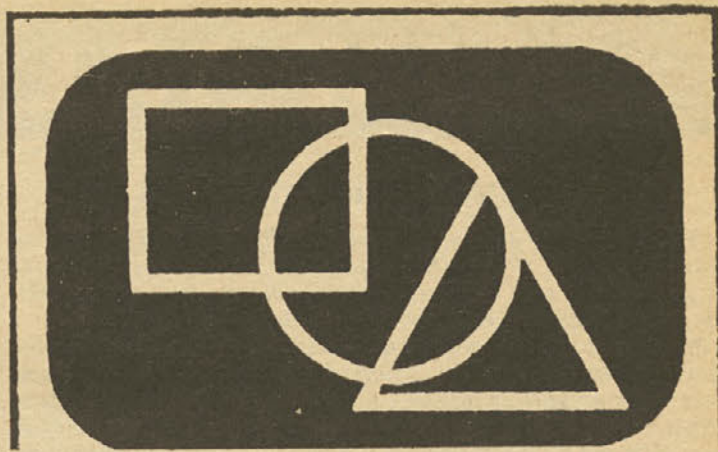
drugo fazo, je pri razčlenjevanju besed na glasove dosegla 82 % uspeh pri starejši skupini predšolskih otrok.

Uvideli smo, da si z njenimi postopki ne moremo pomagati. S smotrnim delom namreč lahko dvignemo otrokov fonematični razvoj do take ravni, da bo dobro pripravljen za začetni bralni pouk. Seveda pa ne gre samo za pouk branja in pisanja, ampak za celotni pouk materinščine.

Zato smo to pripravo podrobneje razčlenili zlasti na: spodbujanje, sproščanje in razvoj govora, ki smo ga imenovali po učnem načrtu ustno sporočanje, na razlikovanje stavkov in besed, na pravilno izgovorjavo in razlikovanje glasov v besedah, na klasifikacijo besed s posebnim poudarkom na samostalnikih, pridevniskih besedah in glagolih in na prepoznavanju napisanih besed in črk. Pri vsem tem je seveda treba upoštevati metode predšolske vzgoje. Tu se je razvila najbolj živahna razprava. Otroci, ki se pripravljajo na šolo, kažejo velik interes za prepoznavanje in spoznavanje besed in črk. Želijo zapisovati svoje ime, prebirati različne napise, ugotavljati kratice na avtomobilih! Zakaj bi jih pri tem zavirali, zakaj jih ne bi spodbujali, saj to lahko samo olajša in pospeši pouk branja v 1. razredu.

Če smo še pred leti rekli, da je bolje, da otrok ne pozna črk in da ne zna brati, ko pride v šolo, ker mu je potem pri pouku dolgčas, potem to danes več ne drži. Različno predznanje otrok, različna stopnja pismenosti šolskih novincev bo nova spodbuda za učitelje prvih razredov, da bodo na tem gradili dalje in bolj smelo diferencialni tudi začetni bralni pouk kar se v mnogiholah že dogaja.

J. MESESNEL

II. mednarodna razstava učil

Na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani bo od 17. do 21. aprila 1973 druga mednarodna razstava učil in šolske opreme. Odprta bo največja razstava učil in šolske opreme. Na njej bo neposredno ali prek svojih predstavništev sodelovalo okrog 80 podjetij iz 10 držav. Zbrani bodo vsi večji proizvajalci in prodajalci učil in opreme, igrače, avdiovizualnih sredstev iz Slovenije, sosednjih republik ter podjetij iz Evrope in Amerike.

Ko odpiramo mednarodno razstavo, se zavedamo, da postaja izobraževalna tehnologija ena najpomembnejših dejavnikov modernizacije vzgojno-izobraževalnega dela. Spoznavamo namreč večjo učinkovitost novih učnih sredstev, medsebojno odvisnost in povezanost učnih programov, učbenikov, učil, oblik in metod vzgojno-izobraževalnega dela. Spoznavamo, da smotrna uporaba učnih sredstev izboljšuje učiteljevo delo ter omogoča boljše učne rezultate. Tudi v Sloveniji se načrtno lotevamo posodabljanja vzgojno-izobraževalnega dela in uvajamo sodobno izobraževalno tehnologijo. To želimo prikazati tudi na drugi mednarodni razstavi učil in šolske opreme.

V dveh halah Gospodarskega razstavišča v Ljubljani bodo na več kot 3000 kv. m razstavne površine prikazani: učni sistemi za programirani pouk, vizualni pripomočki, elektronski učni pripomočki, optični instrumenti, avdiovizualni pripomočki, interni televizijski sistemi, fonolaboratoriji in programirani materiali za pouk tujih jezikov, tehnična sredstva za razmnoževanje gradiv in fotokopirni aparati, kartografski učni pripomočki, pripomočki in instrumenti za učenje pisanja in risanja, matematični instrumenti ter instrumenti za fiziko, elektriko, programirani didaktični materiali, fotografski in kinematografski učni pripomočki, učna sredstva za pouk posameznih učnih premetov, šolsko pohištvo in oprema, oprema za šolske kuhinje, vzgojno-varstvene zavode, igrače itd.

Vsa podjetja so pripravila skrben izbor svojega programa razstavljenih predmetov. Po prvi razstavi leta 1970 opazimo pri prizadevanjih večine slovenskih podjetij bistven napredek pri skrbi za kakovostna in funkcionalna učila. Kljub nekaterim težavam so ta podjetja pripravila novosti, ki bodo za učitelje zanimive in poučne ter bodo prispevale k učinkovitejšemu pouku in vzgoji.

Organizator razstave — zavod za šolstvo SR Slovenije je v sodelovanju z izobraževalno skupnostjo SR Slovenije pripravil tudi drugi del razstave, in sicer „Učiteljeva ustvarjalnost“. Do sedaj je prijavilo svojo udeležbo na razstavi okrog 30 učiteljev in 10 vzgojno-izobraževalnih zavodov.

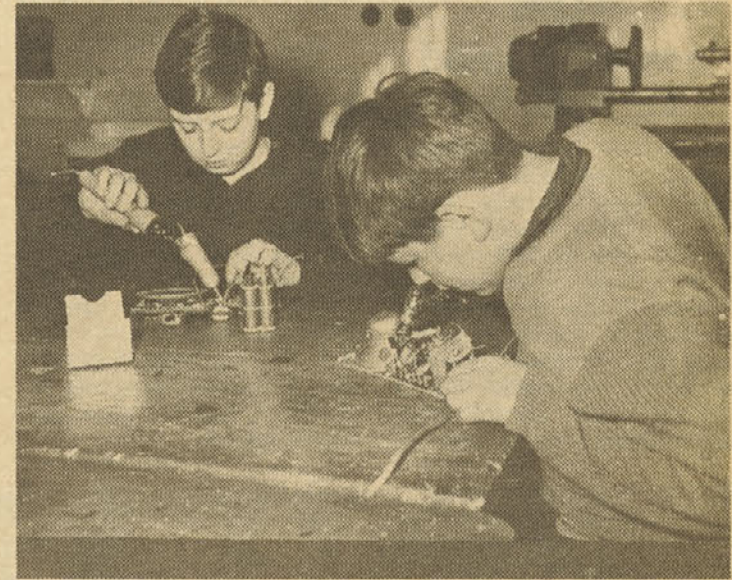
Ta del razstave je posebnost podobnih razstav v svetu. Prikazal bo učiteljevo ustvarjalnost, pobudo pri iskanju lastnih poti pri nastajanju novih učil, ki jih uporabljajo pri svojih učnih urah. Gre za spodbudo učiteljem za aktivnejši odnos do posodabljanja metod, oblik učno-vzgojnega dela na šolah ter za prizadevanja učnih kolektivov, da modernizirajo svoje delo in sredstva. Gre za spodbudo vsem, ki so mnogo truda in denarja vložili v načrtovanje, študij, ki so izdelali svoje predloge učil, pa ti predloge ne prodrejo v javnost. Da je akcija smotrna, kažejo kakovostna učila, ki jih učitelji in vzgojno-izobraževalni zavodi prijavljajo za razstavo. Med njimi bodo izbrana tudi učila, ki jih strokovnjaki predlagajo za splošno uporabo v vzgojno-izobraževalnih zavodih. Predvidevamo, da bodo nekateri avtorji učil tudi nagajeni.

Poleg razstave dela učiteljev bo med razstavo prikaz dejavnosti pedagoške akademije iz Ljubljane ob njeni 25-letnici. Svojo dejavnost pri vzgoji in izobraževanju bodo prikazali tudi: Ljudska tehnika Slovenije, Republiška konferenca klubov OZN Slovenije, Društvo za Združene narode za SRS in Republiški odbor Rdečega križa Slovenije.

Med razstavo bodo, kot je Prosvetni delavec že poročal, strokovna posvetovanja o vlogi izobraževalne tehnologije v vzgojno-izobraževalnem sistemu. Na posvetovanju, za katerega se množično prijavljajo pedagoški delavci, bodo govorili o programiranem pouku, računalništvu, šolski televiziji in drugih vprašanjih, ki so sestavni del izobraževalne tehnologije. Prebranih bo 17 referatov in koreferatov priznanih jugoslovanskih in tujih strokovnjakov.

Razstava bo odprta od 17. do 21. aprila od 9. do 18. ure. Na razstavnih prostorih bodo demonstrirali posamezna učila in učna sredstva. Obiskovalci razstave bodo lahko dobili pregled nad razstavo tudi v razstavnem katalogu. Prve skupine obiskovalcev se že prijavljajo.

JURE GARTNER

ANA TOMIČ

Radio bo vsak čas zaigral . . .

Didaktična načela pri matematičnem pouku

Zavod za šolstvo zbira s formativnim spremljanjem uvajanja novih učnih načrtov informacije o poteku matematičnega pouka v 1. in 2. razredu. Za temeljne imajo svetovalci-inštruktorji posebne obrazce za opredeljevanje učnih ur. Obrazce inštruktorjevo hospitacijsko poročilo smo sestavili zato, da učitelji dobijo odgovor na vprašanje, kako se uresničujejo didaktična načela pri pouku matematike. Ob tem moram pripomniti, da didaktična načela, ki usmerjajo sodoben matematičen pouk, razlikujejo od načel tradicionalnega razstavanja.

Sodoben matematični pouk zahteva, da se učenci učijo matematiko kot sistem operacij in ne kot navade. Psihologija je pokazala, da imajo operacije večje prednosti, kot navade. Navade potekajo v bistvu vedno enakomerno in imajo malo možnosti, da bi jih spremenili. Ko gre za navado, izzove določeno dražljaj natančno vnaprej določene reakcije. Če se učenec uči po navadi kot navado, si mora za vsako kombinacijo dveh števil pridobiti stereotipno reakcijo. Pri tem mu vizualna ali slušna razprava dveh števil rabi kot dražljaj in ta sproži reakcijo tretjega števila, npr.: 4 krat 8 (je dražljaj) odgovor ali reakcija je tretje število 32. Če pa se učenec uči poštevanja kot sistem operacij, bo raziskoval številne relacije med posameznimi kombinacijami števil, npr.: $(2+2) \times 8 = 32 = (1 \times 4) + (4 \times 7)$. Tako postane poštevanje za učenca sistem in brez težav lahko izpeljuje eno operacijo iz druge. Saj so operacije bolj uporabljive, ker so spremenljive in jih lahko poljubno med seboj povezujemo. Zaradi gibljivosti posameznih delov lahko pride

učenec do rezultata po različnih poteh. Če pa navadno do sledno ne ponavljamo, ugašajo. Od tudi tudi razumemo, zakaj učenci miselne avtomatizme tako hitro pozabijo. Pozabimo pa predvsem to, kar se naučimo brez razumevanja. Operacije imajo še neko prednost pred navadami: lahko jih uporabimo v drugih okoliščinah in prilagajamo. Nadalje so operacije obrnljive ali reverzibilne. Zato uvajamo ob vsaki operaciji tudi njeno nasprotno operacijo, npr.: seštevanje — odštevanje, deljenje — množenje itd. Ker so operacije gibljive, je prav, da učenci pridejo do rezultata po različnih poteh. Čeprav je princip „da se matematika uči kot sistem operacij“, danes aksiom vseh reformnih projektov, smo se mu v prvem letu izvajanja reforme v praksi približali le v 36 % učnih ur. Stari modeli mišljenja in tradicionalna metodika računa so delovali tu najbolj zaviralno.

Iz poročil svetovalcev smo želeli razbrati, kako se v praksi uresničuje didaktični princip „učenje matematike s pomočjo aktivne dejavnosti učencev“. V vzgojnoizobraževalnem procesu, kjer se uresničuje to načelo, je učiteljeva vloga predvsem organizacijska. Učitelj malo razlaga, predvsem povezuje, to, kar so učenci odkrili. Učenci pridejo z reševanjem nalog do novih spoznanj. S takim poukom vodimo učence iz ene problemske situacije v drugo, učenci dokazujejo svoja spoznanja z nalogami in svoje ugotovitve utemeljujejo. Pri takem pouku učitelj ne razlaga, temveč usmerja delo. Učencem ne razkriva zakonitosti in principov rešitev; do njih morajo priti sami z aktivnim delom.

Iz poročil je razvidno, da so ravnali učitelji prvih razredov tako v 80 % učnih ur, le v 20 % učnih ur pa tako, da so učencem neposredno odkrili princip rešitve in učili zakonitost. Zanimivo bi bilo ugotoviti, kako se ta didaktični princip uresničuje na predmetni stopnji pouka. Glede na to, da so sposobnosti učencev in njihovo predznanje zelo različni, zahteva sodoben matematični pouk dosledno individualizacijo in notranjo diferenciacijo pouka. Uresničevanje tega načela

nam narekuje tudi naš obči smoter vsestransko razvite osebnosti, ki postavlja, da moramo vsakemu otroku omogočiti optimalni razvoj. Poročila govore, da posvečajo učitelji več pozornosti učencem, ki teže dojemajo učno snov. Inštruktorji so opazili, da učenci, ki hitreje napredujejo v snovi, v lanskem šolskem letu v 60 % učnih urah niso bili posebej zaposleni. Več pozornosti so bili deležni učenci, ki so manj uspešni, saj so bili v 70 % učnih urah posebej zaposleni. V letošnjem šolskem letu učitelji prvih razredov bolj upoštevajo načelo individualizacije in notranje diferenciacije. Rečemo lahko, da je klasičnega frontalnega pouka zelo malo. Veliko je skupinskega in individualnega dela. Zelo pogosto rešujejo boljši učenci težavnejše naloge z istega področja kot šibkejši.

Nekateri učitelji uporabljajo sistem „Izbirnih nalog“, da učenci sami po svoji presoji izbirajo lažje ali težje naloge.

Nadalje nas je zanimalo, ali se je spremenil stil dela pri pouku matematike v primerjavi s tradicionalnim računstvom.

Obiski pri pouku matematike pričajo, da se je delovni stil v 92 % spremenil glede na večjo miselno aktivnost učencev, na poudarjeno notranjo diferenciacijo pouka in na večje učiteljevo organizacijsko funkcijo v vzgojnoizobraževalnem procesu. V lanskem šolskem letu so inštruktorji trdili, da 8 % učiteljev ni spremenilo delovnega stila.

Modernizacija matematike je premaknila pouk na razredni stopnji v pozitivnem smislu. Postopoma se uveljavljajo aktivne metode in oblike, pouk se prilagaja psihofizičnim sposobnostim učencev. Način dela pri matematiki vzgaja učence k samostojnosti, saj delajo učenci povečini samostojno. Matematika imajo radi in uživajo ob samostojnih rešitvah. Tudi za geometrijo v drugem razredu je veliko zanimanja.

Ko govorimo o prednostih matematičnega pouka, ne smemo obiti tudi prizadevanj naših učiteljev za reformo. Spremenjene metode, razširjena učna vsebina, drugačni modeli matematičnega mišljenja zahtevajo od učitelja veliko dodatnega študija in obširne in natančne priprave na pouk. Nekateri temeljne izobraževalne skupnosti so pravilno ovrednotile delo razrednih učiteljev in jim mesečno priznavajo po 100 din kot nagrado. Kazalo bi, da bi jih posnemale tudi druge temeljne izobraževalne skupnosti in tako pravilno ovrednotile trud in delo tistih razrednih učiteljev, ki prvo leto učijo po novem programu.

ČIM BOLJE SE BOMO POZNALI

Težave z mladimi Romi

Socialna delavka pri temeljni izobraževalni skupnosti v Trebnjem **MARINKA SILA** se v svojem delu srečuje s številnimi težavami, ki jih je včasih na tako obsežnem šolskem okolišču, kot je trebanjski, kar preveč za enega samega strokovnega delavca.

Nekoliko več težav je ponavadi tam, kjer obiskujejo šole mladi Romi, v katerih se pretaka nemirna kri; ljubše jim je v gozdu pod šotorom — ob burji in mrazu — kot v toplem razredu med kopico otrok. Problemov seveda ni mogoče odpraviti na hitro, v enem ali dveh letih. Za to je potrebno veliko časa in potrpljenja ter nenehnega dela.

— Na vprašanje, s katerimi težavami se pri svojem delu najpogosteje srečuje, je **MARINKA SILA** takole odgovorila:

„Skoraj vsaka popolna osemletka, skupaj s svojimi podružničnimi šolami na našem območju, bi potrebovala svojega socialnega delavca. Prizadevamo si, da bi mlade, šolopobvezne Rome vključili v redno šolanje, vendar...“

— Koliko je šolopobveznih Romov na vašem območju?

„Na vsem območju jih je 37, vendar se mnogi izmed njih ne morejo vključiti v redno šolanje.“

— So med njimi tudi izjeme?

„Seveda! Štirje obiskujejo šolo v Velikem Gabru in moram reči, da so se že kar dobro vključili v redno šolanje. Kar 14 Romov obiskuje šolo v Trebnjem, vendar imamo z nekaterimi še posebne težave, saj jih je nekaj starih že 12 let, pa so še vedno v prvem razredu. Na vseh drugih šolah našega območja pa obiskujejo Romi pouk zelo nereditno.“

— In kaj storite v takih primerih?

„Starše pokličemo na odgovornost, vendar brez posebnega uspeha. Z občinsko službo in v sodelovanju z delovnimi organizacijami pozkušamo starše teh otrok redno zaposliti.“

— Ali se vam je to posrečilo?

„Samo delno! Vendar naj bi bila to naša trajna naloga. Vztrajati moramo pri tem, da bodo njihovi šolopobvezni otroci redno obiskovali pouk. Tudi to nekaj pomeni, da sta dva izmed njih letos že v šestem razredu.“

— Samo še to: Koliko otrok na vašem območju prejema brezplačne malice?

„Lani smo dali 546 otrokom ali četrtnini vseh šolopobveznih otrok malice po polovični ceni ali brezplačno. Tudi letos je približno prav toliko otrok, ki prejema malico brezplačno ali po polovični ceni, nekateri med njimi pa dobivajo brezplačno še pionirski tisk.“

TONE URBAS

Predsednik izvršnega odbora temeljne izobraževalne skupnosti v Trebnjem **ROMAN OGRIN**: „Ko se nam bo posrečilo na naših šolah dokončno premostiti težave s prostori, šele takrat bo delo v šoli in zunaj nje zazvelo tako, kot si želimo!“ — Foto: Tone Urbas

TEMELJNA IZOBRAŽEVALNA SKUPNOST TREBNJE Podaljšano bivanje — nujnost

Podaljšano bivanje otrok v šoli postaja čedalje bolj potrebna oblika vzgojno-varstvenega procesa, posebno še v tistih šolah, ki jih v večjem številu obiskujejo vozači iz bližnje in daljne okolice in tam, kjer so starši ves dan zaposleni. V prid podaljšanega bivanja pa govorijo tudi številni podatki o boljših učnih uspehih.

Tudi temeljna izobraževalna skupnost Trebnje si že nekaj časa prizadeva, da bi se vsak šolopobvezni otrok lahko vpisal v podaljšano bivanje. Vendar skoraj vedno naletijo na nepremostljivo oviro. Ni prostora! Skoraj v nobeni izmed petih popolnih osemletk v Trebnjem, Velikem Gabru, Mokronogu, Mirni in Šentrupertu ga namreč ni dovolj niti za redno delo v šoli.

„S preureditvijo starih in gradnjo novih šol na našem območju,“ pravita predsednik izvršnega odbora temeljne izobraževalne skupnosti v Trebnjem **ROMAN OGRIN** in tajnik **JANEZ KRANJEC**, „bomo pridobili tudi najpotrebnejše prostore za organizirano podaljšano bivanje otrok v šoli.“

Pred sedmimi leti je bila zgrajena nova šola v Trebnjem, 1969. leta v Mirni; podružnična šola v Jelševcu je bila zgrajena 1971. leta in v Trebnjem lani. To pa je tudi vse, kar smo v teh letih zgradili. Vse te šole so bile zgrajene tudi s samopriskom občanov. Šole v Mokronogu bomo temeljito preuredili in povečali. To imamo že letošnjo

jesen v načrtu tudi za šoli v Velikem Gabru in Dobriču.

V Trebnjem bi že danes potrebovali novo šolo, saj obiskuje šolo v Trebnjem in njene podružnične šole v Čatežu, Šentlovcu, Dobriču, Knežji vasi in Dolenji Nemški vasi skoraj polovico vseh šolopobveznih otrok v občini. V Trebnjem je bila zgrajena nova šola pred sedmimi leti, še danes pa se pet petih razredov stiska in gostuje v neustreznih prostorih. Samopriskopek za gradnjo in preureditev šol plačujemo v naši občini že sedem let in pol. Decembra letos poteče, vendar ga bomo poskusili podaljšati. To je skoraj edini način, s katerim bi rešili zares veliko pomanjkanje šolskih prostorov, ki so temelj za nemoteno strokovno delo z učenci.

V trebanjski občini se vozi v šolo vsak dan okoli 400 učencev. Šole imajo na voljo tri avtobuse in dva kombija, tako da po svojih močeh zagotavljajo redne prevoze otrok v šolo in domov. Prevozi stanejo danes okoli 60 starih milijonov na leto, pa z njimi še nismo popolnoma zadovoljni. Mnogi otroci morajo prepeščitati dobršen del poti, preden pridejo do avtobusa ali kombija. Domačini sami si zelo prizadevajo, da bi uredili ceste vsaj za promet s kombiji, vendar dela prepočasno potekajo. Najbolj pa nas žulljo prostorske težave pri organiziranem varstvu vozačev. Vsaj v Trebnjem bo težave lahko rešila le nova šola.“

TONE URBAS

Tajnik temeljne izobraževalne skupnosti v Trebnjem **JANEZ KRANJEC**: „Podaljšati samopriskopek občanov, za katerega so se občani odločili že pred dobrimi sedmimi leti, je verjetno edina pot, po kateri bomo najhitreje prišli do novih šol in šolskih prostorov.“ — Foto: Tone Urbas

MORDA ŠE NISTE VEDELI...

— da je na območju temeljne izobraževalne skupnosti v Trebnjem poleg petih popolnih in osmih podružničnih šol še posebej osnovna šola v Mirni;

— da obiskuje posebno osnovno šolo v Mirni letos v štirih razredih 64 otrok;

— da je prostora v šoli dovolj, le internat je premajhen;

— da se morajo zaradi tega voziti v posebno šolo v Mirno učenci iz Mokronoga, Šentruperta, Trebnjega in okolice;

— da so lani organizirali na Reki in Strunjanu ter v taboru po mirmskim gradom za vse četrte razrede popolnih osemletk šolo v naravi;

— da pripravljajo tudi letos za vse učence četrtyh razredov tudi iz podružničnih šol — šolo v naravi; obiskovalo jo bo kar 42 otrok;

— da se je udeležilo smučarskih tečajev med letošnjimi zimskimi počitnicami kar 210 učencev;

— da so kupile šole že štiri male prenosne vlečnice, prihodnje zimske šolske počitnice pa jih bodo imeli še več;

— da štipendirajo pri temeljni izobraževalni skupnosti v Trebnjem za prosvetno službo kar 33 štipendistov;

— da v ta namen ne dobivajo posebnega denarja;

— da so izplačali lani za štipendiranje kar 170.000 din;

— da ni zagotovljenih niti letošnjih 220.000 dinarjev, ki so jih namenili za štipendiranje;

— da so lani naredili načrt, koliko učiteljev bodo potrebovali te občini;

— da so na temelju teh ugotovitev razpisali štipendije;

— da še vedno najbolj primanjkuje učiteljev za predmetni pouk;

— da štipendira temeljna izobraževalna skupnost v Trebnjem pet pedagoških gimnazij štiri, na srednji vzgojiteljski šoli osem, na glasbeni srednji šoli enega, na pedagoški akademiji 12 in na višji šoli socialne delavce dva štipendista;

— da štipendira republiška izobraževalna skupnost 69 štipendistov in da se jih je odločilo za prosvetno stroko približno 30;

— da štipendirajo dijake in študente poleg republiške izobraževalne skupnosti in temeljne izobraževalne skupnosti tudi še nekateri delovne organizacije v občini;

— da še vedno niso rešeni stanovanjski problemi prosvetnih delavcev te občine;

— da je dala že lani občinska skupščina v Trebnjem posameznim šolam v ta namen posojilo;

— da si je lani uredilo s pomočjo posojila pet prosvetnih delavcev svoje hiše;

— da imata samo dve osnovni šoli v občini svoji telovadnici;

— da je telovadnica v trebanjski osnovni šoli premajhna za toliko otrok;

— da so že lani začeli z 72-urno malo šolo in jo letos uspešno nadaljujejo;

— da je obiskovalo malo šolo lani okrog 360 otrok;

— da so vse učence male šole testirali pod vodstvom psihologa in rednega sodelavca temeljne izobraževalne skupnosti;

— da sta kljub pomanjkanju stanovanj v osnovni šoli v Trebnjem že nekaj časa prazni dve stanovanji (družinsko in samsko);

— da pri temeljni izobraževalni skupnosti v Trebnjem nenehno skrbijo za izobraževanje učiteljev, zanje so pripravili letos več predavanj, ki so bila vedno dobro obiskana.

Posnemanja vredno delo

Temeljna izobraževalna skupnost v Trebnjem je lani skupaj z učitelji vseh popolnih in podružničnih šol ter s starši izvedla akcijo za brezplačne učbenike.

Ob koncu lanskega šolskega leta so namreč vsi otroci brez kakršnekoli odškodnine oddali oziroma prepustili šoli vse učbenike. Tej akciji so se odzvali vsi učenci, razen redkih izjem. V začetku letošnjega šolskega leta so prejeli učenci vse učbenike od prvega do osmega razreda brezplačno.

Seveda so morale šole nekatere učbenike še kupiti, predvsem tiste, ki jih je primanjkovalo in pa tiste, ki so bili že preveč izrabljeni.

Da je v letošnjem šolskem letu prejel sleherni učenec vse učbenike brezplačno, je morala temeljna izobraževalna skup-

nost v Trebnjem odšteti okrog 10.000 dinarjev. To pa je pri 2800 kompletnih učbenikih prava malenkost.

Pri svojem delu so se seznanili tudi s pomanjkljivo založniško dejavnostjo tistih, ki so odgovorni za tiskanje učbenikov; kajti kljub prizadevanju iskanju vse do danes niso dobili „zgodovine“ za sedmi razred drugega berila. Za učbenik „Nauk o človeku“ za sedmi razred osnovnih šol so prepustili skoraj vso Slovenijo; prodili so od knjigarne do knjigarne in kupovali te učbenike toliko časa, dokler jih ni bilo dovolj za vse sedmošolce.

Z akcijo za brezplačne učbenike bodo nadaljevali v Trebnjem tudi v prihodnje. Začetne težave so uspešno premagali. Naprej bo šlo laže in ceneje predvsem za starše.

LIG

Nova stara šola

Na Ligu nad Novo Gorico so sredi marca odprli prenovljeno več kot 90 let staro novo šolo. Šola ima sedaj na voljo dve učilnici, v katerih je 16 učencev, vendar se bo že v prihodnjih nekaj letih to število povečalo. Dela pri gradnji nove šole so bila okrog 200.000 din. K preureditvi šole so veliko prispevali tudi domačini.

ŠENTJUR

Obširen in obetajoč program

V osnovni šoli v Šentjurju na Celju so ustanovili mladinski aktiv; za predsednico so izvolili učenko osmega razreda Tamara Svetina. Program dela je obširen in obetajoč, mladi pa ga bodo pod vodstvom svojega mentorja in učitelja Staneta Jančiča dvomno uresničili.

Socialna delavka Marinka Sila — Foto: Tone Urbas

Če bo dovolj denarja

Kako uspešno nadomestiti ure telesne vzgoje na šolah, ki nimajo šolskih telovadnic? Odgovor: urediti je treba igrišče. Lani so se na primer lotili pri šoli v Šentrupertu asfaltiranja igrišča za roket, odbojko in košarko. Verjetno bodo začeli že letos graditi tudi pred šolo v Mirni majhen atletski stadion, na katerem bodo vadili predvsem učenci te šole. Dela pri gradnji tega stadiona bodo po

sedanjih izračunih stala okoli 38 starih milijonov. Šola v Mirni bo poskrbela za okoli 20 starih milijonov, drugo pa bodo prispevali: temeljna izobraževalna skupnost v Trebnjem, občinska Zveza za telesno kulturo, krajevna skupnost v Mirni, nekaj pa s svojim delom tudi učenci osnovne šole.

RADLJE OB DRAVI

Skrb za razvoj šol

Kljub temu da so na območju temeljne izobraževalne skupnosti v Radljah ob Dravi do sedaj že zgradili nove šole v Radljah, Vuzenici, na Pernicah in Muti in da je zdaj na vrsti gradnja ali obnova še drugih osnovnih šol, bodo delovne organizacije in občinska skupščina tem vprašanjem tudi v prihodnje posvečali kar največjo pozornost. Sklenili so, da bodo do leta 1975 poskrbeli, da bodo na višji stopnji osemletk poučevali le učitelji z višjo strokovno izobrazbo.

KRŠKO

Sovjeti v krški osnovni šoli

Pred dnevi je štiričlanska delegacija sovjetskih strokovnjakov lesne industrije, ki so bili na obisku v krški tovarni papirja, obiskala tudi osnovno šolo „Jurij Dalmatin“ v Krškem. Gostje so se zanimali predvsem za sistem našega šolstva, šolsko prehrano, preskrbo z učnimi pripomočki, delo s slabimi učenci, prevoze učencev od doma v šolo in nazaj itd.

RADIO IN ŠOLA

VZGOJA

SRAM ME JE...

Morala sem na pot. Raje se vozim z vlakom, zato sem se odločila, da se odpeljem z motorco. Sedla sem poleg mladega dekleta. Bilo je lepo urejeno dekle, prijetno za oko. Manj pa mi je ugajala njena zgovornost, skoraj klepetavost in še večja radovednost. Že v prvih minutah sem zvedela o njej vse: da je absolventka srednje šole, da je šla v Ljubljano po potni list in dovoljenje za daljše bivanje in zaposlitev v Avstriji, koliko bo zaslužila na delu, da se zelo rada smuča in še polno podrobnosti iz njenega doma in domačega kraja ob Dravi. Pripovedovala je in spraševala in spet spraševala in pripovedovala. Zraven pa je neprestano grizla sočna rdeča jabolka.

Končno se je na najini skupni poti vsega naveličala in podremavala. Bližali sva se koncu najinega potovanja in se pripravljali, da bova na prihodnji postaji izstopili. Dekle je obleklo plašč, vzelo v roke črno torbico in hotelo oditi. Poklicala sem jo, naj se vrne, ker je pozabila vrečko z jabolki. Skoraj užaljeno je odgovorila: „Mislite, da bom vzela jabolka in nosila vrečko po vasi?“ „Zakaj pa ne?“ sem jo vprašala. Takoj je odgovorila: „Zato ker me je sram.“

Prijela je vrečko, odprla okno in preden sem mogla kaj reči, so zletela jabolka skozi okno v noč. Počasi je zaprla okno in prav tako počasi rekla: „Da bi jaz nosila vrečko po vasi? Kje pa! Me je preveč sram.“

Ne da bi želela, sem se v trenutku spomnila drobne, stare, preproste žene in svojega pretresljivega srečanja z njo. Že nekaj let je tega, ko sem v Ljubljani stopila v avtobus, ki je vozil na kolo. Pri vratih je stala ta drobna, preprosta žena in držala roki na veliki potni torbi in še večjem kovčku. Kljub temu da se je stisnila kot, kolikor se je mogla, je bil kovček vendarle v napatje. Vsakemu potniku posebej se je tiho opravičevala za ta veliki, nerodni kovček, za to napatje.

Stopila sem proti sredini avtobusa in zagledala znanko. Vsa je bila tako urejena za potovanje, kot bi jo izrezal iz modnega časopisa. „Kam pa kam?“ jo povprašam. „Na potovanje grem,“ je hitro razložila. „Pa kar takole, brez kovčkov, samo s torbico?“ sem se vprašala. „O, ne! Imam dosti prtljage. Pa sem prosila sosedovo gospodinjsko pomočnico, da mi jo pomaga spraviti na postajo,“ je povedala in spregovorili sva še nekaj besed, kot jih ponavadi pomeno ob bežnem srečanju. Pripeljali sva se do postaje. Obe sva

izstopili pri prednjih vratih in pohiteli v postajno poslopje. Za trenutek sva se ustavili. Medtem naju je dohitela tista preprosta žena z veliko torbo in še večjim kovčkom. Vsa zasopljena je postavila kovček na tla, se obrnila k znanki in zaskrbljeno rekla: „Na, Mara! Tako težko boš nesla.“ Nato je pogledala mene in dodala: „Veste, moja hčerka nerada kaj nosi. Pa še prav ni, če nosi pretežke kovčke. Je bolehnna, veste! Pa pozdravljeni!“

In ponudila mi je kar obe roki v slovo. Toplo sem stisnila obe drobni, izdelani roki. Se od znanke bi se morala posloviti, pa se nisem mogla. Kako bi le mogla želeti srečno pot človeku, ki se sramuje svoje matere.

Morda je bilo znanko Maro nekoč prav tako sram nositi po vasi vrečko z jabolki...

MACA KALIN

ZA MLADE RADOVEDNEŽE

Štirinajstdnevna oddaja „Za mlade radovedneže“ je v bistvu dopolnilo izobraževanju, ki ga nudi radijska šola. Razlika je načelno v tem, da radijska šola sledi šolskim programom in je dopolnilo pouku, oddaja „Za mlade radovedneže“ pa obravnava drobne zanimivosti s področja znanosti, kulture in športa. Tako je vsaj bilo do nedavnega, ko se je tudi koncept oddaje malo spremenil. Obravnavanje zanimivosti je sicer ostalo, toda pojavlja se redkeje, v oddaji pa poskušamo obdelati predmete in pojme, s katerimi se otroci, pa tudi odrasli srečujemo v vsakdanjem življenju. Gre za stvari, ki se nam zde samoumevne ter zato o njih navadno ne razmišljamo. Doslej smo imeli oddaje s takimi naslovi: Kruh, Steklo in porcelan, Slovenski jezik itd. Letošnje oddaje bodo govorile še o ladajah, gledališki predstavi, stolu, z oddajo o EGS pa posegamo tudi na področje gospodarstva. Skratka, s takim načinom obravnavanja bi radi dosegli, da bi otroku postale bližje stvari, s katerimi se vsak dan srečuje, o katerih bere v časopisu, pa mu morda niso popolnoma razumljive.

Zanimivo, a razumljivo je, da ima oddaja največji odmev pri starejših ljudeh in gospodinjah, saj gre za del prebivalstva, ki preživi vsako dopoldne ob radijskem sprejemniku. Hkrati pa, kot kaže, prosvetni delavci v oddaji ne vidijo dopolnila pouku in jo zato sliši le del učencev. To sklepamo tudi po neuspešnem pozivu šolam in učencem, da bi z raziskovanjem

pomagali pri nastajanju ene ali dveh oddaj „Za mlade radovedneže“. Kakorkoli že, razmišljati bo treba o novem terminu oddaje, ki bi zagotavljal, da bi oddajo slišalo čim več mladih poslušalcev. Druga in verjetno laže izvedljiva možnost je dogovor in seznanjanje učiteljev s tematiko oddaj, kar nameravamo storiti najprej.

Že prej sem rekel, da je odzivnost največja pri starejših ljudeh, da prejmemo od njih tudi največ pisem. Zdi se, da je torej sicer mladinska oddaja za mlado generacijo pretežka. Vendar ni tako. Besedila oddaj so prilagojena otrokom od desetega leta dalje, pri malo zahtevnejših tekstih pa opozorimo na težavnost oddaje. Vendar je težkih besedil malo in so mladini v omenjeni starosti zlahka razumljiva.

Morda smo za to, da v šolah oddajo bolj malo poslušajo, nekoliko krivi tudi sami. Dosedaj namreč nismo vnaprej objavljali tematike posameznih oddaj — v prihodnjem šolskem letu nameravamo to popraviti.

Velik kos resnice

PIŠE: SILVO TERŠEK

Zavore zacvilijo. Fantin s preveliko šolsko torbo se pozele na pločnik. Njegove noge so kakor prsti razigranega pianista. Odprem okno, da bi prezračil prepoteni vrat.

Na razgretem asfaltu, med belimi in rumenimi črtami, skalejo šolarji. Z zateglim — zdravo, pozdravijo učiteljico, ki prihiti iz Hrpelje proti Kozini. Sonce, ki visi nad brkinskim hribovjem, se je ujelo v dvoje pokren sredi modernega šolskega poslopja.

Fantin je kriv in zavore, da sem se ustavljal pred osnovno šolo Dragomira Benčiča-Brkina. Nekaj skromnih stavkov bom napisal; tudi o sončnih žarkih, čenčiču, celo o zapuščenih brkinskih poljih, ki jih prerašča mavredni gozd, o mladih učiteljih, ki živijo tam, kjer se ne končajo in kjer se še nekaj časa bodo začele poti — ceste.

lahko ponosen na delovni kolektiv. Učitelji včasih ne potrebujejo veliko; samo razumeti jih je treba.

Stopil je proti pisalni mizi, med potjo si je obrisal orošena očala in med papirji v predalu je zašumelo. Na polici sem opazil „Brin“ — zelo posrečeno ime za šolsko glasilo. V eni sami besedi je lahko skrit velik kos resnice.

Ravnatelj Miha Jezeršek je še vedno ob pisalni mizi. Resnica?

Moral bi vendarle govoriti o šolskem kolektivu, o težavah, ki ogrevajo učiteljske konference, o zamrznitvi osebnih dohodkov, o kadrovske politiki, o idejnosti pouka.

Zdi se, da bi lahko z roko segel do Brkinov, ki so nedvomno eno najbolj nerazvitih območij na Slovenskem. Nekateri si lahko samo približno predstavljamo, kaj pomeni pojem gospodarske, socialne in kulturne nerazvitosti. Včasih pomeni taka beseda tudi z debelimi koli podprti šolski strop, osušen vodnjak, polomljene šolske klopi, kombiniran pouk — socialno in kulturno razlikovanje.

„Na naši šoli posvečamo precejšnjo pozornost modernizaciji pouka. Življenje dobiva iz dneva v dan sodobnejši utrip. Šola ne sme capljati za časom. Tudi učitelji se morajo ves čas strokovno izpopolnjevati. Nikarkršna prezaposlenost ne more biti opravičilo za strokovno neizpopolnjevanje. Pedagoški tisk, tudi naše glasilo Prosvetni delavec, ne sme ostajati samo na knjižnih policah. Učitelj mora vendarle živeti z delom in za delo, ki si ga je izbral.“

Naj mi ravnatelj za trenutek oprusti nepozornost. Spomnil

sem se na upravnico vzgojnovarstvenega zavoda, ki s posebno natančnostjo spravlja Prosvetnega delavca v skrit kotiček prijetne pisarne. V današnjem samoupravnem trenutku je mogoče zaslediti v tisku najrazličnejše „grešne“ misli, ki jih velja skriti pred mladimi samoupravljalci???

Vračam se v Hrpelje. Sonce še vedno visi nad brkinskim hribovjem. Ravnatelj nasloni kazalec na visok, s številkami popisani stolpec. Učni uspeh na šoli je iz leta v leto boljši. Na razredni stopnji je zelo uspešna individualizacija pouka. Učitelji bi lahko naredili precej več, če jim ne bi bilo treba izdelovati učnih pripomočkov. Kaj ne bi bilo imenitno, ko bi vse potrebne stvari lahko kupili v trgovini? Srečo imajo tiste učiteljice, ki lahko z izdelovanjem učnih pripomočkov zaupljivo svoje možel? Srečo imajo tudi tisti možje, katerih žene dobijo šolsko stanovanje.

„Nova matematika? Mistim, da je to ena najboljših akcij, ki so bile doslej uvedene v našem šolstvu. Naši učitelji so se z navdušenjem lotili nove oblike poučevanja. Pri tem imajo lepe uspehe. Menda je poslanstvo vsake šole tudi v tem, da išče nove — sodobnejše oblike poučevanja (za kombinirani pouk imamo pretesne prostore!). Polprogramirani pouk na naši šoli ni več novost. Omeniti pa moram, da smo ena redkih slovenskih šol, ki imamo v svoj delovni program vključeno ohranjanje tradicij narodnoosvobodilnega boja. Zavedamo se, da to ne more in ne sme biti samo fraza. Vemo tudi to, da ni dovolj, če poznajo učitelji zgolj teorijo o marksizmu. Idejnost pri pouku ni omet, ki ga lahko

po mili volji in ob vsakem času vržeš na razpokani zid.

Naša šola ima osem podružnic na območju Brkinov, Čičarije in ob istrski železniški progi. Kadrovska komisija pri temeljni izobraževalni skupnosti tega območja je izdelala socialno analizo učencev. Med učenci iz šolske okolice in tistimi, ki prihajajo iz gospodarsko in socialno nerazvitih območja, so precejšnje socialne razlike. Nobenega dvoma ni, da ima šola v takem okolju posebno poslanstvo. Ni dovolj, da sklenemo krog s tistimi, ki iz leta v leto samo ugotavljajo, da je stanje šolstva v teh krajih slabo. Še manj je primerno opravičevanje: saj ni pretresljivo!

Lani smo s svojim denarjem uredili in popravili šolo v Obrovu. Na centralni šoli smo uvedli podaljšano bivanje učencev — največ za vozače. Vsem učencem smo zagotovili brezplačne malice, brezplačne izlete. Upajmo, da jim bomo v prihodnjem letu zagotovili tudi brezplačne učbenike. Učenci iz Brkinov pa potrebujejo še mnogo več. V primerni šoli, kakšna je naša, jim lahko veliko damo. Na podružnicah ni tako!“

Obračam list za listom in v „Brinu“ iščem podobe Marjanc in Tončkov, ki dan za dnem trgajo čevlje po ozkih stezah, ki plesejo med skalami in koreninami svoj dolgočasni ples. V Kovčicah vidim izrazito brkinsko šolo, zgrajeno po vojni in kot mnoge — preveliko. V teh krajih je iz leta v leto manj otrok. In tudi takih, ki so voljni poučevati v delu sveta, ki ga je družba skoraj pozabila, je iz leta v leto manj.

Foto: Silvo Teršek

„Celodnevni kombinirani pouk je daleč od modernizacije šolstva. Stara pesem je še vedno otožna: na podružničnih šolah poučujejo mladi ljudje, kar z pedagoškega vidika nikakor ni primerno. Vsaj določen čas bi morali delati na centralni šoli ob mentorski pomoči. Učitelj v tako odročnih krajih lahko postane zagrenjen. Letos smo hoteli učiteljem, ki delajo na težkih delovnih mestih v podružničnih šolah, precej zvišati osebni dohodek. Prikovala nas je zamrznitev. Bojimo se, kako bo takrat, ko nas bodo ti učitelji zapustili.“

Stopava po hodniku proti velikim zastekljenim vratom.

Vsem enake možnosti šolanja, odmeva od sten. Učiteljem normalne delovne razmere! Družba zahteva od učiteljev — učitelji zahtevajo od družbe. Idealizem ni pokopan.

Nad brkinskim hribovjem se lomijo sončni žarki. Pred šolo v Hrpeljah se zbirajo učenci. Na poti proti oddaljenim vsem se pogovarjajo: Mirko bo letos končal osmi razred. Solanje bo nadaljeval v gimnaziji. Lahko se primeri, da bo dobil celo 700 dinarjev štipendije.

Polono navdušujejo učitelji za pedagoško gimnazijo. Človek kar ne more verjeti, tako rado pride iz ust prosvetarja: „Hm, za učitelja pa ja ne boš sel!“

VODORAVNICA IN NAVPIČNICA

Zavod za šolstvo SR Slovenije je pripravil posvetovanje o predlogu osnov predmetnika in učnega načrta strojnega tehnika in o predlogu osnov predmetnika in učnega načrta za izobraževanje kovinarjev in strojnih tehnikov z isto osnovo. Vabljeni so bili predstavniki večjih delovnih organizacij železarske in kovinarske predelovalne industrije Štajerske, občin ustanoviteljic, Zveze mladine Slovenije in ravnatelji šol, šolskih centrov, predstojniki strojnih odsekov in šolskih delavnic ter predsedniki svetov šol.

14. marca so člani komisije pri zavodu za šolstvo, ki so sestavili nove predloge, obrazložili šolnikom in predstavniku podjetja TAM izhodišča skupnih osnov za izobraževanje kovinarjev in tehnikov. V ta namen so prejeli udeleženci za jetno gradivo, ki naj bi ga predelali strokovni aktivni, učiteljski sveti šol in strokovni organi delovne organizacije. Pripombe, sugestije, mnenja in predloge naj posredujejo zavodu za šolstvo do 10. aprila, ki bo hvaležen za vsako konstruktivno kritiko dela in izdelka komisije.

Vemo, da se srednje šolstvo spreminja v večini evropskih držav, da pripravljajo na švedskem skupina 60 znanstvenikov reorganizacijo šolstva, da v Zahodni Nemčiji 100 znanstvenikov in sodelavcev pedagoškega inštituta oblikuje in spreminja predmetnike in učne načrte.

Z našimi srednješolskimi predmetniki in učnimi načrti nismo zadovoljni. Prav tako tudi nismo zadovoljni z našimi tehniškimi šolami, ki so tako kot tuje, še vedno pod močnim vplivom avstro-ogrške tradicije. (V Avstro-Ogrski smo imeli na Slovenskem eno tehniško srednjo šolo, danes jih je v Sloveniji 22 in od teh 11 strojnih ali s strojnimi oddelki.). Komisija za izdelavo izhodišč in osnov učnega načrta za izobraževanje poklicnih kovinarskih delavcev in strojnih tehnikov je izdelala predlog, ki zadeva učence poklicnih kovinarskih šol s celoletno organizacijo pouka in rešuje učence na tehniških strojnih šolah, ki ne bodo imele več osipa. Po tem predlogu se namreč lahko učenci, ki teže dojemajo učno snov, po nasvetu šole prešolajo na poklicno kovinarsko šolo. Učenci, ki niso izdelali prvega razreda tehniške strojne šole, ponavljajo ali pa nadaljujejo v drugem razredu poklicne šole; učenci, ki niso izdelali drugega razreda tehniške strojne šole, ponavljajo ali pa nadaljujejo šolanje v tretjem razredu poklicne kovinarske šole.

Da bi izbrsali neprijetno zgodovinsko tradicijo tehniških šolam za strojno stroko, dodaja predlog predmetniku 50 ur računalništva, saj je Avstro-Ogrska umrla nekaj desetletij (30 let) pred rojstvom računalništva.

Stališče komisije, češ da so poklicne šole primerne za učence, ki teže dojemajo učno snov iz teoretičnih predmetov, pa je po mojem prepričanju tudi zgodovinsko obremenjeno; svojih korenin nima v Avstro-Ogrski, temveč v antiki.

Učenec, ki obiskuje danes osmi razred osnovne šole in se bo odločil za kovinarski poklic, bo končal šolo leta 1976, upokojen pa bo (po sedanjih predpisih) leta 2018. Le z vztrajnim permanentnim izobraževanjem bo zmogel velike naloge, ki jih bosta zahtevali prihodnja tehnika in tehnologija, in seveda tudi družbenoekonomski odnosi.

Če izberemo enega ali več elementov, s katerimi želimo ugotoviti trend razvoja civilizacije, bomo dobili krivuljo, ki se vse bolj strmo vzpenja.

V tehničnem delu in življenju se tehničarata tudi mišljenje in morala, tehničar se izobraževalni proces, tehničarji se splošno izobraževalne vsebine. Tehniške vsebine se humanizirajo in postajajo splošno izobraževalne — kot nujnost v tehničnem življenju in delu.

Civilizacija in dosežki kozmonavtik, nuklearne energije, elektronike in kibernetike vodijo k odpravi razlik med umskim in fizičnim delom, k vrednotenju „kulture roke“ prav tako kot k vrednotenju kulture mišljenja.

Drugi, s tehničarji vzporeden element, ki ga ne smemo prezreti, je fenomen samouprave, ki se v različnih in specifičnih odtokih pojavlja že v mnogih državah. V naši socialistični državi so pogoji samoupravljanja specifični in menim, da tudi najzahtevnejši. S tega

vidika se ne morem strinjati, da sta vzgoja in izobraževanje kovinarjev neposrednih proizvajalcev najboljša za učenci, ki niso uspešni v eni od srednjih šol. Ne izobražujemo in vzgajamo delavca za včeraj, temveč za jutri. Včeraj so bile delavske šole neugledne, neugledno je bilo delo, neugleden delavec. Ta tradicija je še vedno živa in na zahodu še vedno potrebna.

Pred reorganizacijo osnovnega šolstva so morali učenci zelo zgodaj odločiti o svoji prihodnosti. Vpisovali so se — z malo in veliko maturo — srednjo šolo, ki je trajala osem let. Sedaj se odločijo učenci za stroko ali za poklic po uspešno dokončani osnovni šoli, čeprav vemo, da sedemnajsetni mladenič ni dovolj zrel, da bi sam odločal o svojem prihodnjem poklicu. Zato moramo mlademu človeku pomagati pri izbiri poklica toda ne tako, kot predvideva predlog komisije.

„NEUGLEDNE“ POKLICNE ŠOLE — NAJZANIMIVEJŠE

Mnogo govorimo o sposobnosti učencev in o tem, kako zelo so le-te pomembne pri odločanju za stroko oziroma poklic po končani osemletki.

Toda tudi sedanja poklicna usmeritev je zgodovinsko obremenjena in upošteva tradicijo Avstro-Ogrske. Naslanja se predvsem na ambicije rodbine, na ugled srednje šole in na poverjenike za poklicno usmerjanje ali na učitelje osnovnih šol, ki usmerjajo v gimnazije odličnjake, v tehniške šole učence, ki morajo svoj red za služiti, v poklicne šole pa tiste, ki jim podarijo prehodno oceno, če obljubijo, da se bodo vpisali na poklicno šolo. Zato zaide v poklicne šole le malo odličnjakov.

Komisija je vse to upoštevala, zato bi morala zajeti tudi druge šole, kjer je populacija večja. Pomagati bi morala tudi osemletki, da bi odpravila osip z razširjenjem mreže posebnih šol, organizirati posebne šole za preprečevanje osipa na gimnazijah in na vseh drugih srednjih šolah, zlasti pa šole za preprečevanje osipa višjih in visokih šol, kjer je osip največji. Toda prav zgodovinsko neugledne poklicne šole so danes družbeno najzanimivejše, zato ker potrebuje družba kadre teh šol, zato ker gradimo samoupravo, pa morajo biti tudi najuglednejše. Prav te šole vzgajajo neposredne

proizvajalce, ki s svojim umom in znanjem, s svojo kulturo mišljenja in roke prispevajo k razvoju proizvodnih sil in socialističnih družbenih odnosov ter k vsestranskemu napredku samoupravljalvske družbene skupnosti.

To resnico vse premalopoznamo, premalo se je zavedajo učitelji osnovnih šol, ki usmerjajo svoje učence, starši in učitelji srednjih šol in celo učenci ter učitelji poklicnih šol. Kako naj zaide v poklicno šolo učenec, ki mu vsi vrsto let grozijo: „Če ne boš priden, dostojen in če se ne boš učil, boš šel za delavca!“ Kako naj ima veselje do dela v poklicnih šolah učenec, ki ni nikoli slišal o plemenitosti kulture roke, ki je danes nujna v vse več poklicih; učenec, ki ni seznanjen z lepoto proizvodnje, nima pojma o atraktivnosti preoblikovanja materialov in ni nikdar slišal pesmi strojev, simfonije industrije!

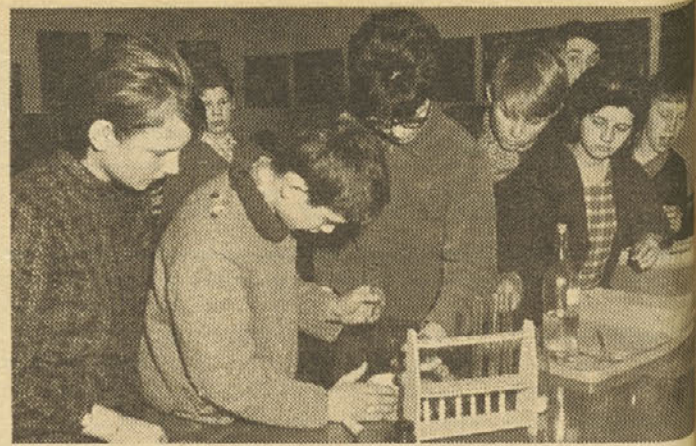
Prav zato obiskujejo gimnazije, ki imajo skupaj z vzgojiteljskimi šolami 8,6% neusposobljenih učiteljev, tisti učenci, ki jih je najlaže oblikovati, tisti „težavnejši“ pa gredo v poklicne šole, ki imajo 42,8% neusposobljenih učiteljev (po podatkih sekretariata za prosveto in kulturo, decembra 1971).

V ZAČARANEM KROGU

Predlog komisije je dobrodošel učiteljem tehniških šol, ki bodo v enem letu ugotovili sposobnosti svojih učencev in z različno metodologijo temeljito očistili svoje šole vseh nespособnih, med katerimi so lahko tudi mladi ljudje, ki niso simpatični starejšim. Absolventi teh šol se bodo tudi v prihodnje morali vpisovati v višje šole zato, ker ne bodo dobili zaposlitve. Tudi to smo ugotovili na posvetovanju. In končno: absolventi teh šol bodo tudi v prihodnje dobili zaposlitev še pred koncem šolanja, ker jih industrija potrebuje veliko več, kot pa jih lahko šole usposobijo.

Prav zato je komisija za izobraževanje kovinarskih delavcev iskala poti v vodoravnici, ki tudi brez komisije ni prepovedana in se uporablja že več let — bolj ali manj uspešno.

in pri vsem tem vedo učitelji srednjih šol, da je osnovna šola slaba; in učitelji višjih šol vedo, da je srednja šola slaba, nekateri srednje šole pa so celo tako zanič, da absolutentom le-teh ne

Najbolje je, da učenci sami preizkusijo ...

dovoljujemo vstopa v naš znanstveni hram.

In pri vsem tem iščemo rešitve v vodoravnici čeprav vemo, da je rešitev in navpičnici.

Učitelji višjih in visokih šol morajo živeti v sedanosti in vedeti, kaj pričakujejo od njih proizvodnja in družbene službe, ki potrebujejo kadre z visokošolsko izobrazbo. Učitelji teh šol morajo povedati učiteljem srednjih šol, kaj od njih hočejo, zato da bi lahko zadovoljivo opravljali svojo dolžnost.

Učitelji srednjih šol morajo vedeti, kaj terjajo od njih proizvodnja in družbene službe, ki potrebujejo kadre s srednješolsko izobrazbo in kaj zahteva visokošolski zavod od učencev, ki se pripravljajo za visokošolski študij. Učitelji teh šol morajo seznaniti učitelje osnovnih šol o tem, kaj od njih pričakujejo, da bi mogli zadovoljivo opravljati svojo dolžnost.

Učitelji osnovnih šol morajo učencem zagotoviti temelje splošnih, kulturnih, matematičnih, naravoslovnih, tehničnih in delovnih znanj, pri tem spremljati učenčev razvoj.

Psiholog v osnovni šoli mora nekaj let preziveti v delovni organizaciji in se seznaniti s psihologijo proizvodnje. To bo osem let spremljal in dober spoznal učenca ter skupaj s pedagogom lahko svetlo najustreznejšo življenjsko pot. Starši in učenci bodo čutili variško pomoč in radi upoštevali pedagogov in psihologa nasvet. Ne bodo izbirali neugledno, meščansko ali spkosko šolo in delavsko, pač se bodo odločili za pot, ki jih srečo v življenju. To je pot, je usklajena z učenčevimi potrebami in sposobnostmi ter kadrovskimi potrebami družbe. Srednje in visoke šole bodo dobile podatke o učencih od osnovne in srednje šole ne bodo več vzgajale prihodnje brezposelnih ali pa delavcev tujino, ki je — očitno — edino zadovoljna z našim sedanjskim sistemom.

DANILO KRAIGH

SPREJEMLJIVI OBRISI OSNUTKA

Skupna komisija za izdelavo dokumenta o razvoju vzgoje izobraževanja pri slovenski skupščini, ki sta jo lani imenovala publiški in prosvetno-kulturni zbor, se je sestala 19. marca. Podsvetvom predsednika Miloša Poljanske je razpravljala o priložnostih za izdelavo dokumenta o razvoju vzgoje izobraževanja v Sloveniji.

Komisija je ugotovila, da so obrisi prvega osnutka sprejemljivi. Na tej osnovi bo skupina, ki ga je pripravila, izdelala teze za izdelavo dokumenta.

Delo za pripravo dokumenta-resolucije o razvoju vzgoje izobraževanja za slovenske potrebe poteka že dalj časa, pospešeno pa od letošnjega januarja. Številne podkomisije, ki so zadolžene za pripravo gradiva posameznih področij za ta zahtevni dokument, s svojim delom že zelo napredovale. Jasno pa je, da bo treba marsikaj uskladiti.

Dokument bo vseboval celosten in konkreten pogled na problematiko vzgoje in izobraževanja za vso Slovenijo. V enotnem in celostnem bo zajel poleg šolske tudi vso problematiko vzgoje in izobraževanja mladine in odraslih ter vso dejavnost zunaj vzgoje in izobraževalnih zavodov. Upošteval bo ustavno dopolnila, zahteva Zveze komunistov na vzgojno-izobraževalnem področju in zahteva družbe.

TEA DOMIN

Sodobna pota vzgoje in izobraževanja

FISE: DR. ANA KRAJNC

ALI NOVE TEHNIKE DEHUMANIZIRAJO UČNI PROCES?

Seveda se nam takoj vsiljuje pritrdilen odgovor. Ta „da“ izrečejo kategorično in zanesljivo kot odgovor na postavljeno vprašanje mnogi strokovnjaki ali pa laiki s področja vzgoje in izobraževanja. Tako zavrtnemo moderne tehnike z najglobljo obsodbo, ki jo lahko pripišemo nekemu vzgojnemu ali učnemu sredstvu.

Naša obsodba in negativen odnos izvirata iz doseganja šole in načina dela, kakršnega smo še navajeni v današnji šoli. Težko se iztrgamo iz okvirov svoje logike in mišljenja.

Morda pa povzročata dvom v razne novosti na področju učnih tehnik tudi sama praksa. V njej namreč pogosto zasledimo ponesrečene poskuse uvajanja novih pripomočkov. Otroci zehajo, aparat se pokvarijo še preden jih sploh pripravimo k delovanju, učitelji so polni negotovosti in vznemirjeni, strah jih je, da ne bi česa pokvarili, da učna ura ne bi propadla. V takim ozračju se konča poskus, da bi novo tehniko končno uvedli in jo uporabili, kaj žalostno za učitelja s prenekatere kapljico potu in prenapetosti, za učence pa z nekaj zabave, smeha ali pa dolgih praznih trenutkov čakanja. Učitelj bo posej se bolj negotov in nezaupljiv do novih tehnik. Vzrok za nezaupanje in neuspeh pa moramo v glavnem iskati v odločno premajhnem poznavanju novih tehnik in v nezadostnem tehničnem znanju pedagogov. Morda se tak učitelj tudi doma ne bi lotil „eksperimentiranja“ z novo tehniko, kaj šele da bi jo znal še v šoli vsebinsko vplesti v svoj program.

Nekateri imajo o sodobnih učnih tehnikah celo globlje teoretične pomisleke. Računalniki, avdiovizualna sredstva, responderji, televizija itd. vse to, pravijo postavljajo učitelja in učenca v pasivno vlogo in to prav v času, ko se vse bolj poudarja, da bi morala postati oba subjekt pedagoškega procesa tako, da se čimbolj aktivno angažirata.

„Stroj ne more nadomestiti učitelja — človeka, zato napravi pedagoški proces nehuman in ga osiromaši. Tisto, kar se lahko

ustvari v medsebojnem stiku med učencem in učiteljem, je nenadomestljivo.“ Take in podobne misli se rojevajo iz koncepta doseganja šole, ker še vedno mislimo z njegovo logiko. In vsi ti pomisleki o novih tehnikah v okviru stare šole so na pravem mestu. Upravičeno se sprašujemo, kaj nam lahko da stroj za učenje. Ne smemo pozabiti, da bi se prav ta učna tehnika lahko v nekem drugačnem kontekstu šolskega dela povsem drugače izkazala. In morda je zares nastala kot plod vsesplošnega napredka, gospodarskega, družbenega, tehničnega in kulturnega. V korak z njim pa šolstvo ne gre. Zato pravimo, da je zabredlo v krizo povsod po svetu. Ne zato, ker bi se samo šolstvo poslabšalo v primerjavi z nekdanjim. Ne. Spremenila so se pričakovanja, spreminja se tudi družbena vloga šolstva. Razne družbe pričakujejo, da bodo s pomočjo izobraževanja dosegle mnogo novih ciljev.

SODOBNE UČNE TEHNIKE SO NUJNE

Zato si pogledajmo še drugo stran problema. Gospodarske in družbene spremembe, ki jih je povzročila znanstveno-tehnična revolucija, imajo ogromne posledice tudi na področju šolstva. Učiteljeva vloga se spreminja. Znanje je samo še začasno in minljivo, ker se spreminjajo stare teorije in jih nadomeščajo nova spoznanja. Zato se vedno bolj poudarja, kako pomembno je, da se razvijajo učenceve sposobnosti, predvsem pa to, da pripravimo učenca za samostojno učenje. Tako naj postane redna šola priprava na poznejše učenje. Življenje se ne deli več na obdobje, ko smo pridobivali znanje in obdobje, ko smo to pridobljeno znanje uporabljali pri opravljanju svojega poklica in drugod. Tudi odrasli se bodo še nadalje učili.

Meje med izobraževanjem in samoizobraževanjem izginjajo. Čakamo dan, ko bodo znanstveniki zapisali nove definicije. Priznamo, da se že otrok lahko izobražuje sam. V razvitih deželah prestopa meja klasičnega učenja že izobraževanje v osnovni šoli, izvira pa predvsem iz otrokovih interesov. Učitelj pri delu učenca vodi, mora pa ga dobro poznati — psihološko in ga pedagoško povsem obvladati.

Učenci morajo sprejemati vedno več znanja — toliko da ga po starih oblikah dela — verbalizmu — ne zmorejo več dovolj predelati, kaj šele osvojiti. Učni programi so prenatrpani. Učitelj in učenec se pehata z obilico snovi, znanost pa ustvarja še naprej kopico znanja. Kombiniranje in uporabljanje raznih novih načinov in tehnik dvigajo učencu motivacijo za učenje in dalj časa zdrži njegovo koncentracijo. Če sam uporablja razne virov znanja, ga učni

proces še bolj prevzame in napravi nanj globlji vtis. Tako se učenci obogatijo z novimi tehnikami.

Sprejeti smo koncept permanentnega izobraževanja (Jugoslavija je bila prva dežela na svetu, ki je to tudi uzakonila leta 1971). Pravimo, naj se vsi ljudje vse življenje izobražujejo. Vprašajmo, katera dežela na svetu je tako bogata, da bi lahko vse svoje prebivalstvo spravila v šolske klopi, da bi tako tudi v praksi izpolnilo permanentno izobraževanje po starih načinih dela z učiteljem učenci, razredi in poukom? Ni tako bogate dežele, ki bi to zmogla pa tudi učiteljev in učilnic bi nam zmanjkalo. Uresničitev permanentnega izobraževanja nam omogočajo sodobne učne tehnike njihovo pomočjo lahko vsaka oseba postane učitelj in učenc hkrati, po potrebi bo vlogi zamenjavala.

S pomočjo sodobnih učnih tehnik bodo viri znanja dosegljivi vsakomur in ob vsakem času. Uporabljali jih bomo takrat, bomo za učenje zares razpoloženi, ker ne bomo več odvisni zvonjenja šolskega zvonca in učitelja, ki stopi pred razred in začne svojo razlago točno ob določenem uri. Šolski zvonec spominja na tovarniške sirene in disciplina na šolah na tisto v industriji. V obdobju vladajo red, disciplina in visoka organizacija dela. Naša šola se rodi v predindustrijski družbi in podobnost med šolo in tovarnico ni samo naključje.

V procesu množičnega učenja se bo učni proces z uporabljajo sodobnih učnih tehnik šele humaniziral in prilagodil potrebam družbe in posameznega učenca. Učni proces bo fleksibilen, učenci ga bo po svoje prilagajali svojim potrebam po znanju, pristo izbral čas in tehnike dela po svojem okusu in preudarnosti. Navadnih. Vse to pa bo vodilo k večji učinkovitosti učenja otrocih in odraslih.

Ali ste še vedno prepričani, da pomeni globlji odnos med učiteljem in učencem zgolj verbaliziranje? Pravo učenje je ustvarjanje — miselni proces, zato ne more potekati takrat, ko bi to zahtevalo učenčeva poslušnost in ubogljivost, temveč ko ima živ intrinzično največjo motiviranost. Izbira kraja, časa in tehnik za učenje lahko nastane le v nekem novem sistemu šolanja. V njem bo učenci občasno spremenili svojo vlogo in postal učenec, učenec pa bo sposoben učiti druge. V tem novem kontekstu učenja postane sodobne učne tehnike pogoj za humanizacijo izobraževanja. Kar „stroj za učenje“ še ne pomeni v današnji šoli, bo pa pomenil jutrišnji.

Zato ne ocenjujemo modernih učnih tehnik samo s stališčem do dobne šole. Morda pa ni nekaj v redu s sodobno šolo in s tehnikami učenja in poučevanja?

Urejeno igrišče – otrokova potreba

Otroška igrišča, ki so oblika vzgojne dejavnosti in dopolnilo družinskega varstva in vzgoje, moramo vgraditi v sistem otroškega varstva. Problematiko otroških igrišč je treba rešiti načrtno in jo opredeliti z zakonom. Najbolje jo bomo rešili z dogovori s posameznimi krajevnimi skupnostmi. Prostor za otroke morajo zagotoviti že urbanisti, investitorji in graditelji. Če ni denarja, mora biti otrokom zagotovljen prostor v soseski. Ne gre za novo obremenitev skladov otroškega varstva, temveč za enotno, načrtno urejanje možnosti za ustanavljanje, vzdrževanje in vodenje otroških igrišč.

kjer je ves zunanji prostor spremenjen v igrišče za otroke z malim živalskim vrtom, parkom z otroškimi izdelki – skulpturami, športnim igriščem. Pohvala ne velja le za zunanjo obliko igrišča v Podčetrtku, temveč tudi za samoupravne odnose med učenci, ki ga vzdržujejo.

ZA IGRIŠČA – VEDNO PREMALO

Referatom je sledila živahna razprava, ki jo posredujemo v zgoščenih oblikah. Kaže, da se vrtimo v začaranem krogu: v gradnjo stanovanj so vključeni le stanovanjski prostori, ne pa tudi prostori za otroke. Urbanisti puščajo prostor ob stanovanjih, ki se največkrat spremenijo v garaže, parkirne prostore ali pa ostane neobdelan. Nihče ni odgovoren za to. Takrat ko naj bi bilo na vrsti otroško igrišče, zmanjka denarja.

DO KDAJ TAKO?

Povzemamo nekatere ugotovitve ZPM: Desettisoči otrok v mestnih središčih so izpostavljeni škodljivosti onesnaženega in okuženega zraka in pomanjkanju naravnega dnevnega telesnega gibanja. Za mnoge, predvsem manjše otroke, so zeleni pasovi preveč oddaljeni. V manjših industrijskih središčih je ponekod vsa okolica taka, da nimajo otroci možnosti za igro. Nič bolje ni na našem obalnem pasu: zaradi turizma zazidavajo naravne površine s hoteli, v kmečkem okolju pa je veliko zemlje obdelane. Stara naselja v mestu so tesna in pretežno zapolnjena s parkirnimi prostori. Naravni prostor za igro je skrčen tudi na podeželju. Zemlja je obdelana, otroci so zrinjeni na vaško cesto in domače dvorišče, ki pa je največkrat delovni prostor.

V mestih je le malo odprtih igrišč, med blokovi v novih naseljih pa so za otroke nedotakljive zelenice. Največ igrišč je pri vzgojnovarstvenih zavodih in šolah, ki so največkrat zaprtega tipa in zato nedostopna ostalim otrokom. Oprema je na vseh igriščih skoraj enaka, urejena brez domišljije: peskovniki, gugalnice, zvirala in plezala. Prav posebno so pohvalili krajevno skupnost Podčetrtek,

ali 48,3%, če ne upoštevamo petih ljubljanskih občin, za katere so to problematiko podrobno obdelali že lani. Kljub nepopolnim podatkom, zaradi katerih ni mogoče napraviti analize, so ugotovitve dokaj porazne. Premajhnega zanimanja za otroška igrišča ne moremo pripisati le občinskim ZPM in društvom prijateljev mladine, ki so bili že pred desetletjem skoraj edini, ki so spodbudili prebivalstvo k prostovoljnemu delu za urejanje in vzdrževanje igrišč. To zanemarjeno področje je bolj posledica nezadostne prizadevnosti pomembnejših družbenopolitičnih dejavnikov.

V razpravi so predlagali, naj bi odprta otroška igrišča vključili v sistem otroškega varstva. Pri vsakem igrišču je treba ustanoviti samoupravni organ, ki naj ga sestavljajo starši, družbenopolitični delavci krajevne skupnosti, mladina in pionirji. Vse občinske skupščine naj bi čimprej sprejele odloke in določile normative za obveznosti investitorjev, da hkrati s stanovanji zgradijo ustrezen prostor za otroško igrišče, ki naj postane sestavni del stanovanja. Dobro bi bilo, so poudarili na seji, da strokovnjaki ugotovijo, kakšna vrsta igrišč bi najbolj ustrezala otrokom na podeželju. DPM in druge družbenopolitične organizacije si bodo prizadevale odpraviti zastarelo miselnost, češ da so vaškim otrokom igrišča nepotrebna. Hkrati z novimi šolami in vrtci bi morali graditi tudi zunanje prostore za otroke. Vso mrežo otroških igrišč v občini bi bilo dobro povezati med seboj in z vzgojnovarstvenimi zavodi.

Udeleženci seje so predlagali, naj bi študenti PA in filozofske fakultete obdelali posamične probleme otroških igrišč v svojih diplomskih nalogah. Najboljše naloge bi nagradili in odkupili. Pedagoško vodenje na otroških igriščih bo še treba preučiti, ugotovitve pa posredovati prek seminarjev.

Čeprav so naše razmere drugačne, bi morda le kazalo razmisliti o modelu otroških igrišč, kakršnega imajo na Švedskem, in o njihovem zakonu, ki zagotavlja otroku potreben prostor za zabavo in razvedrilo?

TEA DOMINKO

Težnja po individualnem – Foto: Mirko Kambič

ODGOVORNOST, DELO IN ŠE KAJ

Odbor za prosveto in kulturo pri slovenski skupščini je 12. marca pod vodstvom predsednice Ele Ulrih-Atene razpravljal o predlogih sklepov in priporočil o idejni usmerjenosti vzgoje in izobraževanja ter o delovnih programih republiškega sekretariata za prosveto in kulturo, zavoda za šolstvo SRS in pedagoškega inštituta pri univerzi v Ljubljani za leto 1973. Odbor je, ustrezno pripombam ustanov in posameznikov, sprejela dokument o idejni usmerjenosti. Sledila je obravnava posameznih delovnih načrtov, ki naj bi bila nekakšno potrdilo sestavljalcem za pravilno delo. Delovna programa republiškega sekretariata za prosveto in kulturo in zavoda za šolstvo SRS za leto 1973 ustrezata potrebam in zahtevam družbe; tega pa ni mogoče trditi za delovni program pedagoškega inštituta pri univerzi v Ljubljani. Tako so menili člani odbora za prosveto in kulturo pri slovenski skupščini.

Sedanji dokument o idejni usmerjenosti je nekoliko spremenjen, bolj strnjen in konkreten. Upoštevane so pripombe ustanov in posameznikov. Sprejet je predlog o ublažitvi formulacije doseženega dela, saj je bil ta vidik doslej preveč zaostren in skoraj žaljiv za večino prosvetnih delavcev. Poudarili so, da je bilo glede idejne usmerjenosti doslej že veliko storjenega, morda z manjšo intenzivnostjo po krivdi družbe kot celote. „Šola ni edina, ki nosi odgovornost za vzgojo, obstaja še cela vrsta drugih dejavnikov“, so dejali na razpravi. Sprejeli so sugestijo, naj bi tudi za druga področja, kot npr. gostinstvo, zdravstvo itd., kjer delajo z mladino, sprejeli tak dokument o idejni usmerjenosti. Sprejeli so še predlog, naj bi bila v stališčih dokumenta poudarjena vloga šole na nerazvitem podeželju kot kulturnega središča in naj bi se tudi za kulturo sprejela podobna stališča usmerjenosti.

Delovni načrt republiškega sekretariata za prosveto in kulturo je, kot kaže, zelo obsežen, vsebuje pobude in naloge na podlagi družbenih potreb. Nosilci 35 konkretnih nalog so vsi delavci sekretariata. Izčrpane so vse kadrovske možnosti. Tako kot v drugih vzgoj-

no-izobraževalnih ustanovah je tudi na sekretariatu premalo uslužbencev. V razpravi k temu delovnemu programu je bila le ena vsebinska pripomba: v delovnem načrtu mora biti zagotovljena skrb sekretariata za izvajanje zakonitosti oziroma službe, ki bi za to skrbeli.

Med letošnje oziroma prvenstvene naloge spada ureditev statusa hospitacijskih šol in pregled učbenikov. Razpravljavci so menili, da bi bilo dobro izbrati skupino ljudi iz vseh treh institucij, ki bi si kot trajno nalogo vzela spremljanje učinka odpravljanja socialnih razlik na vzgojno-izobraževalnem področju.

Delovni program zavoda za šolstvo SRS je zbir podrobnih delovnih programov sektorjev in organizacijskih enot zavoda. Je sila obsežen, saj zajema življenje in delo od vzgojnovarstvenih zavodov, osnovne šole, srednje šole, izobraževanje odraslih, sprotno in trajno usposabljanje pedagoških delavcev za izboljšavo dela, razne pro učevalne naloge, učbenike, priročnike itn. To pot je v programu zavoda močnejše poudarjena vloga pedagoškega nadzora in svetovanja in s tem nujno okrnjeno strokovno delo.

V razpravi k temu delovnemu programu so bile izrečene

posamične pripombe: v tem programu naj bi posvetili večjo pozornost povezavi šole z okoljem oziroma krajevno skupnostjo. K strokovno-pedagoškim nalogam je treba dodati še: kdo poučuje in na podlagi kakšnih načrtov in učbenikov. V razpravi so poudarili, naj bi zavod skrbel predvsem za splošno metodološko, pedagoško in psihološko izobrazbo, torej za tisto, ki si jo učitelj kot kemik, fizik ali matematik ne more pridobiti. Pri strokovnem in političnem izobraževanju naj bi pomagale strokovne in kadrovske šole oziroma organizacije. Sedanji delovni program pedagoškega inštituta pri univerzi v Ljubljani ne ustreza potrebam in zahtevam družbe. Sestavi načrta so sicer botrovale razne težave: pripravilo ga je drugo vodstvo, spremenil se je koncept dela inštituta, obstaja specifična oblika raziskovalnega dela, ki traja še od lani, zgolj postopno uvajanje sprotih raziskav in zmanjšano število sodelavcev. To ni opravičilo, so menili člani odbora. Izrečene so bile kritične pripombe glede ustreznosti načrta. Poudarjeno je bilo, da je posredovalec potrebe zavoda za šolstvo, ki je pod nenehnim udarom prakse in politike. Zato pričakujejo, da bo pedagoški inštitut bolj odziven, bolj povezan z zavodom za šolstvo in mu pomagal ne samo pri idejnih, temveč tudi pri drugih vprašanjih, kot so npr.: koncepcija gimnazije kot celote, odnos gimnazija in tehniška šola itd.

Razpravljavci so menili, da mora pedagoški inštitut delati pri spremembi programa: uvesti tako samostveno-raziskovalno in razvojno delo, ki bo odgovorilo na temeljna družbena vprašanja, ki terjajo znanstvene odgovore. Poudarili so še potrebo po usklajenem delu vzgojno-izobraževalnih ustanov in po skupnem programu.

TEA DOMINKO

USTANOVljena KONFERENCA ZA OSNOVNO IN SREDNJEŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE

V Beogradu je bila pretekli teden prva seja Konferenca pedagoških delavcev na osnovnih in srednjih šolah. To je organ Zveznega odbora sindikatov delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije. Konferenco sestavljajo po trije člani iz vsake republike ali pokrajine. V tem skupnem telesu delajo delegirani predstavniki republik in pokrajin in tem tudi poročajo o svojem delu.

Predsednik zveznega odbora Sindikatov delavcev družbenih dejavnosti Jože Marolt je pozdravil udeležence in poudaril, da je naloga Konferenca razpravljati o osnovnih problemih, s katerimi se bori ta sindikat – o družbenih in strokovnih vprašanjih, ki zanimajo pedagoške delavce, zaposlene v osnovni in

srednji šoli. Nadalje mora konferenca organizirati izmenjavo izkušenj, skrbeti za medrepubliško sodelovanje in tudi samostojno opravljati različne analize. Zveznemu odboru tudi predlaga ustrezne rešitve, spodbuja druge organe in organizacije k reševanju nalog, skrbi za zvezo med zveznim odborom, ter republiški in pokrajinski organi tega sindikata, še prav posebno pa za čim neposrednejšo zvezo s članstvom.

Povedal je tudi, da bodo v kratkem republiški kongresi in VII. – Kongres Zveze sindikatov Jugoslavije. Takrat bodo prav gotovo našli najboljše rešitve v skladu z drugo fazo ustavnih sprememb.

Na prvi seji konference je bil za njenega predsednika soglasno izbran Ranko Šumarac, pomočnik direktorja šolskega centra za ekonomijo in turizem v Smederevu.

Za podpredsednico je izbrana Tahira Hamiti, učiteljica iz Kosovske Mitrovice. Sekretar Konference je Najdan Đurčinovski, strokovno-politični delavec v zveznem odboru.

Vsebinska in metode prihodnjega dela Konference sta bili glavni temi razgovora na seji. Uvodno besedo o tem je imel Najdan Đurčinovski, ki je poudaril, da bi morala Konferenca razpravljati o glavnih vprašanjih, ki najbolj zanimajo pedagoške delavce ter osnovne in srednje šole. Posebej je omenil celostna vprašanja družbenega in materialnega položaja prosvetnih delavcev v Jugoslaviji, nato probleme razvoja samoupravnih odnosov, izpolnjevanje ustavnih dopolnil in usklajevanje stališč v zvezi z izvajanjem druge faze ustavnih sprememb. Omenil je še celo vrsto strokovnih in idejnih vprašanj.

Sprejet je predlog, da bo Konferenca letos razpravljala o položaju izobraževanja v luči stabilizacije gospodarstva in restriktivnih ukrepov (meseca maja), pozneje pa tudi o uredništvu ustavnih dopolnil in o nadaljnjem razvoju samoupravnega sporazumevanja in dogovarjanja. Konferenca naj bi zbrala izkušnje iz vseh republik,

jih analizirala in priporočila najboljše rešitve. Vasko Raičević, sekretar Centralnega odbora, je podčrtal posebno vlogo Konference v pripravljani idejni osnove za reformo izobraževanja, ki se pripravlja v za X. kongres ZKJ.

Člani konference so še predlagali osnutke odgovorov na štiri vprašalnike, ki so jih našemu sindikatu poslale razne mednarodne organizacije učiteljev, profesorjev in mednarodna konfederacija prosvetnih delavcev. Vrsta vprašanj je zajela naslednje teme: „Izobraževanje za mir“, „Sedanja stremjenja v osnovnošolskem izobraževanju“, „Nove oblike srednješolskega izobraževanja“ in vprašalnik za naslovom: „Delovne možnosti za kakovosten pouk“. Vsa štiri področja (teme) so vsebovala veliko številno vprašanj, odgovori nanje pa naj bi prikazali, kakšno je osnovnošolsko izobraževanje v svetu. Ta mednarodna organizacija je namreč anketirala vse države, s katerimi ima stalne stike.

MILIJKA KNEŽEVIĆ

Na zvezni konferenci v Beogradu – Foto: Sveta Milovanović

Tudi lepo izvezen prtiček potrjuje sposobnost

Lansko delo in uspehi

Na splošnem zboru Ljubljane, ki je bil 20. marca, v ljubljanski festivalni dvorani, so sprejeli smernice za razvoj gospodarstva in družbenih dejavnosti v Ljubljani za leto 1973. Uvodno besedo na zboru je imel Beno Zupančič, predsednik mestne konference SZDL, poročilo pa je podal Sergej Vošnjak, predsednik komisije za izdelavo predloga smernic.

Objavljamo del poročila o lanskoletnem delu na področju vzgoje in izobraževanja na območju Ljubljane.

Vsa prizadevanja temeljne izobraževalne skupnosti Ljubljane so bila tudi v letu 1972 usmerjena v uresničitev obširnega letnega delovnega programa, ki je obsegal širše naloge, kot jih določa zakon o financiranju vzgoje in izobraževanja.

Celotno delo so usmerjali in vodili organi TIS: skupščina, izvršilni odbor, svet za otroško varstvo, sekcije in posamezne stalne in občasne komisije. Ti organi so v letu 1972 realizirali naslednje naloge:

NA PODROČJU PREDŠOLSKE VZGOJE:

— v VVZ je vključenih 7898 ali 28 % vseh predšolskih otrok; — pridobljeno je bilo novih prostorov za 15 oddelkov dojenčkov s 174 varovanci in za 36 odd. s 645 predšolskimi otroki; z uvedbo novih in enotnih meril za sprejem otrok v VVZ in uvajanjem diferencirnega plačevanja oskrbnin je dana večja možnost vključevanja otrok iz družin s slabšim ekonomskim položajem;

— odprti so bili popoldanski in izmenični oddelki v nekaterih VVZ; s tem je bilo omogočeno varstvo predšolskih otrok staršev, zaposlenih v popoldanskem času;

— v letu 1972 so bili vključeni v malo šolo vsi novinci, ki so v septembru začeli obiskovati 1. razred osnovne šole.

NA PODROČJU OSNOVNEGA ŠOLSTVA:

— 14 osnovnih šol (s 37 podružnicami) obiskuje 28.574 učencev, od tega je v oddelkih podaljšanega bivanja 6564 učencev ali 23 % vseh učencev; — z novim šolskim letom se je povečala dejavnost osnovnih šol za 25 rednih oddelkov in 21 oddelkov podaljšanega bivanja;

— prvič v naši praksi smo financirali celotne delovne programe osnovnih šol — torej ne samo pouk, pač pa vse ostale vzgojne dejavnosti (interesne dejavnosti učencev, skrb za organizacijo učencev itd.) in s tem odpravili nekdanji A in B program šolskega dela;

— v želji, da se ustvarijo vsem učencem enake možnosti za šolanje, smo tudi v letu 1972 nadaljevali z akcijo za ureditev

materialnih pogojev šol. K tem prizadevanjem sodi tudi pomoč vsem šolam (820.000 din) za šolske malice, zlasti pa 9 podružničnim šolam, ki do sedaj niso imele pogojev za delitev malice;

— aktivno smo sodelovali pri enotnem urejanju materialnega položaja vseh zaposlenih delavcev v osnovnih šolah, upoštevajoč pri tem veljavne predpise samoupravnega sporazuma, skrb za kadr. e se je izražala zlasti z nenehnimi prizadevanji za stalno strokovno in družbenopolitično izobraževanje pedagoškega osebja. Namensko so bila tudi določena sredstva za pomoč učiteljem, ki morajo dopolniti izobrazbo. Teh ugodnosti je bilo deležnih v letu 1972 skupno 98 učiteljev.

NA PODROČJU ŠTIPENDIRANJA:

— v prizadevanjih, da se izenačijo materialne možnosti otrok za izobraževanje in za preprečevanje socialnih razlik je TIS dajala pomoč 272 študentom, od tega 181 srednješolcem in 91 visokošolcem; 229 ali 84,2 % je takih študentov, pri katerih dohodek na družinskega člana ne presega 600 din. Pretežni del teh študentov je namenjen za usposabljanje za pedagoški poklic. V to število niso zajete študentje, ki jih dajejo republiška izobraževalna skupnost, skupnost za zaposlovanje, delovne organizacije in drugi.

NA PODROČJU ŠOLSTVA II. STOPNJE je bilo doseženo naslednje:

— dograjen je bil center za izobraževanje ZŽTP (šolski in domski objekti), adaptacijske in vzdrževalne dela so bila narejena v domu Majde Vrhovnik, gimnaziji Poljane, vajeniškem domu v Kersnikovi ulici; dokončana je bila razširitev in adaptacija srednje vzgojiteljske šole. Ta dela so bila opravljena s sredstvi delovnih organizacij, republike, krediti RIS in z namenskimi sredstvi mesta Ljubljane.

Sredstva iz proračuna SML v višini 2 milijona din so se delila: 950.000 din za šole II. stopnje in 1.005.000 din za dijaške domove;

Skupščina mesta in MK ZMS sta bila pobudnika za izdelavo zakona o sistemskem zbiranju sredstev za investicijsko vlaganje v šole II. stopnje in dijaške domove. Kljub vsem obljubam v republiki in podpisanimu družbenemu dogovoru ta problem ni bil sistemsko rešen. Zato v letošnjem letu ni pričakovati kakšnega izboljšanja na tem področju, ki v resnici preveč zaostaja in je že predolgo preveč zapuščen.

VEČ KOT RODITELJSKI SESTANEK

Natanko ob 15. uri so posedli za dolgo konferenčno mizo. Nič napetosti ni bilo v potezah njihovih obrazov, nič tistega nestrpnega pričakovanja — želje, da bi sestanek čimprej minil. Najbrž so vajeni teh sproščenih pogovorov za dolgo mizo, tako drugačnih od tistih roditeljskih sestankov, na katerih starši poslušajo, kako nedisciplinirani, neugnani in nemogoči so njihovi otroci.

Ravnatelj Pavel Smolej in Francka Dolenčeva — socialna delavka, ki je še pred dobrim letom opravljala posle v. d. ravnatelja, sta prijazno odzdravljala staršem, ki so prišli v demonstracijsko eksperimentalni center za dnevno varstvo in delovno usposabljanje duševno prizadete mladine — na roditeljski sestanek.

V informacijo povejmo, da se je preselil ta center letos iz prostorov zdravstvenega doma v Vevčah (tam je gostoval štiri leta) v Ljubljano. Presenetljivo: center je dobil za deset let v najem stavbo na dvorišču vojašnice Ljuba Šercerja.

In še preden se je začel sestanek, smo povprašali Francko Dolenčevu, kakšne so prednosti bivanja in dela v novi stavbi. Takole je odgovorila: „Z novimi prostori so se povečale zmogljivosti zavoda, ki lahko sprejme do 60 gojencev; sedaj je v njem 40 mladostnikov.“

Ker je zavod v središču mesta, laže razvijamo kooperacijo s podjetji, za katera delajo naši gojenci. Veliki večini gojencev se ni treba več voziti z lokalnimi avtobusi, starši, ki morajo otroka spremljati, so s tem precej razbremenjeni.

V centru so sedaj zaposleni štiri redni delavci. Zavod je povezan z zdravstveno službo v občini ter z drugimi zainteresiranimi organi. Organizirano je kooperantsko delo s tovarnami Totra, Velana, Rog in Kolinska ter z Lesnino. Delo je organizirano tako, da lahko vsak gojenec dela. Delovna sposobnost gojencev je seveda nizka in storilnost majhna. Važno je zlasti to, da so med ljudmi, ki razumejo njihove posebne probleme in čutijo, da so vendarle sestavni del tega okolja. Socio-gram je potrdil, da je pri vseh gojencih dosežen precejšen napredek na socialnem področju.

POMAGAJMO SLABŠEMU UČENCU

Če je učenec v šoli neuspešen, ne obsodimo ga z negativno oceno. Vprašajmo se, zakaj je neuspešen, ali mu lahko pomagamo iz teh težav.

Najbolje je, da slabše uspešnega učenca napotimo v strokovno ustanovo. Ugotovitve strokovnega teama nam bodo mnogokrat pomagale pri razumevanju in vodenju učenca v življenje. Včasih pa lahko slabše uspešnemu učencu tudi sami pomagamo. Pogovorimo se z njim, poiščimo vzroke šolske neuspešnosti, skušajmo mu zbuditi zanimanje za učenje, za samostojno dejavnost, za njegovo ustvarjalnost, zaupajmo mu.

A. ŽEROVNIK

Razveseljiva je ugotovitev, da se je krog oseb, s katerimi gojenec komunicira, precej razširil. Vsi gojenci prihajajo v zavod radi in nihče več noče ostati doma. V zavod prihajajo predvsem zato, ker radi delajo in zaradi družbe. Med njimi se je razvila velika solidarnost in pripravljenost za medsebojno pomoč. To pa pomeni, da so se podredili skupnosti in se ji prilagodili. Razvile so se že tiste karakterne poteze, ki so jim potrebne, da lahko živijo v družbi.“

PRVIČ V NOVIH PROSTORIH

Na letošnjem prvem roditeljskem sestanku v novih prostorih smo. Ravnatelj Pavel Smolej poroča o delu, o sodelovanju s podjetji, govori o finančnem učinku: zaslužili so 43.000 din; od tega so skoraj 30.000 din izplačali neposredno gojencem, drugo pa odštejejo za njihove potrebe.

Prostore, ki so jih dobili s prizadevanjem Društva za pomoč duševno nezadostno razvitim osebam, je bilo treba adaptirati: za adaptacijo so predvideli blizu 480 tisoč din, zaradi zvišanja cen pa se je podražila na 570 tisoč din. Z denarjem so pri adaptaciji pomagali: Društvo za pomoč duševno nezadostno razvitim osebam za Slovenijo je dodelilo 2 tisoč din, Društvo mesta Ljubljane pa je pomagalo zbrati gradbeni material. Starši — strokovnjaki so izdelali prostovoljno celotno načrt adaptacije in prevzeli strokovno nadzorstvo nad deli na stavbi.

Sedaj je denarja premalo: zmanjkalo ga je za adaptacijo in za 100 % povečane zmogljivosti. Za pomoč so prosili ustanovitelja — mestno skupščino v Ljubljani.

Z vojašnico imajo pogodbo, da bodo smeli le 10 let ostati v

sedanjih prostorih. Potrebovali bodo torej novo stavbo, za učence pa bivalni dom. Zavod naj bi poskrbel za otroke od rojstva do smrti, še vedno ni storjeno dovolj za njihovo samostojno življenje. Potrebovali bi posebne klube, v katerih bi se ti otroci srečevali s svojimi vrstniki in se tako laže vključevali v življenje.

Še vedno so problemi s prevozi učencev, ki so oddaljeni. Za rešitev stanovanjskih problemov delavcev bi potrebovali 640 tisoč din.

Pogovor na sestanku je postal živahnejši. Tisti del družbe, starši, ki imajo zdrave otroke, premalo store za to, da bi bilo laže otrokom, ki jih je narava prikrajšala za umske sposobnosti. Kriv ni pravzaprav nihče, premalo pa je solidarnosti, zavesti, da je biološki zakon narave tak, da se na določeno število ljudi rodi toliko in toliko prizadetih.

Ravnatelj poroča, da so sklenili nove kooperantske odnose z Lesnino, razširili dejavnost s Kolinsko in s tovarno Saturnus. Pripoveduje o prizadevanjih za boljšo kakovost izdelkov, razlaga delovni postopek, tehnike dela. Govori o vzgoji gojencev, privajanju na delovne navade. Zahvaljuje se staršem za pomoč pri selitvi v nove prostore — starši so prevažali opremo s svojimi avtomobili, čistili prostore itn.

BESEDO IMAJO STARŠI

Center bi potreboval štiri psihologe in ne le enega, telovadnico, rekreacijski prostor. Ni učitelja telovadbe. Socialno skrbstveni organi bi morali poskrbeti za te otroke. Nihče od nas staršev še ni rekel — ne bom sodeloval, prišel, pomagal... Danes zahtevamo od družbe: dajte našim otrokom to, česar jim ne moremo nuditi sami. Geslo „Skrb za vse otroke“ ne bi smelo veljati samo za zdrave. Starši želimo otroku najboljše, želimo, da se usposobi tako, da bo lahko zaživel med nami.

Pod pokroviteljstvom osnovne šole Kočevje je bila v kočevskem likovnem salonu pred nedavnim odprta razstava likovne sekcije v jaškega kluba kasarne Mirka Bračiča iz Ribnice. Osem avtorjev razstavljalo 37 platen in plastik. To je le ena izmed mnogih oblik sodelovanja med šolo in armado. Ko so odprti razstavo, je ravnateljica osnovne šole Kočevje Dana Jerše med drugim dejala: „To dela mladeničev-vojakov, slikarjev in kiparjev, ki jim je armada omogočila, da v prostem času ustvarjajo in se izpopolnjujejo v likovnem področju“ — Foto: France Brus

Neustrezna študijska usmerjenost

Slovensko šolstvo potrebuje toliko učiteljev, da bi se moralo vsaj 20–25 % maturantov gimnazij odločiti za poklice v prosvetni stroki. Podatki kažejo, da v šolah potrebuje največ učiteljev razrednega pouka. Za te je v Sloveniji okoli 5900 delovnih mest. To je kar 9 % delovnih mest za višje in visoko strokovne kadre v republiki. Po razširjenosti ga prekaša le še poklic ekonomista. V učiteljski poklic bi morali usmerjati približno 10 % maturantov gimnazij. Smo pa zelo daleč od tega, da bi ta delež dosegli. Tako smo npr. med dijaki, ki so lani končali gimnazije v Kopru, Piranu in Postojni, našli komaj 2,2 % maturantov, ki so se od-

ločili za študij razrednega pouka.

Iz tega pa še ne bi smeli sklepati, da zanimanja za učiteljski poklic ni, kajti precej dijakov se je odločilo za študij predmetnega pouka. Na oddelke za predmetni pouk na pedagoških akademijah se je vpisalo kar 8,9 % vseh lanskim maturantov. Približno toliko se jih je odločilo tudi za študij jezikov na filozofski fakulteti in tudi od teh se jih bo nedvomno precej zaposlilo v šolstvu. Zanimanja maturantov pa so očitno zelo enostranska. Tako je npr. vpis na skupino matematika-fizika na pedagoški akademiji in fakulteti za naravoslovje in tehnologijo za primorske razmere

dvakrat prevelik; prav tako je tudi s študijem zgodovine in zemljepisa. Preveč popularni sta tudi biologija in kemija, da o študiju jezikov sploh ne govorimo. Dovolj bi bilo, če bi se na jezikovne oddelke filozofske fakultete vpisalo le 2 % maturantov gimnazije s treh južno-primorskih gimnazij, pa se jih je vpisalo kar štiri in polkrat več. No, brezposelni seveda ne bodo ostali. Lahko se bodo zaposlili v turističnih organizacijah, pri RTV, kot novinarji itn., vendar v mnogih od teh zaposlitev svojega znanja ne bodo rentabilno izkoriščali. Ne glede na to pa bi lahko rekli, da je študij jezikov moda, s katero primorski študenti pretiravajo.

... Zahvaljujemo se kolektivno za vso skrb, marsikdo bi tolikšnih naporih že zdavnaj omagal in zamenjal delovno mesto. Omogočiti jim je treba normalne delovne razmere. Vedamo se, da nihče ne bo mogel usposobiti otrok tako, da delajo povsem samostojno, brez nadzorstva; prav zato bi morala zavod dobiti ustrezne prostore — za delo in razvedrilo, bi otroci lahko mirno zaživel prav v družbi sebi enakih, drugod ne morejo. Zavodu priznanje in zahvala, vreden da ga predlagamo za nagrado mesta Ljubljane.

... To je mlad zavod — edine vrste v Jugoslaviji — ki išče svoje mesto. Tako nizka vsota denarja ne bi smela biti problem. Družba mora pomagati tistim, ki žrtvujejo za to, da pomagajo drugim.

... Naši otroci bi potrebovali stalno ambulanto. Kako težko je pojasnjevati v čakalnici drugim, da moraš sprejeti otroka v ordinacijo, da je prvotni otrok med tistimi, ki premalo glasni smo. Zdravniki nimajo poslušne za naše otroke. Prizadevanja smo tudi starši. Koliko časa trebuješ, da izgubiš občutljivost, krivde, tudi smo čustveno zelo prizadeti.

Ne, to ni bil navaden roditeljski sestanek. To je bil sproščeni pogovor ljudi, ki se zavedajo skupne odgovornosti, skrbijo za vzgojanje in usposabljanje prizadetega otroka. Ni bilo očitnih iskanja krivde, kdo od njih storil pre malo, ker te krivde sploh iskati ni treba. Vsi, ki so sedeli v istem prostoru za dolgo mizo so ob zavesti, da so storili dovolj, sproščeno razpravljali življenjskih problemih zavoda. Živeti z gojenci — to je osnovna pedagoška metoda dela. In prizato je ozračje v zavodu prijateljsko. Gojenci so občutili, imajo pravico do dela. Vsak pa je potreben. To spoznanje je dovolj, da si srečen.

MARJANA KUNJUR

BO
jan
nar
sre
no:
zar
dr
tis
zar
no:
ne
ali
no:
vo
izg
pri
izv
jih
od
del
ves
po
pla
izr
nih
no:
šer
zac
po
vp
me
osa
ške
tiv
do
osa
zve
šaf
do
ris
do
pr
dr
dn
zve
ga
do
tal
de
ka
raz
no:
no:
po
sve
pr
vo
ho
ne
de
gre
ka
la
zu
os
v
P
ba
da
na
st
st
pe
us

POSILANSKA VPRAŠANJA

ZAMRZNITEV NE UPOŠTEVA TEŽAV

Poslanec prosvetno-kulturnega zbora skupščine SR Slovenije **BORIS FELDIN** je na 41. seji prosvetno-kulturnega zbora dne 23. januarja 1973 ustno postavil tole poslansko vprašanje:

Po dosedanjih navodilih zveznega sekretariata za finance je **SDK** naročila šolam, kako naj izračunavajo osebne dohodke. V maso sredstev smejo šteti le osebne dohodke za redno delovno obveznost, ne pa tudi za nadure. To pomeni v precejšnjem številu šol zaradi pomanjkanja učnega osebja - tudi do 20 % pouka.

Ce to ne bo urejeno, bodo s tem v zvezi nastali hujši problemi v drugem polletju, ker se nadure ne bodo opravljale, pa tudi ne vse tisto, kar je nad redno obveznostjo; to so vse ure, ki nastanejo zaradi bolniških in porodniških dopustov in podobno. Želim, da se to čimprej uredi, da ne bi nastali nepotrebni problemi: nesoglasja in težko popravljive politične posledice, zmanjšanje ur pouka, da ne bi učitelji odhajali s težjih delovnih mest, kjer učijo eden za dva, ali dva za tri, pa ne morejo dobiti ustreznega plačila, da o možnostih povečanih dodatkov za teža učiteljska mesta niti ne govorim. To poudarjam zato, da se ne bi ob morebitnih težavah izgovarjali, da problemov nismo poznali. Gre torej za konkretne primere takih osebnih dohodkov, kakor so določeni z zakonom.

Na pobudo prizadetih zavodov na našem območju sprašujem, če izvršni svet te probleme pozna in kaj je že storil ali kaj bo storil, če jih pozna?

Na seji prosvetno-kulturnega zbora 15. marca je na to vprašanje odgovoril **RADO MIKLIČ**, pomočnik republiškega sekretarja za delo:

RADO MIKLIČ: O teh problemih je bil izvršni svet takoj obvešččen, zato je vztrajal na nekaterih dopolnitvah te odredbe. Dopolnitve odredbe o načinu izračunavanja poprečno na delavca izplačanih osebnih dohodkov iz februarja letos pa omogočajo, da izračunavajo šole število delavcev na podlagi števila vseh opravljenih ur in zanje obračunanih osebnih dohodkov od januarja do 30. novembra 1972. Mogoče je torej upoštevati ure, opravljene v daljšem času, kot je poln delovni čas.

Boris Feldin je ob tem opozoril še na dodatno vprašanje, ki zadeva porodniški dopust in bolniške dopuste, nove namestitve in povečane dodatke za teža delovna mesta.

„Znano je sicer,“ je dejal **Boris Feldin**, „da je bilo po mojem vprašanju navodilo delno spremenjeno, ni pa povsem tako, da je možno še vse izplačevati. Prosim za konkretno pojasnilo.“

RADO MIKLIČ: Z navedeno spremembo odredbe se v masi osebnih dohodkov ne upoštevajo sredstva, izplačana za čas bolniškega dopusta niti nadomestila za čas bolezni, jemljejo pa se efektivne ure in na podlagi teh efektivnih ur izračunana masa osebnih dohodkov. Kar pa zadeva vprašanje o tem, kako obračunavati osebni dohodek za težje delovne razmere, bom na to odgovoril v zvezi z vprašanjem poslanca **Štefanica**.

Poslanec **LOJZE ŠTEFANIČ** je zastavil dvojje poslanskih vprašanj v zvezi z nekaterimi nejasnostmi glede izplačevanja osebnih dohodkov ob zamrznitvi letih za prvo polletje letošnjega leta:

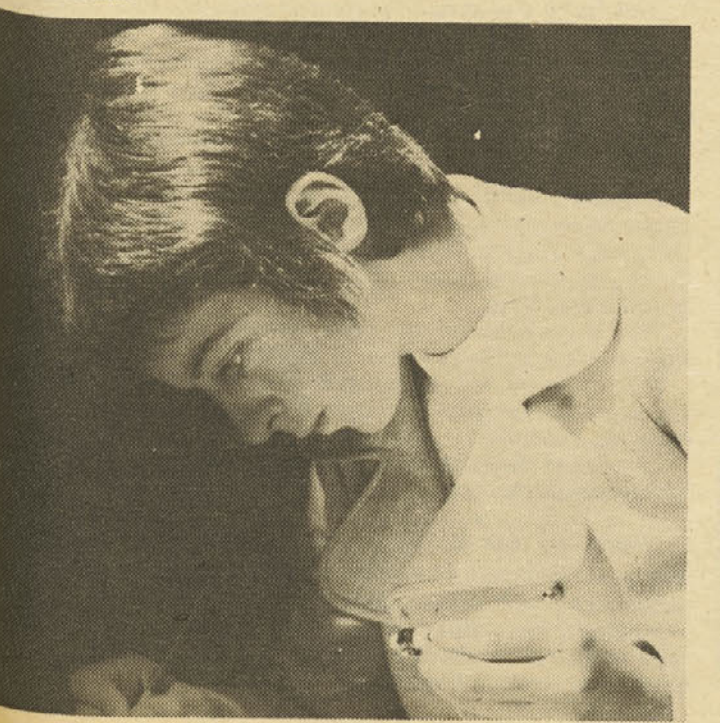
VPRAŠANJE: Ali bo izvršni svet skupščine SR Slovenije izkoristil možnosti, nakazane v 7. členu zakona o omejitvi osebnih dohodkov v nekaterih organizacijah združenega dela - in ali bo predlagal, da se uredijo odprti problemi osebnih dohodkov v okviru družbenega dogovora oziroma samoupravnih sporazumov?

ODGOVOR: Izvršni svet skupščine SR Slovenije je na svoji seji dne 22. januarja, ko je prvič obravnaval probleme, ki so nastali v zvezi z omejitvijo, sprejel sklep, da bo uporabil pooblastilo, ki mu ga daje navedeni člen zakona. Na seji dne 28. februarja 1973, ko je obsežno razpravljalo o problemih v zvezi z omejevanjem osebnih dohodkov, pa je sklenil predlagati zveznemu izvršnemu svetu takšno dopolnitev zakona, da bo možno povečati osebne dohodke delavcem, ki izpolnijo določene pogoje, na primer opravijo strokovni izpit, izpit za specialista, si pridobijo višjo strokovnost, so razporejeni na zahtevnejše, odgovornejše delo ali na delo v težjih razmerah. Hkrati naj se v osebne dohodke za obdobje januar - november 1972 štejejo tudi sredstva, ki so jih izobraževalne skupnosti nakazale šolam za težje delovne razmere in za nagrajevanje po obsegu in kakovosti dela. Koordinacijska komisija izvršnega sveta za družbene dejavnosti pa bo po sklepu izvršnega sveta pripravila poseben predlog, po katerem naj bi zvezni izvršni svet dovolil, da se posameznim kategorijam delavcev povečajo osebni dohodki do določene ravni. Ta predlog je izvršni svet že poslal zveznemu izvršnemu svetu.

DRUGO VPRAŠANJE: Ali je potitično sprejemljivo, da bodo delovne organizacije, ki so spoštovale samoupravne sporazume (ne gre torej za tiste, ki so jih presegle), sedaj moralno in materialno kaznovane in kakšne posledice lahko predvidevamo, če bodo delavci tistih delovnih organizacij, ki so dosledno spoštovale sporazume in dovoljene normative, prešli v januarju toliko manjše osebne dohodke, za kolikor so dobile izplačano več v decembru - v primerjavi z oktobrom ali v primerjavi z novembrom.

Prosim izvršni svet, da pojasni, kakšno stališče bo zavzel, da ne bo oškodovana družbena dejavnost, ki je v tem primeru gospodarno ravnila in za katero je dokazano, da njeno delo ni adekvatno nagrajevano, kot to določajo tudi dopolnitve ustave socialistične republike Slovenije.

ODGOVOR: S sprejetimi predlogi, ki jih je izvršni svet SRS poslal zveznemu izvršnemu svetu, bodo tudi nakazani problemi ustreznih rešenj.

KAJ JE PODALJŠANI DELOVNI ČAS

Govorili in pisali smo: Delu čast in oblast! Pravim, govorili smo. Kaj pa dejanja, praksa?

Pri nas imamo šole, v katerih poučuje v nižjih razredih učitelj samo en razred (samostojen razred). Nič ne rečem, lahko je tak razred številni in šteje tudi več kot trideset učencev. Več je dela z ocenjevanjem in pri popravljaju nalog. Po odročnih in manjših vaseh pa so šole, kjer zaradi manjšega števila otrok poučuje učitelj več razredov, tudi od prvega do osmega: ene dopoldan, druge popoldan. Takih šol je sicer zadnja leta vse manj, so pa še. Učiteljevo delo na takih nižje organiziranih šolah je mnogo težje od dela na drugih šolah. Učno uro je treba razdeliti po številu razredov, ki so v kombinaciji in točno določiti, kaj boš delal s tem, kaj z onim razredom. Tudi učil na teh šolah ni dovolj. Pogosto jih mora učitelj sam pripraviti in si pomagati, kakor ve in zna. Vse to vzame več časa in zahteva daljše in obsežnejše priprave. Vem za učence iz nižje organiziranih šol, ki so uspešno nadaljevali šolanje v srednjih šolah in celo na univerzi.

In kaj vse smo morali včasih delati poleg pouka: propagando za oddajo krompirja, lesa, popisovali smo prebivalstvo, delali v najrazličnejših komisijah, imeli kmetijski pouk za mladince in kaj vem kaj še. Kolegi v dolinah tega ne poznajo ali pa vedo o tem mnogo manj. In še smo našli čas in se izpopolnjevali in študirali, da smo dosegli višjo izobrazbo.

Kar hitro bežijo leta v takem polno zaposlenem službovanju v prosveti. Štirideset let si delal, brate, polnih štirideset let. Res si imel večje dohodke. Nihče pa te ni vprašal, če boš delal ves dan ali ne. Organizacija takih šol je bila taka in delal si za dva, za tri...

In danes? Napraviš prošnjo za upokojitve. Pokojnino ti odmerijo po normativih, ki trenutno veljajo: 22 ur tedensko za razrednega učitelja in 20 ur za učitelja z višjo izobrazbo. Poučeval pa nisi 22 ali 20 ur, temveč po 30 ur tedensko. Kje pa so še priprave in drugo pisarniško delo! Podaljšan delovni čas pa pri pokojnini ne šteje, čeprav smo ga imeli zato, ker je to zahtevala organizacija dela in ne po lastni želji.

Kaj pa pravi zakon o pokojninah? Temeljni zakon o pokojninskem zavarovanju iz leta 1964 v 8. členu govori, da se pokojnina odmerja po osebnem dohodku, ki ga je imel zavarovanec v večletnem, s tem zakonom določenem razdobju. Člen 30 tega zakona pravi dalje, da se starostna pokojnina odmerja od poprečnega mesečnega zasluzka, po katerem je bil

ODGOVOR, KI GA JE DALA DIREKCIJA POKOJNINSKEGA IN INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA V SLOVENIJI:

Osebni dohodek, ki ga je dosegel delavec v času, daljšem od polnega delovnega časa (t. i. podaljšan delovni čas), se upošteva samo ob pogojih iz 43. člena temeljnega zakona o delovnih razmerjih, to je:

a) kadar zadene delovno organizacijo nesreča ali se takšna nesreča neposredno pričakuje, vendar samo toliko časa, kolikor je nujno, da se rešijo človeška življenja ali obvarujejo materialna sredstva;

b) kadar je nujno, da se začeto delo nadaljuje, da bi se končal delovni proces, katerega ustavev ali prekinitev bi povzročila precejšnjo materialno škodo, ali da se s tem delom prepreči kvarjenje surovin ali materiala, ali pa da se odvrne okvara na delovnih sredstvih.

Delovna organizacija mora v svojem statutu natančneje opisati primere, ko je delavec dolžan delati dalj kot poln delovni čas zaradi okolnosti, ki smo jih navedli. Kadar uveljavlja zavarovanec osebni dohodek iz

zavarovanec zavarovan v katerih koli petih letih. Člen 33 nadalje razlaga, da se za izračun pokojninske osnove vzame poprečen mesečni osebni dohodek, ki ga je zavarovanec dobil za delo v polnem, podaljšanem času. Gre za to, ali se šteje delo učitelja, ki je učil sam ves dan, kot podaljšano, ker je to zahtevala organizacija dela na nižje organiziranih šolah ali kot dodatno delo. Isti člen pojasnjuje, da gre za podaljšan delovni čas, kadar delavec opravlja svoje redno delo v času, ki je daljši kot ga določa tista delovna organizacija. Dodatno delo pa je delo, ki ne spada v obseg dela na njegovem delovnem mestu, npr. delo v raznih komisijah. Ko sem v začetku tega članka omenil, da je moral učitelj delati še marsikaj drugega, nisem s tem mislil dodatnega dela, ki naj se šteje za pokojninsko osnovo, marveč podaljšano delo na nižje organiziranih šolah, kakršne imamo še danes.

Tako čakam na rešitev pritožbe, ker mi je bila odmerjena pokojnina od „rednega dela“ in ne od podaljšanega dela, ki sem ga vso delovno dobo v prosvetni stroki opravljal.

Zgodi se, da sreča kolega, ki dela na podobni nižje organizirani šoli in te vpraša: „Zvedel sem, da si upokojen. Ali je bilo zaradi pokojnine vredno delati, na taki šoli? Saj več delamo in več trpimo, pa več pričakujemo tudi ob upokojitvi.“ Še bliže ima kolegico, ki je do zadnjih dveh let sama poučevala vse razrede in je zdaj upokojena. Gotovo je zvedel, kako malenkostna je njena pokojnina in ga skrbi, kako bo z njim.

Poznam delavce, ki imajo krajšo delovno dobo zaradi svojega težkega ali nevarnega dela, npr. rudarji. Nismo proti temu. Nasprotno, spoštujemo rudarja, železarja in druge delavce, ki res zaslužijo, da se jim skrajša delovna doba. Toda tudi učiteljev poklic ni najlažji, zato naj se mu pokojnina odmeri od vsega vloženega dela in ne samo od „rednega dela“. Vse delo prosvetnega delavca na nižje organiziranih šolah je namreč redno delo.

Pravijo, da primanjkuje učiteljev, zlasti na deželi, pa tudi že v mestih. Če bo učitelj upokojen le po togih in neživljenjskih predpisih, ne pa po vloženem delu, bo še huje za nove učitelje. Ker 33. člen zakona o pokojninah govori o podaljšanem delu, bi rad vedel, kaj je v šolah podaljšano delo in kaj dodatno delo. To je treba točno določiti, ker bodo v nasprotnem primeru večni dvomi, od česa naj se pokojnina odmeri in tudi dvomi ali je bila komu res pravično odmerjena.

VILI ZORN

časa, daljšega od polnega delovnega časa, je potrebno preveriti, ali je podaljšan delovni čas predviden v splošnem aktu delovne organizacije in ali je v skladu z določbami 43. do 46. člena temeljnega zakona o delovnih razmerjih. Tak osebni dohodek se upošteva samo tedaj, ko je podaljšano delo naložil pristojni organ in ko gre za primere iz 43. do 46. člena temeljnega zakona o delovnih razmerjih.

Kadar gre za delo, ki ga opravlja učno osebje v šolah, se njihovo delo v urah nad določeno normo ur na splošno ne more opredeliti kot delo v podaljšanem delovnem času, ker takšno delo ni upoštevano v navedenih določilih temeljnega zakona o delovnih razmerjih. Ustavitev ali prekinitev takšnega dela namreč ne povzroča večje materialne škode, kvarjenja surovin ali materiala in se z njim ne prepreči okvara na delovnih sredstvih. Zato je takšno delo načelno obravnavano kot dopolnilno delo, in prejemki iz njega se po veljavnih predpisih ne morejo upoštevati za izračun pokojninske osnove - pa tudi ne kot osnova za pla-

čevanje prispevkov za socialno zavarovanje in prispevka za zaposlovanje. Vendar je praksa vrhovnega sodišča SR Slovenije napravila izjemo prav pri osebnem dohodku učiteljev, ki učijo na tako imenovanih enooddelčnih šolah in morajo imeti tu znatno več kot normalno število učnih ur. Vrhovno sodišče je v več sodbah zavzelo stališče, da tu ne gre za preko- račeno učno obveznost niti za dopolnilno ali honorarno delo, temveč je v teh primerih delovno mesto tako obsežno, da obsega pouk v celotni šoli. Dopolnilno delo pa je možno samo na nekem drugem delovnem mestu, bodisi v lastni delovni

organizaciji, bodisi v neki drugi organizaciji. Na enooddelčnih šolah, ki obsegajo celotno opravljanje šolskega dela na šoli, pa gre samo za eno delovno mesto, zato je tudi celotni osebni dohodek, dosežen v celotnem učiteljevem delu, všteven za pravice iz pokojninskega zavarovanja.

Ce gre pri piscu članka za tak primer, bo njegova pritožba na direktijo skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Ljubljani ugodno rešena, sicer pa bo imel prizadeti možnost sprožitvi se upravni spor pred vrhovnim sodiščem SR Slovenije v Ljubljani.“

DR. LEV SVETEK

1+1=2

K »Listu iz kronike prosvetarjev« (PD dne 2. marca 1973)

AL' PRAV' SE PIŠE...

„Modrec, ki je začel datume pisati v obliki 12/4-1970“, si samo zaradi tega res ne zasluži spomenika, pač pa velja opozoriti, da tako datiranje ni primerno kjer si boš.

Namreč: šifrirana oblika datuma, se pravi „datum z arabskimi (!) števkami, napisan kot kratica, to je brez praznih presledkov med navedbo dneva, meseca in leta“, npr. 8/3-1973, je po Poslovníku o pisarniškem poslovanju v državnih organih, zavodih in organizacijah (ČZ Uradni list SRS, Ljubljana 1964) dopusten kot izjema v glavi uradnega dopisa, medtem ko je treba po 82. čl. navedenega poslovniku pisati datum v besedilu odločb in vseh drugih spisov, zapisnikov, poročil itd. tako, da je dan na-

pisani z arabsko številko, mesec pa z besedo. Dalje: 70. čl. istega poslovniku dopuščá „takšne kratice, ki so splošno v navadi in so lahko razumljive“, torej tudi krajšave imen mesecev. In še: raba rimskih števk za označevanje mesecev velja v sodobni korespondenci (oz. v pisarniškem poslovanju) za nepraktično in se je zato izogibamo.

Ob tem je tedaj narobe, da SP 1962, str. 84, bralca ne pouči, kdaj oz. kje je šifrirani datum (ki ga SP piše z nepriporočljivo rimsko številko meseca!) primeren, ker - kot je videti - ga ne gre rabiti kadarkoli oz. kjerkoli.

GUSTAV GROBELNIK, Ekonomski šolski center Celje

KOPER

PETINA UČENCEV DOBIVA UČBENIKE ZASTONJ

V letošnjem šolskem letu, je na območju temeljne izobraževalne skupnosti obalnih občin v Kopru prejelo brezplačne učbenike že 1.554 učencev ali dobra petina vseh šoloobveznih otrok. Brezplačne učbenike so za sedaj dobili le otroci socialno ogroženih družin in tisti, katerih skupni dohodek staršev ne presega 600 din na člana družine. Ze v prihodnjem šolskem letu bodo prejeli brezplačno učbenike tudi učenci, ki preje-

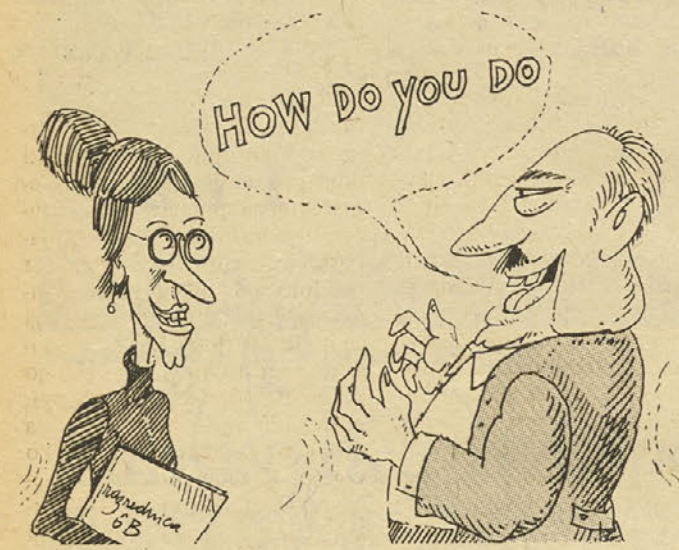
majo otroški dodatek po cenzusu do 900 din dohodka na družinskega člana. Prav v ta namen pa so pri temeljni izobraževalni skupnosti obalnih občin v Kopru že pri predlogu ovrednotenja programa za letošnje leto predvideli okoli 234.000 din. Zanimivo je, da so po sedanjih veljavnih merilih za dodeljevanje brezplačnih učbenikov le-te v večini primerov dobili učenci zadnjih treh razredov osemletke.

MOJI NADZORNIKI

HOW DO YOU DO, TOVARIŠICA?

Kdor je doživel hribovsko šolo, pozna tudi osamljenost. Dela je na taki šoli za vse večere dovolj, ali z uradnimi knjigami ali z nogavicami, ki jih je treba zakrpati. Zato pa so strahotno dolgi večeri, ko preprosto ne moreš nič. Hodiš iz sobe v kuhinjo, iz kuhinje v razred, iz razreda v shrambo za učila pa spet v kuhinjo, roke ti kakor mrtve vise ob telesu, kolena imaš mehka in eno samo željo poznaš, ki pa je neizpolnjiva: da bi bil še kdo tu ... živ človek ... kdorkoli.

V takem razpoloženju sem se nekega večera ustavila pred knjižno omaro. Knjige so vsaj odsev živga človeka, kažejo njegovo zanimanje in izdajajo njegov okus.

„Glej, glej, kaj so včasih kupovali šolski upravitelji,“ sem si rekla.

Izbirala sem med hrbti, prav na zgornji polici, kamor že dolgo nihče ni segel ...

... in sem izbrala drobno knjižico z mehкими rjavimi platnicami, ki je postala zame usodna.

Kakšna naključja krojijo človekovo življenje:

Odpri sem knjigo in brala:

UČBENIK
ANGLEŠKEGA JEZIKA
Sestavlil J. M.
V Ljubljani 1930.

Drobna knjižica mi je izpolnila pusti večer. Navodila, kako je treba izgovarjati angleške glasove, so me spravila skoraj v dobro voljo. Pačila sem se pred ogledalom in se mučila ob stavkih, kakor je bil:

„The lady is a Roman Catholic.“

Zraven pa sem se čudila:

„Da so tudi take reči!“

Dva meseca sem se zabavala z nenavadnimi tujimi besedami, ne vsak večer, vsak tretji pa prav gotovo, a sem se nazadnje igre naveličala in pustila knjigo v predalu.

Tam jo je našel tovariš Rupert.

Tovariš Rupert je zmeraj vse pregledal. Ne samo šolske zvezke, ne samo uradne knjige, kakor drugi nadzorniki. Odpiral je tudi omare in predale, in toliko, da ni pogledal še v mojo torbico.

Kaj pa takale podeželska učiteljica ve, kaj je prav in kaj ne! Za eno sem slišala, da se je pripravljala na izpit po knjigi, ki je bila

natisnjena še pred vojno. Tepka neumna se slutila ni, na kakšna kriva pota bi bila lahko zašla. Moral je priti tovariš Rupert in izbrskati nesrečno knjigo iz predala, da jo je obvaroval pred pogubo.

Tudi nad mojim UČBENIKOM ANGLEŠKEGA JEZIKA, ki ga je sestavil neki J. M. ... kdove v kakšnih sumljivih časih in s kakšnimi nameni ... se je tovariš Rupert zamislil in zmajal z glavo.

„Kje ste pa to staknili, tovarišica?“ je vprašal. Imel je tak glas, kakor bi ga imela nemara zaskrbljena mamica, če bi našla pri petletnem sinku nespodobne slike.

„V knjižni omari ...“ sem zajecjala.

Tovariš Rupert je spet zmajal z glavo.

„Takoj nesite nazaj!“ je rekel. „Učite se raje ruščine! Jezik velikega bratskega naroda ...“

... in mi je tovariš Rupert četrte ure govoril o velikem bratskem narodu, o starejšem bratu, po čigar stopinjah moramo. Usodno knjižico je spustil na vogal mize, kakor bi bila sluzasta, in končal:

„Tole pa le nesite nazaj, kjer ste vzeli!“

„Saj nisem mislila ...“ sem se skušala opravičevati.

Tovariš Rupert pa mi je očetovsko segel v besedo:

„Nič, nič! Kar pozabiva na nerodnost!“

A ni pozabil. Po nekaj mesecih, ko sama resnično že nisem več mislila na nesrečno knjigo, je privihral k Svetemu Andreju in me hrupno pozdravil:

„How do you do, tovarišica?“

Ob takem pozdravu sem se zbegala. Da se ni prišel norčevati ... Ne, tovariš Rupert je bil nasmejan, potrepljal me je po ramenu in mi rekel, da je ponosen name.

Taka je bila prva pohvala, ki sem jo slišala iz nadzornikovih ust. Mislim, da sem zardeła.

„Boste pogledali ...“ sem ga nerodno povabila v razred.

Pa me je kar ustavil.

„Danes ne bova nič gledala,“ je rekel. „Danes se bova pogovarjala o angleščini.“

In sva se pogovarjala. Se pravi, da je govoril tovariš Rupert in da sem jaz poslušala. Trdil je, da je angleščina svetovni jezik, ves izobraženi svet ga govori, zato je bil res že skrajni čas, da so ga uvedli tudi v naše šole.

Pritrjevala sem, kaj pa sem hotela drugega, ko teh stvari nisem poznala in je tovariš Rupert že sam najbolje vedel, kako je prav.

Samo z učitelji da je težko, je rekel. Ni jih. Tako redki so se zanimali za angleščino ...

„... kakor ste si vi,“ je rekel in me spet potrepljal po ramenu. „Vi lahko takoj začnete.“

„Kaj?“ sem bila presenečena.

Tovariš Rupert pa s širokim nasmehom:

„V dolino pojedete. Na višjo stopnjo. Za angleščino.“

Zaman sem se upirala, zaman sem mu dopovedovala, da sem segla po tisti knjigi po naključju, iz dolgega časa. Tovariš Rupert je potreboval učitelje za angleščino, vtepel si je v glavo, da sem jaz ena tistih, in nič ga ni moglo omajati v njegovem prepričanju.

„Vi ste že vnaprej slutili, da ne bomo imeli zmeraj ruščine, vi ... vi ... premetenka,“ je rekel in mi požugal s prstom.

Tovarišica, ki naj bi me zamenjala pri Svetem Andreju, je bila že določena in v dolini me je čakalo stanovanje.

„Samo sobica,“ je rekel tovariš Rupert, „a prav udobna.“

Dolina me je mikala. Nekaj let pri Svetem Andreju je za mlado dekle dovolj. Samo šola me je skrbelo, a me je tovariš Rupert potolažil, da se bom lahko sprosti učila, da vsi tako delajo, je rekel, in nazadnje mi je še obljubil:

„Pomagal vam bom.“

Tisto leto je bil res pogosto v razredu. Pravili so, da nadzoruje samo angleščino. Kar nerodno mi je bilo, ko je sedel v zadnji klopi in si vneta zapisoval. Kaj pa sem vedela, koliko neumnosti sem napravila in kolikokrat sem se zmotila.

„Eh, meni plete mamica kapo. Tista bo tudi lepo pisana in čop bo tudi imela,“ se je postavila Anica.

„Takšna že ne bo, kakor je moja,“ se je namrdnil Jožek.

Snel je kapo in jo obesil na obešalnik. Nato je obesil tudi plašček. Vsi so se hiteli slačiti in preobuvati, kajti zdaj zdej bo zvonilo in pouk se bo začel.

Tudi Erik je hitel. Slek je suknič in ga kar oddaleč vrgel na obešalnik. Komaj se je preobul, je zazvonilo. Truma otrok se je pognala proti vratom razreda.

Ob steni, kjer so bili obešalniki, je vladal dokajšen nered. Dežurni učenec iz enega višjih razredov je imel kar precej dela, da je povetil vse tiste jopice, sukniče, plašče, šale in čepice in uredil vrsto čevljev pod obešalniki.

Minevala je ura za uro. Ko je odzvonilo konec četrte, se je drugi razred vsul na hodnik.

Otroci so se hiteli obuati in oblačiti.

Nenadoma je živahno vrvenje preglasilo vprašanje:

„Kje je moja kapa?“

Jožek je stal sredi hodnika, stresal plašč, iskal po žepih, kapa pa ni bilo.

Sprva se je še smejal, a ker iskanega le ni našel, se mu je obraz skremžil:

„Kje je moja kapa?“

Še za staro mu ne bi bilo vseeno, kaj šele za to, ki jo je teta prinesla iz Italije in jo je šele prvič imel v šoli!

Vrvež na hodniku je zamrl. Otroci so iskali med obleko, copati in čevlji, toda kape nikjer.

„Uuu, nekdo mi jo je ukradel!“ je zajokal Jožek.

Neprijetna tišina je zajela hodnik.

Iz razreda je prišla učiteljica.

„Kaj se je zgodilo?“ je vprašala, ko je opazila tesnobo in objokanega Jožka.

„Jožku je nekdo ukradel kapo,“ je zinila Rezka.

„Tako lepo kapo, vsi smo jo zjutraj občudovali,“ je hitela Milica.

Učiteljica se je zamislila. Prostor, kjer ima ta razred obešalnike, je na koncu hodnika. Drugi razredi ne hodijo tod mimo, niti ne odlagajo obleke. Jožkova kapa torej mora biti nekje. Celó njej je bila zjutraj všeč, torej jo je gotovo imela. Včasih se namreč zgodi, da kateri izmed otrok išče predmet, ki ga je v resnici pozabil doma.

Z Jožkovo kapo pa ni bilo tako. Saj jo je sama videla.

„Ali je šel kdo izmed sošolcev že domov?“ je vprašala.

Povedali so ji, da še nihče.

„Poiščimo torej Jožkovo kapo,“ je rekla nejevoljno.

Pred nadzorniki sem imela zmeraj strah. Tistikrat me je pa le premagala radovednost. Ko sem stopala med klopmi, sem se premeteno prikladla tovarišu Rupertu za hrbet in mu pogledala četrto ramo, kaj si zapisuje, kakšne slabosti je odkril, ki mi jih morebiti ne bo hotel povedati.

In sem ostrmela.

Tovariš Rupert je reševal vajo iz šeste lekcije.

Z otroki sem tiste dni obravnavala četrto lekcijo ... sama sem se doma gulila peto ... tovariš Rupert, ki je bil nadzornik, pa je bil že pri šesti.

MIHAELA SRŠENOVA

NOVA REVIIJA

Mojemu ljudstvu grozi popolna pismenost. Človeka obide groza. Pomisli: nobenih reform, nobenih zagorskih učiteljev, nobenih abecednikov. Čez noč, v zahvalo TV, radiu in akviziterjem, prodajajo knjige – vse opismenjeno. Greš v najbolj pozabljeno vas pa te 90-letna ženička vpraša: „Ja tovariš, kaj pa že spet piše pisatelj Timotej Dan? Ali se je začel igrati z nizkimi nagoni množice za velike denarce?“ Ženička sledi utripu dobe in me meče iz tira. Kaj more mojih petindvajset let proti trem vladarjem, ki jih je že preživela?!

Klapa mojih je sklenila, da bomo to splošno pismenost zavrli. Četno množico prebudiš nad njene umske sposobnosti, ti bo sezula čevlje. Kdo pa bi rad ostal brez čevljev, vprašam?

Najprej smo določili cilj naše dejavnosti: „Uničujemo nekontroliran sprelet duha; sfrizirajmo preveč kuštrave misli! Če smo vsi otroci praslavanske veje, moramo vsi misliti po formuli: volumen kocke je abc! Kdor pokuka izza roba te kocke, komur pljusne Veliki svet v malo dušo – zavržimo ga, ta ni več naš!“

Potem smo hoteli spremeniti svet; to danes vsi počno. Orisali smo naš JUTRI. Hoteli smo zadaviti VCERAJ. Potopili smo se v bistvena družbena dogajanja. Brez potapljaške opreme. Nato smo opleli z nekaterimi tabuji. Listu smo dali vabljiv naslov ANTI-TABU.

Določili smo temeljna izhodišča. Ponudili smo roko vsem kontinentom. Hoteli smo zvedeti, kolikšen je delež mladih pri naftnih vrelcih, pri delnicah in pri proizvodnji avionov. Sklenili smo podreti kitajski zid v naših mislih.

Rubrike so bile očarljive:

- Poljedelstvo in rehabilitacija invalidov
- Kultura in zatiranje koloradarja
- Zdravstvo in psihofizična nedotakljivost osebnosti
- Šport in množični maratoni v Severno Evropo
- Pisma uredništvu
- Včasih je glavnemu uredniku hudo

Sklenili smo, da se proglasimo za avantgardo v kulturnem življenju. Mičo je dobil brazilske narodne pesmi, Diki finski nacionalni ep, Jože je pisal o letrizmu, povabili smo ekonomiste, ki so našo nadgradnjo bazično analizirali.

Nekdo nam je prinesel pesem o biku. Bik je postal simbol miru, zato ker je naša revija o njem pisala. Zdaj se v poeziji razvija po naši zaslugi nova smer: BIKOIZEM. Bistvo tega gibanja je v natikovanju vseh klasičnih ograj. Biki – poeti imajo neposreden kontakt z nastopajočimi na odru in če se slavni publikum z njimi ne strinja, ga takoj povabijo na bikoborbo.

Naše milo ljudstvo smo obvarovali pred izobrazbo. Dali smo jim nogometne tekme, disco klube, šund literaturo, neskončne boksaške dvoboje, olimpiade, šampione, rekorderje. Kdo izmed preživelih bi med vsemi temi poslasticami zahteval še abecedo?

Po enoletnem izhajanju naše revije ANTI-TABU so začeli ljudje sežigati prodajalce časopisov na ulici. Namen je bil dosežen: nihče ni več stremel k pismenosti. Svet je ostal nespremenjen kot nagrobni spomenik. Vsi misleči so nam čestitali, saj so ljudje našli polje od televizorjev na polja in v delavnice.

IVAN CIMERMAN

POGLED SKOZI ŠOLSKO OKNO

ŠOLSKA NALOGA

V razred strokovne šole je vstopila profesorica slovenščine s šopom zvezkov pod pazduho.

Pisati bo treba šolsko nalogo. Le kakšno snov bodo morali obdelati? Tu in tam je bilo slišati vzdih obupa.

Storjena mi je bila krivica.

Tako je napisala profesorica na tablo. To je bil naslov naloge.

Glave fantov so se sklonile nad nepopisane liste.

„Takšen trapast naslov! Le kaj naj napišem?“ je zašepetal Drago Eriku.

Erik je zmignil z rameni.

Saj res, kaj neki naj napiše? V njegovem šestnajstletnem življenju se mu je že zgodila prenekatera krivica. Nekatero med njimi so bile bolj, druge zopet manj boleče.

Za katero izmed njih naj se odloči?

Zastrmel se je predse. Za trenutek je zaprl oči. Njegove ustnice so se stisnile v grenkem nasmehu. Nato se je sklonil nad zvezek in bilo mu je, kakor da se pod pesono oblikuje privid nekega dogodka, za katerega bi kdo pomislil, da pač ni vreden niti omembe niti spomina.

„Joj, Jožek, kako lepo čepico imaš!“ so vzklikali drugošolčki.

„Vam je všeč, kajne? O, meni je tudi. Vsak ne more imeti takšne. Teta mi jo je prinesla iz Italije,“ je ponosno kimal Jožek. Kapa je bila res lepa. Bele, modre, rdeče, rumene in zelene črte je imela. Mehka in topla, okrašena z velikanskim pisanim čopom je grela Jožkovo glavo.

Ne le deklice, tudi dečki so jo občudovali.

Takšna kapa, pa naj je kupljena pri nas ali kje drugje, je vredna nakupa. Tedaj ko je hodil Erik v drugi razred, res nisi mogel dobiti v trgovini vsega, kar bi zelel.

Naročila jim je, naj pregledajo drug drugemu zepe plaščev in drugih vrhnjih oblačil, a tudi torbice.

Tudi sama je pomagala iskati.

Nič niso našli.

Učiteljica se je čudila. Mirila je Jožka, ki je ves čas jokal.

„Vse smo pregledali. Nima smisla, da bi iskali še naprej. Oblecite se. Gremo domov!“ je ukazala.

Otroci so se hiteli oblačiti.

„Tovarišica, tovarišica! Glejte! Tu je Jožkova kapa!“ je zakričal Milan in s prstom kazal na Erikov rokav, iz katerega je kukal pisani čopek.

Erik je ostrmel. Le do polovice je povlekel nase rokav sukničiča. Sreče prsih mu je začelo močno razbijati, kakor da bi bil pravkar tekel v najvišjo strmino. Tako kot drugi je tudi on stremel v pisani čop, ki je bingljal iz njegovega rokava.

Učiteljica je stopila k njemu.

„Erik, zakaj si to storil?“ je vprašala grozeče.

„Tovarišica, saj ni nisem,“ je zajecjal Erik.

„A tako! Sedaj pa še tajiš! Glej ga glej! Najprej krađe, potem pa še taji. Ja, ja. Saj bi si bila lahko kar mislila,“ je pokimala bolj zase kakor otrokom.

Pa res, kdo naj bi sicer bil, če ne Erik, otrok revne družine, ki ima pijanca za očeta?!

Toda Erik, prepričan, da ni kriv, je zrasel:

„Jaz nisem kradel, nisem, nisem!“ je kričal na vse grlo.

Pekoča klofuta ga je udarila v obraz. Nato še ena in še ena.

„Na, na, da boš pomnil. Krasti se ne sme,“ je bila sedaj tudi učiteljica vsa glasna.

Nato se je obrnila od njega in si, kakor v gnusu, obrisala roki v krilo. Velela je učencem v vrsto in odhiteli so iz šole.

Eriku je zamrl krik na ustnicah. Bolečina udarcev ni priklicala solz na lica. Stekle so nekam globoko, v svoji notranjosti je začutil brezupno grenkobo.

Ko se je dodobra zavedel, je bil na hodniku sam. Počutil se je odrinjenega, izobčenega.

„Hudič, pa taka blesava naloga,“ je sukal Drago nalivno pero med prsti. Napisanih je imel le nekaj stavkov, ko je Erik naredil zadnjo piko pod končano nalogo.

Naslonil je lice v dlan in prebral, kaj je napisal.

In še enkrat je oživel pred njim tisti dan, ko je doživel eno največjih in najtežjih krivic svojega mladega življenja.

ERNA STAROVASNIK

Knjižni klub »Svet knjige«

Slavko Kranjc, direktor Pionirskega doma — Foto: Jurij Popov

Hram kulturne vzgoje

Pionirski dom naj bi se razvijal tako, da bi ustanovljali posebne centre v občinah, krajevnih skupnostih, in ne le razvijati ljubljanski center, kot edini dopolnilni vzgojni dejavnik, č' nam je povedal direktor Pionirskega doma Slavko Kranjc.

Ze dolgo je znano, da je vzgoja prav tako zapleten proces kot katerokoli drugo področje človekovega ustvarjanja. Pri tem pa šola ne more dati otroku in mladincu vsega, kar prinaša čas. Pri iskanju novih poti individualne pedagogike se šola ne more popolnoma udeležiti tega procesa — iz razumljivih razlogov, kot so; pomanjkanje časa, preveč učencev, premalo denarja itn.

Zato se je v Ljubljani pred dvajsetimi leti izoblikovalo svojevrstno kulturno-vzgojno in estetsko žarišče ter zbirališče otrok in mladine, Pionirski dom. Prvotno jedro tega doma je bila Pionirska knjižnica; ta se je iz soseske razvila v ustanovo, ki razvija oddelke za tuje jezike, likovno, gledališko ritmično, plesno in družabno, kulturno in filmsko vzgojo. V tem centru je torej že 9 samostojnih oddelkov, ki razvijajo

otrokovo domišljijo in ustvarjalne sposobnosti. Pionirski dom posreduje gledališke kinematografske predstave s komentariji, opravlja izrazito pedagoško in učno delo z otroki ter mladino od petega do petindvajsetega leta starosti (tečajji tujih jezikov). Pedagogi, zaposleni v tej ustanovi, uporabljajo pri delu moderna učna sredstva, v tečajjih svojih oddelkov pa razvijajo neposredno estetsko vzgojo. V zadnjem času posvečajo veliko pozornost mentorski dejavnosti ter organizaciji predstav, gostovanj in seminarjev. V to dejavnost vključujejo spodbujanje, usmerjanje in povezovanje posameznih dejavnosti, ki se dopolnjujejo.

JURIJ POPOV

Novo iz Pionirskega doma:

Seminar za učitelje angleškega in nemškega jezika

V februarju smo na oddelku za pouk tujih jezikov organizirali dvodnevni seminar o pouku angleškega in nemškega jezika na predšolski stopnji in na stopnji nižje osemletke.

Razpis seminarja sta prevzeli organizacijska enota zavoda za šolstvo Ljubljana in Zveza delavskih univerz Slovenije. Seminarja se je udeležilo 37 učiteljev tujih jezikov, in sicer 30 iz osnovnih šol — od tega 17 iz Ljubljane — in 7 iz delavskih univerz iz vse republike. Od 37 prijaviteljev je bilo 28 učiteljev angleškega jezika in 9 učiteljev nemškega jezika.

Namen seminarja je bil seznaniti udeležence z metodo pouka tujih jezikov na predšolski in nižji osnovnošolski stopnji.

V uvodu smo nakazali problematiko in osnovna vprašanja, ki se pojavljajo v zvezi z vsebino in metodo jezikovnega učenja: — kakšna je jezikovna progresija: situacijska ali strukturalna

- kdaj uvedemo branje in pisanje
- kakšno vlogo ima v učnem procesu jezikovni drill
- uporaba materinščine pri pouku
- vloga avdiovizualnih pripomočkov.

Na vsa ta vprašanja so udeleženci dobili odgovor, najprej teoretičnega v predavanjih in nato njegovo potrditve pri pouku.

Ker smo pri pouku v zadnjih letih prešli na avdiovizualno metodo, smo udeležencem pokazali tudi učbenike za angleški in nemški jezik, ki so pisani za to starost otrok in opremljeni s slikovnim materialom, diafilmi in magnetofonskimi trakovi.

Pri delu z novimi učbeniki smo si pridobili že dovolj iz-

kušenj, zato smo udeležence lahko opozorili na dobre in slabe strani te metode.

Razen slikovnega materiala smo prikazali ob učbenikih tudi druga učila, ki jih uporabljamo pri pouku: od ročnih slik, slikanic, igračk, lutk do rekvizitov za igre in dramatizacije.

Pri pouku v nižjih razredih osnovne šole opazamo, da učitelji ne dajo pravilnega poudarka, niti ne posvetijo dovolj časa razvijanju posameznih jezikovnih sposobnosti: poslušanju, govoru, branju in pisanju. Pozabljajo namreč na starost otrok in njihove sposobnosti dojemanja in učencem pre zgodaj postavljajo previsoke zahteve.

To sta obravnavali predavanji o metodi oralnega učenja in metodi dela z učbenikom. Na stopnji oralnega učenja moramo razviti pri učencih trdno fonetsko osnovo: jasno artikulacijo glasov tujega jezika, pristen izgovor in intonacijo. Učenec mora hitro in pravilno reagirati na tuji jezik in se aktivno vključevati v pogovor z učiteljem in otroki v skupini — ob igri in dramatizaciji dialogov iz vsakdanjega življenja.

Ko uvedemo pri pouku učbenik (starost učencev: 8 let), utrjujejo učenci svoje ustno znanje tudi z branjem in pisanjem. Da učenci pri branju obdržijo izgovor, ritem in intonacijo, ki so si jih pridobili na stopnji oralnega učenja, moramo tej aktivnosti posvetiti veliko časa, občasno pa preverjati sposobnost pisanja.

Seminar smo sklenili z interpretacijo angleških in nemških pesmi in z navodili, kako rime, pesmi in jezikovne igre koristno vključimo v pouk.

MARJANA KORDAŠ

ceneje. Drugič pa zato, ker poleg znatnega komercialnega uspeha ni bilo mogoče spregledati tudi velikega kulturnega pomena takega sodelovanja, saj je odtelej marsikatera tako imenovana „dobra knjiga“ našla pot v roke tudi takšnih kupcev, ki je sicer skoraj zagotovo nikoli ne bi kupili.

Ideja o ustanovitvi knjižnih klubov tudi pri nas ni nova. Prve priprave so se pričele že pred dobrima dvema letoma. Šlo je predvsem za pripravo prospekta, s pomočjo katerega naj bi si člani kluba izbrali kakšno knjigo ali ploščo, jo naročili ter tudi dobili po pošti. Vendar pa zavoljo vrste začasnih težav ni bilo pravega uspeha. Treba je bilo počakati na uresničitev zamisli, da bi, enako kot delajo vsi večji klubi po svetu, omejene možnosti prodaje po pošti, ki poleg vsega pri nas tudi še ni zadosti uveljavljena in tako rekoč „domača“, dopolnili z ustanovitvijo klubskih centrov. To so majhni prodajni prostori, kjer bi si lahko člani, pa tudi drugi ljubitelji knjig in gramofonskih plošč, ki bi se hoteli včlaniti, vse naslove v miru in temeljito ogledali, jih „preizkusili“ ter se tako lažje odločili za nakup. Prvi teh centrov — v prostorih knjigarne na Titovi 3 v Ljubljani — je bil odprt ob koncu lanskega januarja. Princip delovanja knjižnega kluba se od prodaje v klasičnih knjigarnah, poleg tega da so cene knjig v povprečju za 25 %, cene plošč pa za 15 % nižje od običajnih, razlikuje še v naslednjem:

Letna prodajna sezona je razdeljena v štiri četrtletja, pri čemer se program kluba vsako četrtletje obogati in razširi z novimi naslovi. Program sicer vključuje vse zvrsti knjig — od literature za otroke in mladino, leposlovja v ožjem pomenu besede in poljudnoznanstvene literature do različnih priročnikov in leksikonov — vendar so naslovi vselej skrbno izbrani, pri čemer je merilo predvsem objektivna kvaliteta posamezne knjige in le v manjši meri dejstvo, da se to ali ono delo že tako in tako dobro prodaja.

Pri ploščah ima prednost resna klasična glasba, zlasti v domačih interpretacijah.

Knjižnica pedagoške akademije v Mariboru se uspešno razvija v širšo knjižnico za potrebe pedagoških kadrov celotnega mariborskega območja. Knjižni sklad se je v kratkem času podvojil: danes imajo že 16.505 knjig. Prostore za knjižnico so uspeli pridobiti, vendar knjižnice ne bodo mogli več razvijati, dokler ne bo zgrajena tako težko pričakovana nova stavba mariborske PA, za katero so končno določili lokacijo. Prav nemogoče pa je, da delata v knjižnici še vedno samo dve osebi, zaradi česar pogosto ne utegnejo in ne zmorejo razvijati globlje vzgojne vloge, ki jo nedvomno lahko uspešno upravlja taka knjižnica. Potrebovali bi človeka, ki bi lahko temeljito sodeloval s študenti, jim pomagal pri izbiri gradiva in jih navajal na boljšo uporabo knjižničnih virov. Knjižnica mariborske pedagoške akademije ni samo vir informacij; s tem ko razvija odnos do knjige in kulture, tudi vzgaja. To se še posebej kaže v vrsti priložnostnih razstav, ki jih prizadevno ureja vodja knjižnice Sonja Maričeva. V manj kakor dveh letih so pripravili 21 razstav, v katerih so gledalci lahko spoznali dela posameznih 21 razstav, v katerih so gledalci lahko spoznali dela posameznih avtorjev s področja literature in znanosti. Posebno prijetne in zanimive so razstave, ki jih prirejajo v počastitev različnih znanih osebnosti, ki obiskujejo PA, in razstave rednih knjižnic novosti.

Knjižnico obiskuje vedno več ljudi. Leta 1969 so izposodili 9077 knjig, lani pa že 15.344, čeprav se število študentov na pedagoški akademiji ni bistveno zvečalo. Dobro sodelovanje z osrednjo mariborsko visokošolsko študijsko knjižnico omogoča, da lahko tudi knjižnica PA kar najhitreje posreduje mednarodne medbibliotečne vire in informacije.

Knjižnica pedagoške akademije v Mariboru se uspešno razvija v širšo knjižnico za potrebe pedagoških kadrov celotnega mariborskega območja. Knjižni sklad se je v kratkem času podvojil: danes imajo že 16.505 knjig. Prostore za knjižnico so uspeli pridobiti, vendar knjižnice ne bodo mogli več razvijati, dokler ne bo zgrajena tako težko pričakovana nova stavba mariborske PA, za katero so končno določili lokacijo. Prav nemogoče pa je, da delata v knjižnici še vedno samo dve osebi, zaradi česar pogosto ne utegnejo in ne zmorejo razvijati globlje vzgojne vloge, ki jo nedvomno lahko uspešno upravlja taka knjižnica. Potrebovali bi človeka, ki bi lahko temeljito sodeloval s študenti, jim pomagal pri izbiri gradiva in jih navajal na boljšo uporabo knjižničnih virov. Knjižnica mariborske pedagoške akademije ni samo vir informacij; s tem ko razvija odnos do knjige in kulture, tudi vzgaja. To se še posebej kaže v vrsti priložnostnih razstav, ki jih prizadevno ureja vodja knjižnice Sonja Maričeva. V manj kakor dveh letih so pripravili 21 razstav, v katerih so gledalci lahko spoznali dela posameznih 21 razstav, v katerih so gledalci lahko spoznali dela posameznih avtorjev s področja literature in znanosti. Posebno prijetne in zanimive so razstave, ki jih prirejajo v počastitev različnih znanih osebnosti, ki obiskujejo PA, in razstave rednih knjižnic novosti.

Teško je bilo zbrati najbolj domiselne maske — Novo matematiko, kurenta, zvezdno noč, strupeno mušnico, poklice vseh vrst, pare in parčice, pripadnike uvrščenih in nevrščenih, potepuhe in učenjake... Vsi so veselo rajali ob zvokih harmonike, kitare, bobna in petja, za kar sta poskrbeli KS in SZDL na Škofijah. Šola se jima zahvaljuje za pomoč.

Naj pripomnim, da so mnoge prireditve, ki jih prirejamo na Škofijah tudi ob kulturnih in zgodovinskih pomembnih dneh odsev dobrega sodelovanja med šolo, krajevnimi družbeno-političnimi organizacijami in krajem, saj so po večini dobro obiskane. S prirejanjem pustovanj ohranjamo stare običaje, hkrati pa razvijamo otrokovo domiselnost in vnašamo v šolo potrebno vedrino.

V. VEZOVIK

Posebnost prodaje je tudi tako imenovana „knjiga četrtletja“. To je knjiga, ki je še zlasti skrbno izbrana za vsako četrtletje posebej in predstavlja izjemo tako v ceni kot v kvaliteti. Knjigo četrtletja lahko seveda kupijo vsi člani (ne glede na to, ali kupijo tudi kaj drugega), vendar če do začetka druge polovice četrtletja ne kupijo ali ne naročijo nobene druge knjige oziroma plošče (kasete), dobijo knjigo četrtletja avtomatično po pošti. To, da morajo vsako četrtletje nekaj kupiti (karkoli in za kakršnokoli ceno) iz klubskega kataloga, je namreč poleg vseh ugodnosti, tudi edina obveznost članov. Pravila so potemtakem enostavna:

Perspektive kluba moramo videti predvsem v sodelovanju čim večjega števila slovenskih založb in s tem v vedno širšem in bogatejšem programu — za vse in za vsakogar nekaj. (Za zdaj sodelujejo založbe Mladinska knjiga, Cankarjeva založba in ČGP Delo). Vabljujeva ponudba bo sčasoma brez dvoma vplivala tudi na naraščanje števila klubskih članov, le-to pa naposled tudi na programsko politiko založb, ki bodo lahko naklade posameznih knjig občutno povečale, ter temu

ustrezno tudi znižale cene. To pa je tudi eden osrednjih namenov knjižnega kluba, ki deluje pri založbi Mladinska knjiga v Ljubljani.

Vsekakor so uspehi tega prvega slovenskega knjižnega kluba zdaj, po enem letu aktivnega dela, že očitni. V roke bralcev oziroma poslušalcev je v tem času namreč prišlo okoli 4.700 naslovov knjig ter 170 gramofonskih plošč in glasbenih kaset. V prvem klubskem centru se je oglasilo kakih 3.300 kupcev, drugi so pa naročali po pošti. V teh zadnjih štirih četrtletjih pa se je vpisalo (v centru, po pošti, po oglasih itd.) tudi 1.011 novih članov, pri čemer je bilo število novih bralcev iz meseca v mesec večje. Samo v decembru se jih je klubu pridružil kar 236. Struktura teh novih članov je kar se da raznolika — od dijakov in študentov do delavcev in uslužbencev, velika večina pa jih je starih med 20 in 30 let.

Spričo takšnih izkušenj je verjetnost, da se bo dejavnost knjižnega kluba „Svet knjige“ v letošnjem in prihodnjih letih še razširila. To pa pomeni, da bodo tudi Maribor in druga večja središča sčasoma dobila svoje klubске centre.

IZTOK ILICH

BRALNE ZNAČKE V POKLICNE IN SREDNJE ŠOLE

Bralne značke, ki so zdaj prekrile že vso Slovenijo, so po dvanajstih letih še zmerom najboljša oblika za prostovoljno pridobivanje mladih bralcev za dobro knjigo. Samo lani si je pridobilo značko 73.000 mladih bralcev; vsak iz te armade je prebral vsaj po deset dobrih knjig. Razveseljivo je, da so se bralne značke v zadnjem letu razširile tudi med naše zamejske Slovence, saj so jih podelili tudi že na osnovni šoli v Trstu, v kratkem pa jih bodo tudi na Koroškem.

O tem so razpravljali člani, odbora Zveze bralnih značk Slovenije na nedavni seji v Ljubljani ter hkrati ugotovili, da ta akcija zajema le nekaj poklicnih in srednjih šol v Sloveniji, niti deset šol ne. Med temi tekmujejo že vsa leta na gimnaziji in Ravnah, na poklicnih šolah na Ravanah, v Mežici ter na srednji ekonomski šoli v Slovenjem Gradcu. Zato so člani odbora sklenili, da bodo poskušali tekmovalno uveljaviti tudi na poklicnih in srednjih šolah, kar pa se jim bo posrečilo le, če bodo znali ogreti profesorje slovensčine ter mladinske aktivne na teh šolah. Razmišljali so o tem, da bi za dijake našli drugačno obliko tekmovanja, saj morebiti značka in izkaznica zanje nista več tako privlačni kot za njihove mlajše sovrstnike. Možnosti je prav gotovo veliko, veseli bodo vsake spodbude, najvažnejše pa je, da tudi dijake teh šol kakorkoli pridobimo za dobro knjigo. Spoznajo naj predvsem knjige sodobnih avtorjev, za katere zvedo bolj malo, saj po učnem načrtu največkrat obdelajo našo književnost le do Kajuha. Sestaviti bi bilo treba dovolj privlačen, a kvaliteten izbor del ter najprej zvabiti k branju tiste dijake, ki kažejo več zanimanja za književnost že pri urah slovenskega jezika.

Morebiti bi bila ena od možnih oblik literarna tekmovanja, o katerih je pisala Božena Orožen v reviji Jezik in slovstvo št. 5 — 1972/73. Veliko število mladih, ki so osvojili značke v osnovnih šolah, nadaljuje šolanje na poklicnih in srednjih šolah. Kjer pa kar pozabimo na njihovo željo po dobri knjigi, ki smo jim jo zbudili v osnovni šoli. To pa je velika, večkrat nepopravljiva škoda. Nedvomno bi to po eni strani zahtevalo nekaj žrtvovanja učiteljev slovenskega jezika (brez tega pa tudi v osnovnih šolah ne bi dosegli tega, kar smo), toda hkrati bi postal njihov predmet bolj aktualen, zanimiv, sodoben, saj so tekmovanja za bralne značke zelo pozitivno vplivala na sam pouk slovenskega jezika v osnovni šoli. Odbor Zveze bralnih značk pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije bo prav rad pomagal z nasveti tistim profesorjem na poklicnih in srednjih šolah, ki se bodo odločili za to akcijo.

Odbor je naredil tudi seznam šol z manj razvitih območij Slovenije, kjer tekmujejo za bralno značko, a jim primanjkuje knjig v šolskih knjižnicah, in za obdaritev najboljših bralcev. Kulturna skupnost Slovenije je v ta namen že odobrila Zvezi bralnih značk nakup 1500 knjig, kar pa bo seveda še premalo, če bomo hoteli založiti te knjižnice vsaj z najpomembnejšimi deli.

Člani odbora so pozdravili tudi izid 4. letnika zbirke Moja knjižnica pri založbi Mladinska knjiga, saj so mladi bralci dobili še štirinajst novih del v skupni nakladi 140.000 izvodov.

LEOPOLD SUHODOLČAN

Pri likovnem tečaju (pouku) v Pionirskem domu

RAZŠIRIAJTE SVOJ LIST!

PREK SVETA ODMEVA PESEM

Izšla je nova pesmarica za osnovne šole „Prek sveta odmeva pesem“ avtorja Mira Kokola. Ob izidu smo prejeli dva prispevka o tem učbeniku: prvega „Ob novi pesmarici za osnovne šole“ je napisal profesor Albin Simončič iz Radeč, drugi, ki ga objavljamo pod naslovom „Kaj menijo praktiki“, pa je skupni prispevek devetih glasbenih pedagogov — profesorjev: Marije Kosi, Jelke Kraigher-Golob, Bojane Renner, Tee Budna-Marn, Branke Baša-Maček, Maksa Pirnika, Milene Nograšek, Vede Gruden in Milka Homerja.

Ob novi pesmarici za osnovne šole

Od razrednega k otroškemu zboru

Intervju z Mirom Kokolom

Pesmarica je namenjena za vodenje zborov od 4. do 8. razreda osnovne šole. Republiški sekretariat za prosveto in kulturo SR Slovenije jo je potrdil 10. 3. 1971 kot učbenik. Pesmarica vsebuje 192 ljudskih, 103 umetne in 65 borbenih pesmi (niso samo iz zadnje vojne, temveč zajemajo boj za človekove pravice nasploh) brez terčnih in sekstnih dvo-glasij, ki so samo nakazana.

S pesmaricami za osnovne šole se Slovenci ne moremo ravno pohvaliti. Leta 1960 in 1964 sta izšli Kramolčevi zbirki Mladina poje, od katerih je prvi del že pošel, drugi del pa še lahko kupimo edino v Ljubljani za 7 din. Luka Kramolc se je omejil na slovensko ljudsko in umetno otroško ter mladinsko pesem, v drugem delu pa je obširno dodal tudi borbene in partizanske pesmi. Stanko Prek je izdal dve zbirki za osnovne šole: leta 1964 za nižje razrede, leta 1968 pa za višje razrede. Obe sta bili povsem razprodani. Poleg slovenskih so v njih tudi pesmi jugoslovanskih in tujih narodov. Tako Kramolčeva kot tudi Prekova pesmarica sta bili priverjeni za dvoglasno petje v homofoniji, le majhno število pesmi v Kramolčevi pesmarici tudi za polifono dvo- ali triglasje. Prek je dodal še spremljavo za kitaro ter označil še glavne akorde, tako da rabi pesmarica vsem tistim pevovodjem, ki bolj kot klavir ali harmonij uporabljajo pri pevskem pouku kitaro ali pa harmoniko.

Ze v svoji zbirki Evropa v pesmi je Mirom Kokol napovedal pesmarico od 4. do 8. razreda, ki je izšla konec decembra 1972. „Prek sveta odmeva pesem“ je razdeljena na dve knjigi, ki imata skupno 535 strani in staneta 55 din.

Ze sam pregled izbora pesmi pove, da tako na široko zasnovane šolske pesmarice se nismo imeli, pa tudi drugi jugoslovanski narodi je kljub nekajkratnim poskusom — še nimajo. Pač pa so v Avstriji izdali že leta 1949 odlično šolsko pesmarico Lieder fueres Leben z bogatimi glasbenimi in kulturno-zgodovinskimi opombami ter komentarji; takih pa v Kokolovi pesmarici ni in jih seveda hudo pogrešamo. Ta avstrijska pesmarica ni navedena v pregledu virov oz. literature v Kokolovi pesmarici, dasiravno je tam naštetih več nemških pesmaric. Naj navedem še jaz nekaj odličnih pesmaric pri drugih evropskih narodih: Heimat und Volk — v vseh starih švicarskih jezikih; Jeunesse qui chante. Lidove pisne — v češkem in slovaškem jeziku, Ruski i svetski pesni — v ruščini, nekatere pa tudi v bolgarskem prevodu. Nursery songs — nekaj od teh jih je prevedel in priredil za radijsko oddajo Borut Lesjak. Naj takoj poudarim, da so pesmi v vseh teh tujih pesmaricah harmonizirane za dvo- ali triglasje, marsikje pa je dodana tudi klavirska spremljava ali pa označitev akordov, dočim v Kokolovi pesmarici takega homofonega dvo- ali triglasja sploh ni več, ampak uvaja izključno polifono dvo-glasje. V svojih „pripravnih“ zbirkah (Evropa v pesmi in druge) pa je mnogo domačih in tujih pesmi postavil še za triglasje — po vzrocju starih madrigalov.

Vendar se avtor zaveda, da je potrebno dati tudi klavirsko spremljavo in ponekje izrecno opozori na skladbo, kjer se taka spremljava lahko najde. Veliko vprašanje pa je, če jih bodo hodili pevovodje za drag denar kopirati ali prepisovati v oddaljene študijske knjižnice; zato bo potrebno, da bo avtor čimprej izdal še poseben priročnik za glasbene strokovne pedagoge. Na osnovnih šolah zelo primanjkuje glasbene strokovne literature. Ker se pevovodje pogosto menjavajo, se število te literature marsikej zmanjša, tako da šole ne pre-

morejo niti kompletnih letnikov Grlice. Na strani 335 celo zvezmo, da je klavirska spremljava še v rokopisu pri skladatelju na domu. Avtor se sklicuje tudi na svojo zbirko Šolsko leto v pesmi, ki pa jo imajo le malokateri šole. Pri mnogih pesmih sploh ni navedeno, kje je mogoče dobiti tako spremljavo, pevovodja mora biti za tako improvizacijo in harmonizacijo usposobljen. Na osnovnih šolah je zelo malo učiteljev, ki so diplomirali na pedagoški ali glasbeni akademiji, tako da bodo te zahteve po kakovostnem pouku ostale samo pobožne želje. Pevovodje pa si bodo še naprej pomagali s Kramolčevo in Prekovo harmonizacijo, kar pa vsekakor ni bil namen izdaje nove pesmarice. S tem se pa seveda odpre veliko vprašanje o merilih in upravičenosti izbora pesmi, o prevladujočem enoglasju, ko je vendar naš narod med najbolj nadarjenimi v svetu za harmonično večglasje, o silno omejenih možnostih za izvedbo polifonskega dvo- ali triglasja, saj bo v kratkem glasbeni pouk, ki obsega mnogo več kot samo petje, skrčen v vseh višjih razredih na po eno uro tedensko.

Čeprav zatrjuje avtor, da petje v tercah in sekstah že izumira zaradi splošne krize naše ljudske glasbe, pa vendar vemo, da učencem tako dvo-glasje ne dela težav, če ga načrtno gojimo že od prvih let šolanja. Ne mešajmo vzrokov s posledicami, ker je to dvo-glasje in še večglasno zborovsko petje še vedno nepogrešljivo v slovenski glasbeni kulturi. Dolžnost vseh vrst naših šol je, da to slovensko glasbeno izročilo ne samo ohranimo, ampak z vso prizadevnostjo še razvijamo. Kaj bodo rekli ob tem osiromašenju slovenskega petja na Koroskem, kjer s tako ljubeznijo goje celo peteroglasje, ki je edinstveno v Evropi sploh? Ali bo tujina znala bolj ceniti slovensko pesemsko bogastvo kot ga domovina? Zares žalostno!

TEŽAVNA POT DO NARODNE PESMI

Avtor je pazil, da ni prekoračil glasovnega obsega, kot ga ima večina šolarjev pred mutacijo t. j. do zgornjega „d“ (re). Da bi pa lahko peli tudi učenci s skromnejšim obsegom, ki zato pojo „spodnji“ t. j. drugi ali tretji glas, nasvetuje avtor, da lahko improviziramo še spodnjo ali zgornjo ljudsko terco pa tudi seksto. Kot primer starejšega ljudskega dvo-glasja je rezijška pesem „Da hora ta Banorina“, kjer je spodnji glas ves čas v prvi na „f“ — fa. Toda to so folklorne pesmi, ki jih znajo samo še redki starejši ljudje, in jih zato ne uvrščamo med standardne slovenske narodne pesmi, kakršne je zapisal Stanko Prek v svoji zadnji pesmarici „Tristo narodnih... petih pesmi“ leta 1964; pripravljajo ponatis. Kdor pozna obupne narodnostne razmere v Reziji, Slovenski Benečiji in marsikje tudi na Koroskem, ve, da take pesmi legajo s starejšim rodom v grob. Prav je, da se ohranijo, toda šole so dolžne naučiti našo mladino tiste ljudske in ponarodele pesmi, ki se pojo povsod, kjer Slovenci žive.

S tem v zvezi moram načelno spregovoriti o pesmih, zapisanih v slovenskih narečjih. Kmalu po zadnji vojni je izšla zbirka pokrajinskih pesmaric, med njimi tudi Maroltova „Nmvav čez

izaro“ (leta 1948). Proti pričakovanju ni bila navdušeno sprejeta na Koroskem, ker skupnega koroskega narečja sploh ni in bi jim zato bolj prijal zapis v skupnem slovenskem pogovornem jeziku, a s koroskimi „besedami“. Ugledni slovenski pevovodje so že večkrat izjavili, da zahteva tako petje v narečju ogromno truda, a je povsem nemogoče zapeti prav tako, kot poje ljudstvo v svojem narečju. Ker je v pogovornem jeziku pri vseh narodih dovoljeno vpletati tudi narečne, ljudske besede in oblike, bo zato taka pesem še vedno donela po korosko, prekmursko, belokrajnsko in podobno, toda postala bo s tem slovensko-narodno pesemsko blago. Bolje kot Kokol sta zapisala Nmvav čez izaro Kramole in Prek v svojih pesmaricah za osnovne šole. Pristaviti moram še to, da morajo biti narečne posebnosti zapisane enostavno, t. j. s splošno uveljavljenimi znaki za izgovor in naglas.

Očitno je, da je v Kokolovi pesmarici mnogo pesmi, ki jih v naših šolah ne bodo peli, kot tudi niso peli večine „jugoslovanskih“ in tujih pesmi v Prekovi zbirkah. Lahko zapišem še to, da pozna poprečni pevovodja na naši osnovni šoli komaj četrtino pesmi v Kokolovi pesmarici, kar je vsekakor premalo za njeno izdatno uporabo. Kljub velikemu trudu ta pesma-

rica ne bo rabila svojemu namenu, da bi postala dobra šolska in slovenska ljudska pesmarica. Primerjava med vsemi tremi pesmaricami pa kaže, da je največ standardnih slovenskih ljudskih in mladinskih pesmi še vedno v Kramolčevi zbirki Mladina poje, 2. del, ki jo lahko kupimo po zares nizki ceni.

Avtor je tudi premalo upošteval potrebe naše mladine v slovenskem zamejstvu, ki že tri leta nima prave slovenske pesmarice, še posebno, ker se na Koroskem ne smejo učiti slovenskih in drugih borbenih ter partizanskih pesmi. Slovenska kulturna skupnost mora poskrbeti, da bo čimprej izšla slovenska šolska in ljudska pesmarica, po kateri bo lahko prepevali mladi in tudi starejši slovenski rod povsod v zamejstvu pa tudi otroci naših sezoncev in izseljencev v širnem svetu.

Iz vsega, kar sem zapisal o tej pesmarici, je jasno, da je sestavljanje dobre šolske pesmarice težko in odgovorno delo, ker je pomen glasbenega pouka naših naših šolah veliko večji, kot mu ga včasih pripisujemo. Drzna želja se mi poraja, naj bi bila ta pesmarica samo poskus, da bi dobili tako pesmarico, s katero bo naš mladi rod veselo prepeval v šoli in povsod. Zato da bo vzbudil slovensko petje in s tem tudi vso glasbo.

Kaj menijo praktiki

Ko v tem prelomnem času splošnega razčiščevanja problemov na vseh področjih, in tudi na etično moralnem, znova ugotavljamo, da bi morala šola mladega človeka vzgojiti predvsem v sproščeno, ustvarjalno, kritično, etično in kulturno oblikovano osebnost, se zavemo, kako pomembno vlogo lahko pri tem odigra prav glasbena vzgoja. Ker pa je ravno glasbeni vzgoji, žal, odmerjen najskromnejši delež v splošnem vzgojno-izobraževalnem procesu, bo lahko kos svoji nalogi le, če bo kar najbolj kvalitetna. Glasbeni učitelji smo bili nemalokrat deležni očitkov, da glasbena vzgoja ne ustreza zahtevam sodobnega časa. Kje so za to razlogi? Poleg subjektivnih, ki izhajajo iz učiteljeve osebnosti, je bila takim očitkom celo vrsta objektivnih razlogov. Ne samo da nimamo metodike, priročnika za učitelje in učbenika za učence, celo pesmarice nismo imeli, ki je osnovni pogoj za sistematično vodenje glasbene vzgoje. Zato smo tembolj veselji izida učbenika za srednjo stopnjo osnovne šole PREK SVETA ODMEVA PESEM, ki je obenem dopolnilo tudi k učbeniku za višjo stopnjo (tudi tega še nimamo!) in pesmarica za eno — in dvo-glasni zbor.

Pesmarica je po svoji vsebini najširše zasnovana, saj prinaša poleg slovenske in jugoslovanske ljudske, umetne in borbene pesmi tudi tujo pesem vseh treh navedenih zvrsti.

Posebno mesto ima v pesmarici tudi večglasje.

Eden izmed ciljev sodobne glasbene vzgoje je gojiti čimveč organiziranega, oblikovanega večglasnega petja, katerega osnovo postavljamo že v razredu. Učenca namreč navajamo na samostojno vodenje svoje glasoyne oziroma melodične linije, s čimer ga čustveno, razumsko in socialno zadovoljimo. Tako večglasno petje usposablja učence tudi za improvizirano večglasno petje.

Vse to nam daje možnost doseči postavljeni smoter — čimboljše glasbeno vzgojenost in

široko glasbeno razgledanost. V uresničitev tega smotra verjamemo, ker je pesmarica plod avtorjevega dolgotrajnega praktičnega dela v poprečnih osnovnošolskih delovnih razmerah. Prvine učbenika pa smo v praksi delno že sami preizkusili z notnimi zbirkami Pionirskega doma, ki so bile v zadnjih letih skoraj edini vir, iz katerega smo črpali.

S tako široko zasnovano vsebino (bogastvo v tonovskih načinih, ritmičnih, melosu in vsebini besedil) daje pesmarica možnost vzgoje mladih ljudi v spoštovanju in zblizevanju vseh narodnosti, za čimer teži naša družba že desetletja. Končno omogoča tudi bogat pregled v zakladnico ljudske in umetne glasbe.

Bogati izbor pesmi je doberdošel tudi zato, ker pogojuje raznolikost spremljav (klavir, Orffov instrumentarij, kitaro), saj imamo glasbeni učitelji za spremljavo pesmi za sedaj še zelo neenake možnosti.

Z učbenikom je dana vsakemu učencu možnost individualnega branja notne slike, s čimer si bo pridobil sposobnost čim bolj samostojne orientacije v njej.

Pohvalna je tudi uporaba moderne oznake taktika, ki bo učencu pomagala k takojšnjemu razumevanju mere, ritma in njegove transpozicije, učitelj pa se bo izognil prepogosti razveličnosti v interpretaciji nekaterih pesmi.

Način pisanja ritmičnih vrednosti s prečkami namesto zastavic je najprikladnejši za hitro ritmično branje; želimo, da postane ta način splošno veljaven. Navedena dejstva so plod kritične presoje pesmarice, delno pa izhajajo iz praktičnih izkušenj.

Prepričani smo, da bo šele večletna uporaba pokazala njeno pravo vrednost.

Našemu veselju ob izidu pesmarice se pridružuje še želja, da bi čimprej dobili še metodične napotke za učitelja, delovni zvezek za učence, izpisane spremljave k enoglasnim pesmim in pesmarico za triglasni zbor, kot jo je avtor napovedal že v uvodu!

KUPITE — PREBERITE

Pogovor pripravila: NEŽA MAURER

PREMIERA V MLADINSKEM GLEDALIŠČU

Igračke z napako

Otroci so vedri ljudje, dovolj vedri, da ne potrebujejo tistega veselja, ki ga utegne pisatelj iztisniti iz svojega peresa, največkrat mukoma.

Veliko odraslih pozablja na resnico, da sme biti v gledališču skoraj vse drugo, samo pouka ne...

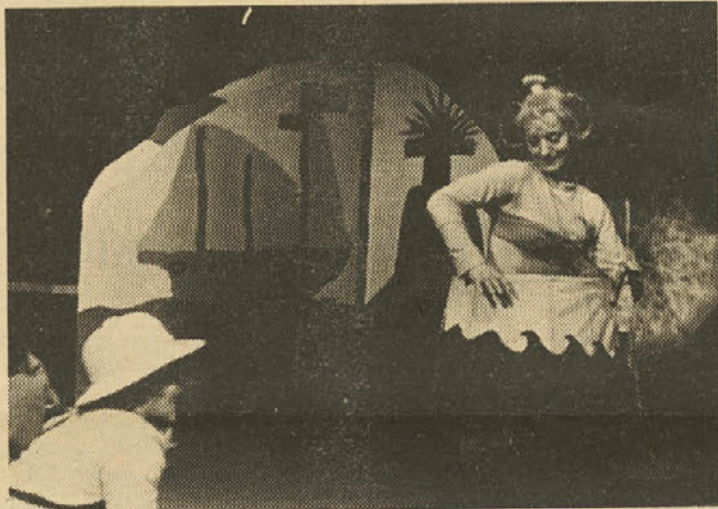
Te misli, ki smo jih povzeli iz gledališkega lista, so vodile Petra Božiča, da je napisal igrice o tistih igračkah, ki so pobegnile iz glave na papir, iz čuvajčkove omare na oder in so zanimive prav zato, ker imajo napako...

Vedrina pride sama po sebi, saj uprizarjajo igralci Mladinskega gledališča te svojevrstne igračke prešerno in razigrano; zabavajo nas s tem, ko posnemajo živali, z živo interpretiranimi duhovitiimi dovtipi in situacijsko komiko. Pouka in „napotil za življenje“ kajpak ob tem niti najmanj ne pogrešamo.

V tej igrici, ki se dogaja v času, ko spreminja gospa JDŽ železniško mrežo, je veliko hrupa zaradi upokojene lokomotive, stari čuvaj je potisnjen na rob dogodkov in da možnost drugim, da se uveljavijo. Živalski in človeški liki so karikirani, zgodba je na stranskem tiru. Kljub temu pa nas igra s svojim tempom dogodkov, vrsto komičnih situacij in saljivih ostric — zabava. Pred nami zažive: samopašni, veljaški lev gospod Goldmajer (Brane Ivanc), premetena navihana opica Jana (Alja Tkačeva), ponosno „elegantni“ petelin Jakob (Jože Mraz) in osliček (Silvij Božič), ki ima poleg drugega tudi to napako, da je pameten, in skromna siva Miška (Mina Jerajeva). Igračke je ustvaril malce resignirani star železničarski čuvaj (Božo Voyk), ki zaman čaka na svojo staro — že zdavnaj upokojeno lokomotivo. Za povezavo s svetom in občinstvom skrbi poštar (Sandi Pavlin), iz velikega sveta pride mehkužni, ošabni turist (Niko Goršič), ki zbuja s svojim nastopom salve smeha v dvorani.

Vs ti liki so oživel pod režijsko taktirko Zvoneta Šedlbauerja in nam ustvarili igrice, ki s svojo razposajenostjo pomaga odmisliiti vse, kar je slabega. Tudi interpretacija in glasha Matjaža Jarca je imela pri gledalcih — tako kot igrice sama — kar najboljši odziv.

MARJANA KUNEJ

Prizor iz Božičevih „Igračk z napako“

OB DRUGI RAZSTAVI ZNANSTVENIH KNJIG ZALOŽNIKOV ZVEZNE REPUBLIKE NEMČIJE

Srečanje s sodobno znanstveno knjigo

Letošnja kolektivna razstava založnikov znanstvenih knjig iz Zvezne republike Nemčije, ki je bila pred nedavnim v Moderni galeriji v Ljubljani, je privabila številne obiskovalce. Lanskoletni prvi obisk je pomenil za ponudnike sodobne znanstvene literature dobro naložbo. Razstavili so 1800 knjig iz skoraj vseh temeljnih znanstvenih področij. Zanimalo nas je, kaj meni zastopnik podjetja Libri o obiski, značilnostih tržišča, odzivu in željah kupcev. Zastopnik g. Bauml je bil navdušen nad obiskom v Sarajevu, kjer je ta razstava že bila, o Ljubljani pa meni, da je to mesto najprimernejše za sodobno in obsežno ponudbo znanstvene literature.

Čeprav se je razstave v Sarajevu udeležilo dvakrat več obiskovalcev kot v Ljubljani, pa individualnih kupcev tam sploh ni bilo. Knjige so kupile le fakultete in knjižnice. Sarajevčani so kupili največ knjig iz področij: arhitekture in umetnosti, Ljubljančani pa iz sociologije, psihologije in medicine. Slovenci zainteresirani so z znanstveno literaturo mnogo bolj seznanjeni. Takoj so ugotovili, da je bilo nekaj istih knjig razstavljenih že lani. Če bo podjetje hotelo uspešno nadaljevati z vsakoletnimi prireditvami, bo moralo predstaviti sane novitete. In ne samo to! Zastopnik meni, da bi ljubljansko tržišče preneslo tudi mnogo zahtevnejši in bogatejši izbor. Na vprašanje, kaj meni pod „bogatejšim“, je dejal: „To so pač dražje knjige. Tiste, ki so sedaj razstavljene, stanejo povprečno od 10 do 50 pa tudi do 100 DM. Veliko je bilo povpraševanja po pomembnejših izdajah, kot je na primer Propilaen Kunstgeschichte (18 zvezkov stane 2000 DM). Pri vas bi lahko prodajali knjige povprečno po 200 DM.“ Obiskovalci so pogrešali dela s področja glasbe, česar doslej res ni bilo na razstavi; prodali bi lahko tudi veliko nemške beletristike. V prihodnjem letu bo torej morala založba ustreči vsem tem željam in predstaviti še več novosti.

Ob koncu pogovora smo hoteli zvedeti kaj več o samem podjetju Libri. Podjetje združuje založnike iz vse Zahodne Nemčije, v skladu s Hamburgu in Frankfurtu ima kar 90.000 izdanih knjig. Z najsodobnejšim kompjutrsko vodenim poslovanjem pokriva predvsem potrebe Nemčije, pojavlja pa se tudi na tujih tržiščih. Največ knjig prodaja na Japonsko, med evropskimi deželami pa je najpomembnejše tržišče Jugoslavija. Vsak dan razvažajo knjige samo po Nemčiji z 80 avtomobili. Letna vrednost prodanih knjig je 140 milijonov DM. Vsako leto izvozijo za 20 milijonov DM knjig.

Združjenje Libri sodeluje z vsemi pomembnejšimi založbami v Jugoslaviji, poleg Ljubljane sta zanj pomembna tudi Maribor in še posebej Zagreb. Kogar zanimajo sodobne znanstvene knjige, si bo ogledal prihodnjo razstavo, ki jo bo pripravilo podjetje Libri letošnjega septembra v Zagrebu.

IGOR PLEŠKO

RAZSTAVE

Zveza kulturno-prosvetnih organizacij mesta Ljubljane in občine Bežigrad sta 22. marca pripravili v prostorih krajevne skupnosti „Boris Kidrič“ razstavo grafičnih listov akademskih slikarjev Zdenke Golobove in Bogdana Borčiča, ki sta znana doma in v tujini. Spremnemu besedilo je izredno dober vodnik obiskovalcu, fotografije o nastajanju grafičnih listov pa približajo in pojasnijo gledalcu to zvrst umetnosti. Oba umetnika sta uporabila pri svojih delih jedkano in akvatinto.

ZAPISI O MORJU

To bi bil lahko skupen naziv za dela akademskega slikarja Bogdana Borčiča. Za motiviko je izbral morje in življenje v njem ter ob njem: školjke, lupine, trnke, osti, ipd. Umetnik je obdelal vse simbole ploskovno, jih razumsko razčlenil, matematično sestavljal in ujel v geometrijske like, ki so spet natančno razdeljeni. Na vsakem delu je posredoval še del iztrganega rokopisa. Kljub črno-belemu sporočilu, ki daje razumsko, skoraj matematično obeležje, se nehoti spomnimo na stare, porumenele liste iz kapitanovega dnevnika na stari ladji, njegove ljubezni do morja. To občutje je ujeto v delih in jim daje izvorno mehko.

LIRIČNA PREPROSTOST

Skrita je v grafičnih listih akademske slikarke Zdenke Golobove. Z zelo preprostimi, skoraj siromašnimi sredstvi nam je približala spomin na nekdanjo staro kulturo in ga spojila z današnjo. O tem pričajo zelo čiste oblike njenih „izginulih“ arkad, njenih osamljenih „figur“, ki so polne simbolike. Uspešno je združila svetlobo in senco nekdanj in danes, pri vseh svojih delih pa ohranila izredno lirično izpoved.

TEA DOMINKO

Aktualno o današnji umetnosti

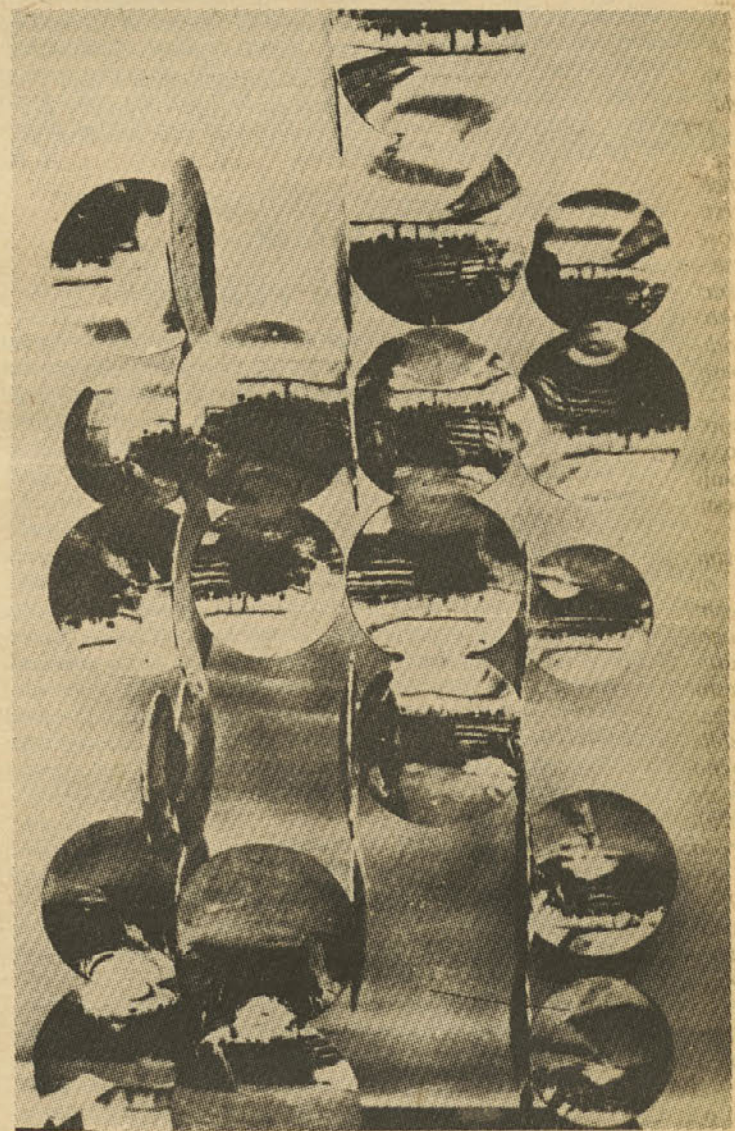
ODBLESK

Kompozicijo Vojina Bakića „Svetleče oblike“ sestavlja več kot trideset plošč, ki se zelo svetijo in v številnih deformiranih podobah zrcalijo vse, kar je v bližini: človeka ali predmet. Svetlobe in sence se ujema in sestavljajo za kovinski odblesek značilne podobe. Konkretno so le bikomeksne ploščice, njihov videz pa je odvisen od okolice. S tem ko se gibljejo predmeti pred njimi ali pa mi, se gibljejo tudi podobe. In kadar mirujemo, mirujejo tudi odsevi. Med človekom — opazovalcem in podobami, ki zrcalijo gibanje, nahajanje, mirovanje, je neke vrste igra. Predmeti so tisti, ki zapovedujejo vsebino, naša bližina pa vsakič deformira oblike. Plastika je zasnovana tako, da so vse ploščice obrnjene proti gledalcu ali pa pravokotno na smer pogleda.

Če sledimo intencijam Bakićeve plastike, ugotovimo, da je umetnik s svojimi bleščečimi ploščami dosegel hitro spremembo od učinka kovine kot materiala do doživljajsko zanimive senzacije. Material plošč izgublja materialnost in se sprosti spreminja v fenomen. Zaradi izgovlja materialnosti ter naše navzočnosti izgublja svojo bitno značilnost. Svetloba v okolju in slikovitost predmetov v njem poživljata to plastiko. Ko ni močnejše svetlobe, je ta plastiko videti zgolj ubiti material. Tudi s človekom je tako: njegova zavest lahko zrcali mnogo ali pa nič, kajti tuja svetloba ne pomaga.

Pogled na to plastiko — sliko nam zbudi pomisleke o nas samih. Navdaja nas z dvomom, ali smo skozi to zrcalno sliko sposobni prepoznati svet okoli sebe. Zdi se nam, da je vse preveč odvisno od nas, če pa se izključimo, ugasne tudi zanimiva igra. Pravzaprav zavidamo kovini, ki lahko tako brezbržno odbija svetlo in temo, dobro in slabo, pri tem pa ostaja nepoškodovana. Človek pa mnogokrat ne more ostati neprizadet spričo toliko urjenih, pa tudi popačenih oblik. Dvajseto stoletje je uvedlo v oblikovanje številne nove materiale, od katerih bodo le malokateri ohranili trajnejšo vrednost. Odbleski na Bakićevi plastiki niso fiksirani, zbujajo sicer domišljijo, toda neurejenega človeka begajo. Ni težko doumeti, da si večina želi manj svetlikajočih senzacij, zato pa več trdnosti, preprostosti v umetnosti in v življenju. Oh tem nehoti pomislimo na znani rek: Ni vse zlato, kar se sveti.

IGOR PLEŠKO

SVETLEČE OBLIKE (1968–1970) Vojin Bakić — jeklo, ki ne oksidira — bienale — Benetke

CAS, Ivica Perko, osnovna šola Heroja Bračiča, Trzič. Fotografija risbe je iz V. likovne razstave „LIKOVNI SVET OTROK“ v Soštanju

Kako sem osvobajal svojo ženo

Vdrl se v njeno srce, za kazen ji moram poganjati kri po žilah! Opravljala je zanikno službo stenografinje in delegacije so si pulile lase, ko so dobile pretipkane njene čačke. Neki deželci v razvoju je pripisala največ tankov, v resnici pa je imela največ traktorjev. Ko so začele deževati ponudbe, je moja sirotica frčala iz službe. Poiskal sem ji novo. Postala je kulturni koordinator za prelevitev gasilskih domov v vaške kulturne centre. Igrali so Črna lovca in zasedli gasilski dom. Gasilci so imeli tisto popoldne vaje in v tretjem dejanju so vse igralce z brizgalnimi pometli z odra. Zmotali so se v dnevu.

Ker je bila neznansko čedna, s kodrčki in z vsemi znaki rezgetavega veselja, sem zastavil svoj vpliv za tretjo službo. Postala je roža v vazi mojega življenja.

Najprej sem opremil stanovanje s pirotskimi preprogami, švedskim pohištom, malezijskimi kipi in dvema kožuhom polarnih medvedov. Rada je brala romane, leže, ob poslušanju črnske duhovne glasbe, New Beat ansambla, in še raje je sprejemala pevce, ki so se vračali s turnej po vzhodnih deželah. Kmalu je bila vsa ovesčena z jantarjem iz Rusije, gledala me je otožno in govorila, da sem ji zasenčil veliki svet. Moram jo osvoboditi te monotonije! Dosegel sem interno delitev sklada za izobraževanje in poslal sem jo na izpopolnjevanje v tujino.

Iz Kijeva mi je pisala: „Srči, tu nimajo več tajnic, pač pa kompjutrski sistem. Vsak šef šefov ima pod seboj četo inženirjev, ki mu natančno preračunajo gibanje cen za vsako industrijo na svetu. Na osnovi desetletnih zakonitosti predvidijo umiranje ali rast neke panoge in začno graditi tovarne le takrat, če imajo zaloge surovin za tisoč let... Kmalu ti bom lahko povedala vse o sistemu luknjanja kartic... Miša, asistent za kozmično kompjuterologijo, mi poveča ves svoj prosti čas. Veš, v Warsawu se nisem ugodno počutila, tam imajo kup reform, v katere so me hoteli vključiti. Tu pa — gumb in rezultat je tu, in spet gumb — in rezultat je preklican.

Nočno življenje me opijanja, tako se najlaže naučim jezika. Ali bi bil tako prijazen, da bi mi poslal mojo polzimsko garderobo? Noči so dokaj hladne, čeprav je pomlad blizu... Bodi moj nepodkupljivi... bacek... Lea“

S specializacije se je vrnila polna svetovljanstva in začela uvajati v mojem podjetju reforme. Ko je napravila spisek dvajsetih odvečnih tipkarič, smo jo poslali na lažno službeno potovanje k firmi, s katero smo bili smrtni sovražniki. Prijokala je domov z nepodpisano pogodbo za desetisoč kopalnih neoplastičnih kadi.

Vzel sem jo domov. Delo ji je skrunilo duha. Začela je pisati črtice. Objavila je dve knjigi novel. Učila se je jezikov. Gospodinske aparate je imela za sodobno grobnico. Na frižider je napisala: KAMENA DOBA, na pomivalno mizo: SNAŽILKINO SVETIŠČE, na štedilnik pa: ELEKTRIČNI STOL ZA ČAROVNICE. Tako se je osvobodila vseh spon... Nekega večera se je zastrmela globoko v moje oči in dejala: „Diki, koliko mi boš plačeval na mesec odpravnine, če se ločiva?“ Tudi kit ne more zazijati tako na široko, kot sem jaz. Dal sem ji premičnine in nepremičnine. Nekje jih je naložila, zdaj dobiva obresti, je svobodna novinarka in piše knjigo z naslovom:

OBLIKE LJUDOŽERSTVA V EVROPSKEM ZAKONU...

Dogovorila sva se, da bodo imena v romanu izmišljena. Bojim se za svoje plastično podjetje.

IVAN CIMERMAN

NAŠI RAZGLEDI

- Iz številke 6. letošnjega letnika priporočamo bralcem predvsem: Franci Pivec: Univerza brez zidov (str. 132) Tone Strojnik: Planinstvo kot vrednota (str. 135) Dr. Zivko Šifer: Smo Slovenci staro prebivalstvo? (str. 135) Janko Prunk: Podoba slovenskega študentskega gibanja (str. 139) Vladimír Kavčič: Kdo določa družbeni interes? (str. 141) Pogovor s Smiljanom Samcem: Gledališče z različnih vidikov (str. 152)

PO SVETU:

- Nixon noče odpustiti (str. 153) Med novci in zvezdami (str. 161) Evropa in razorožitev (str. 157) O poklicu znanstvenika (str. 163)

Izberite med novimi knjigami • Izberite med novimi knjigami

PRED IZIDOM „GUBČEVE KNJIŽNICE“

30 KNJIG V SPOMIN NA VELIKO VSTAJO

10 leto bo potekalo v znamenju slovesnosti, posvečenih 500-letnici kmečkih vstaj in 400-letnici velikega hrvaško-slovenskega kmečkoga upora, prvega zares množičnega skupnega nastopa slovenskega in hrvaškega ljudstva proti tujim gospodarjem. Zvrstile se bodo številne manifestacije v spomin na te, za zgodovino in razvoj naših narodov tako pomembne dogodke.

Med dogodki v začetku tega jubilejnega leta bo vsekakor pomemben tudi izid „Gubčeve knjižnice“, široko zasnovane zbirke 30 knjig, ki bodo izšle v sodelovanju med ljubljansko založbo Partizanska knjiga, tržaškim Založništvom tržaškega tiska in zagrebškim Spektrom. Zbirka bo razdeljena v dva enakovredna dela: 15 knjig z deli slovenskih avtorjev in prav toliko zvezkov s stvaritvami hrvaških in bosanskih književnikov, ali skupaj: 28 knjig romanov, novel in črtic ter dve pregledni antologiji slovenske oziroma hrvaške poezije. Osrednji namen pričujočega knjižnega projekta pa je, da prikaže tiste tokove v slovenski in hrvaški umetniški besedi, ki so vedno skrbno sledile življenju ljudstva in se odzivale na vsa pomembnejša dogajanja. Svobodomiselnost in ljubezen do ljudstva, ki vejata iz teh del, sta tudi odločilni koncept izbora.

Izmed slovenskih pisateljev jih bo s po enim ali več krajšimi deli predstavljenih 20: Jurčič, Tavčar, Finžgar, Cankar, Pregelj, Voranc, Bevk, Ingolič, Kosmač, Grabeljšek, Koprivec, Potrc, Vladimir Levstik, Zidar, Kersnik, Alojz Kraigher, Godina, Jalen, Hace in Bratko Kreft. Iz druge strani bo predstavljenih prav tako 20 ustvarjalcev: August Šenoa, Eugen Kumičić, Ante Kovačić, Josip in Ivan Kozarac, Joza Ivankić, Antun Gustav Matoš, Franc Mažuranič, Vladimir Nazor, Milutin Cihlar Nehajev, Slavko Kolar, Dinko Šimunović, Miroslav Krleža, Avgust Cesarac, Mihovil Pavlek Miškina, Ivan Goran Kovačić, Mirko Božić, Novak Simić, Hasan Kikić in Alija Nametak. Vsebinsko bogati bosta seveda tudi obe antologiji poezije, ki bosta, enako kakor tudi vse ostale knjige, opremljeni z izčrpnimi spremnimi besedami.

Pri nas bo izšla zbirka v nakladi 3000 kompletov (samo v slovenski del, ki ga bo mogoče kupiti tudi posebej, 4000), medtem ko bo „Spektar“ natisnil kar 6000-krat po 30 knjig z okoli 9000 stranmi. Vse knjige bodo vezane v rdeče umetno usnje ter opremljene z večbarvnim ščitnim ovitkom.

Ze spričo omenjenih števil si lahko predstavljamo, kako obsežen in pomemben projekt bo „Gubčeva knjižnica“, ki naj bi, predvidevamo, izšla že ob koncu letošnjega februarja. Vendar velja ob koncu omeniti še nekaj pomembnih vidikov.

Prvič, predstavlja ta zbirka doslej nemara najboljši primer uspelega založniškega sodelovanja med našo in eno sosednjih republik – celo z mislijo na zamejske Slovence.

Drugič, je „Gubčeva knjižnica“ pomembna še zaradi vrste novih prevodov. V slovensčino so predvsem nekateri mladi prevajalci, prevedli dobro polovico (8 knjig s štirinajstimi avtorji) hrvaških in ročnih del. Na novo prevedenih pa tudi skoraj tri četrtine pesmi predstavnikov starejše hrvaške poezije od Mažuraniča do avtorjev, ki so nehali ustvarjati pred ali med zadnjo vojno. Našim bralcem so jih približali Ivan Minatti, Severin Šali, Veno Taufer, Fran Vurnik in Branko Žužek. Še celo nekoliko večji pa je delež prvič prevedenih slovenskih književnikov v hrvaškem delu.

In še tretjič: pomen „Gubčeve knjižnice“ je tudi v tem, da bo spričo razmeroma nizke cene (v prednaročilu – do izida – v celoti le 900 din) dostopna tako rekoč najširšemu krogu bralcev. Zato tudi ne preseneča, da je doslej prodana že skoraj polovica celotne naklade, kar kaže, da se bo pogumno zastavljena naložba po vsej verjetnosti in v vseh pogledih še bogato obrestovala. IZTOK ILIČ

JANKO PERAT:

POVEST O JANEZU POLDI

To je zgodba o športnem samorastniku, ki je postal v zgodovini planiških skakalnic pojem zase, saj je l. 1949 dosegel na 80-metrski skakalnici rekord 86 metrov, ki ga je potem obdržal na tej skakalnici celih 15 let. Žal se ni znal sprizniti z mislijo, da posegajo med tem po lavorikah tudi drugi in da ljudje na premagane prvake hitro pozabljajo. Knjiga je zanimiva zlasti za prijatelje smučarstva, priporočamo pa jo tudi šolskim knjižnicam. R. R.

STANKO ŠKALER:

BOJ ZA STARO PRAVDO

Literarnim in znanstvenim knjigam, posvečenim pomembnim zgodovinskima jubilejema – 500-letnici kmečkih uporov in 400-letnici slovensko-hrvaškega kmečkoga upora – se je pridružila tudi knjiga Stanka Škalerja Boj za staro pravdo, ki jo je pred nedavnim izdala Državna založba Slovenije. Knjiga je napisana in izdana v obliki, ki je po mnenju založbe najprimernejša za zelo širok krog bralcev, največ pa za mladino.

Avtor je zbiral podatke za to delo kar 14 let (gradivo je zbrano v brežiškem muzeju) in nam na poljuden način predstavil pomembno poglavje slovenske zgodovine. Muzejsko gradivo je preli v živo pisano besedo, to pa je storil na tako preprost in privlačen način, da bo ta za učenca dokaj težavna snov postala ob prebiranju Škalerjeve knjige priljubljena. Nazorno so prikazani vzroki za nastanek kmečkih uporov na Slovenskem, za koroški kmečki upor leta 1478, slovensko kmečki upor 1515 in hrvaško-slovenski kmečki upor. Dogodke pomagajo osvetljevati viri, odlomki pism in zapisnikov – zgovorni dokazi revolucionarnega gibanja. Povezani so s fabulo, zajeta je zgodovinska resnica, tista neizpodbitna, v kateri ni nič spornega.

Knjiga Boj za staro pravdo bo nedvomno izpolnila dolgoletne želje učiteljev, da bi ob virih navajali otroke h kritičnemu razmišljanju. To pa je hkrati že zasnova sodobnega pouka, prizadevanje za spremembo v vzgojno-izobraževalnem procesu, v katerem naj bi pridobili učenca za „sodelavca“, ga spodbudili k razmišljanju in samostojnemu oblikovanju sklepov.

In prav Škalerjeva knjiga nakazuje to pot, zato je tudi ena prvih, ki jo vključuje Državna založba Slovenije in poljudno zgodovinsko knjižnico. Priročna knjižnica, v kateri nameravajo zajeti predvsem knjige o dogodkih iz domače, slovenske in jugoslovanske zgodovine, pa tudi knjige iz zgodovine sosednjih narodov, bo prav gotovo velika pomoč pri sodobnem zgodovinskem pouku.

Knjiga Boj za staro pravdo je namenjena predvsem učencem 6. razreda osnovnih šol, stane pa 75 din. MARJANA KUNEJ

tvoj otrok od

NOVE STROKOVNE KNJIGE

Zlebnik Leon: Psihologija deteta i mladih. I., II., III. Beograd, Delta – pres 1972.

Mandić Petar: Inovacije u nastavi i njihov pedagoški smisao. Sarajevo, Zavod za izdavanje udžbenika 1972.

Markističko obrazovanje studenata i vaspitna uloga nastavnika. Beograd, Komunist 1972.

Prodanović Tihomir: Istraživanje u nastavi. Novi Sad, Radnički univerzitet 1972.

Slobodan Popović: Metode razvijanja estetične kulture mladih. Sarajevo, Zavod za izdavanje udžbenika 1972.

Nedeljko Trnavac: Dečji listovi u osnovnoj školi. Gornji Milanovac, „Dečje novine“ 1973.

Borivoje Stevanović: Učenje i pamćenje. Beograd, Zavod za osnovno obrazovanje i obrazovanje nastavnika SR Srbije 1973.

MODERNI PRIROČNIK ZA TEHNIČNI IN LIKOVNI POUK

Ročno delo je ena izmed oblik delovno tehnične vzgoje. Ob njem spoznajo učenci ročno obdelavo raznih materialov ter njihovo tehnologijo. Učno vzgojni pomen ročnega dela so v preteklih stoletjih poudarjali mnogi najvidnejši pedagogi, v novejšem času pa zlasti predstavniki t.i. delovne šole, npr. nemški pedagog Kerscheneitner, ki se je zavzemal za to, da naj bo ročno delo v osnovnih šolah samostojen učni predmet. Ročno delo so v drugi polovici XIX. stoleja uvedli najprej v švedske in nemške osnovne šole. Pomembno mesto zavzema tudi v predmetniku naše osnovne šole, delno kot učni princip delno pa kot učni predmet. Nepogrešljiva je tudi njegova vloga v predšolskih vzgojno-varstvenih zavodih, posebno v mali šoli, kjer pomeni odlično sredstvo za nevsiljiv prehod iz igralne dejavnosti v načrtno delo.

Kljub vsestranski pomembnosti ročnega dela za vzgojo in učenje otrok ter za pravilno oblikovanje njihovih delovnih navad, pa priročnikov za to dejavnost ni veliko. Prav zato nam je zbirka petih knjig s skupnim naslovom PAPIRNATA DETELJICA, ki jo je izdala založba Mladinska knjiga, še posebno dobrodošla, saj je v njej obilo nazorno podanih napotkov za uspešno izvajanje ročnega dela z otroci od približno 4. do 14. leta starosti.

Prva knjiga zajema izdelke iz papirja, druga iz kartona in lepence, tretja iz blaga, vrvi in rafije, četrta iz lesa, plute in žice, zadnja – peta – pa obravnava ribšo, mozaik, vrez in modeliranje. V celotnem gradivu se skoraj na 900 straneh besedila ob številnih barvnih ilustracijah in skicah prepletajo napotki za izdelavo izdelkov, ki sodijo v področje ročnega dela, kakor tudi napotki za izdelke, ki že sodijo v področje likovne vzgoje. Pri vsakem napotku za izdelek je zvezdico posebej označeno, za katero starostno stopnjo je primerna izdelava tega ali onega izdelka, in seveda tudi to, kakšen material in kateri pribor je pri tem delu potreben.

Čeprav stane vseh pet knjig, ki pa sestavljajo celoto, 390 din, bodo brez njih le težko zares uspešno delate vzgojiteljice otrok v predšolskih vzgojno-varstvenih zavodih, pa tudi učitelji, ki dajejo šolarjem pouk iz politehnične vzgoje in likovnega pouka. PAPIRNATA DETELJICA priporočamo predšolskim vzgojno-varstvenim zavodom in osnovnim šolam!

TIHOMIR

LEKSIKON ZA LJUBITELJE OTROK

Večkrat slišimo, da je naše stoletje stoletje otrok. Le-tem naj bi bila posvečena vsa naša pozornost, saj je v njihovem nasmeju ali solzah skrita prihodnost v boljše življenje usmerjenega človeštva. Zato ni dobrih strokovnih, čeprav poljudnoznanstveno pisanih knjig, ki obravnavajo otrokov telesni, duševni in socialni razvoj, nikoli preveč.

Takšno prepričanje je nedvomno botrovalo tudi zamisli Cankarjeve založbe, ki je sklenila v sodelovanju z znano nemško založbo Ullstein za slovenske naravne in poklicne vzgojitelje pripraviti ustrezen priročnik, izključno vsakdanji rabi namenjen pedagoški, psihološki in medicinski leksikon.

To je leksikon TVOJ OTROK OD A DO Ž. Založba pa se ni zadovoljila zgolj s prevodom, marveč je nemško izdajo leksikona s sodelovanjem domačih strokovnjakov prilagodila našim razmeram, in ga vsebinsko celo obogatila. Vsebinsko bogati leksikon, ki je zelo prikladen priročnik za izvajanje sodobne vzgoje otrok in mladine, vsebuje v slovenski izdaji 260 abecedno razporejenih gesel. V vsakem izmed njih je prikazana določena problematika, ki zavira zdrav otrokov biopsihosocialni razvoj, podano pa je tudi jedrnat napotilo za pravilno ravnanje. Bogato ilustriran in zelo pregleden leksikon, ki bo zlasti dobrodošel staršem, ki stanujejo v odročnejših krajih, stane 145 din. TIHOMIR

BATAGELJ V. IN PISANSKI T.:

REŠENE NALOGE IZ MATEMATIKE Z REPUBLIŠKIH TEKMOVANJ – I. DEL

Državna založba Slovenije, Ljubljana 1973. 180 str. Izdalo Državno matematično, fizikov in astronomov SRS, Knjižnica SIGMA prirodni. Cena 42.– din

I. del knjige vsebuje naloge desetih republiških tekmovanj od 1950 do vključno 1966 in ima rešenih 154 nalog za vse štiri razrede srednjih šol (po 36 nalog za vsak razred, 5 nalog je skupaj 1. in 2. razred, 5 nalog pa za 3 in 4. razred). Podatkov je 25 strani rešitve nalog pa obsegajo 143 strani. Knjigo sta avtorja posvetila anonimnim sestavljalcem nalog na teh tekmovanjih.

Ker naloge niso bile sestavljene natanko po sedanjem učnem načrtu, je lahko vsaka naloga zanimiva tudi za tretješolca in četješolca, posebej še zato, ker sta avtorja pogosto rešila naloge iz nižjih razredov tudi po metodah, ki jih poznajo le dijaki višjih razredov. Med nalogami je precej takih, ki jih ni mogoče uvrstiti po učnem načrtu v noben razred, zahtevajo pa splošno matematično gledanost in smisel za logično mišljenje.

Avtorja (nekdanja uspešna tekmovalca na teh tekmovanjih) se pri reševanju nalog zelo trudila. Vsako nalogo sta rešila tako da bi bila dijakom ustreznega razreda najbolj razumljiva, postopno pa čim krajši. Posamezne naloge sta rešila tudi na več različnih načinov (različni načini so označeni z A, B, C, D, E). Vsaka naloga ima nastavek (osnovno idejo, enačbo, sklep, analizo) in vse potrebne korake do rešitve. Lažji računi med posameznimi koraki niso navedeni.

Posebej je treba pohvaliti lep, pregleden tisk in jasne ter nazorne slike.

Knjigo zelo priporočam profesorjem matematike, posebej mentorjem matematičnih krožkov in vsem dijakom, ki jih zanima reševanje matematičnih nalog, pa tudi drugim ljubiteljem matematike. Vsi bodo dobili v knjigi mnogo zelo dobrih prijemov za reševanju nalog in iz naših srednješolskih učbenikov manj znanih načinov reševanja.

IVAN ŠTALC

ESAD ČIMIČ:

DRAMA ATEIZACIJE

Dr. Esad Čimič je eden najvidnejših jugoslovanskih marksističnih filozofov, ki se je posvetil vprašanju religije in ateizma; najvidneje potrjuje prevod Štefana Balazica „Drame ateizacije“. Knjiga, ki je izšla v zbirki CZ Misel in čas, je osredotočena na fenomen religije, ateizacije in šole. Kot je uvodoma zapisal Roter: „Temeljni piševev namen, ki je z njim knjiga pretekla od prve do zadnje strani, je namreč osvetliti vso kompleksno religiozno fenomena, ki je dogmatična negacija religije ne le v kolih ne bo mogla razjasniti, marveč jo je prav zaradi svojega postopka le še bolj sakralizirala in odmaknila od prvega kritičnega namera.“ Čimičeva knjiga, ki je prvenstveno namenjena učiteljem vzgojiteljem, ni nekak kompendij že danih razrešitev oziroma praktičnih napotil, vzorcev. Avtorju je izhodišče Marxovo pojmovanje človeka in njegove osvoboditve. V tej luči je prikazal probleme religije in ateizma in želel pomagati bralcem, da bi ob teoretičnem in praktičnem podajanju kritično razvideli bistvo problematike. Slovenska izdaja „Drame ateizacije“ je v primerjavi s hrvaško-slovensko ki je izšla pred dvema letoma ponekod dopolnjena. Čimičeva delo ima tri dele. Najprej obravnava „Religijo s sociološkega vidika“, govoreč o večpomenski religiji, med drugim pa tudi religijo kot psihološki pojav, kot moralno, kot družbeno-razredno pojmo Marsikaj tega, kar je avtor obravnaval v prvem delu, bo nekateri bralcem vsaj deloma znano iz drugih virov. Esad Čimič pa je želel biti kar se da izviren in konceptni. Drugi del govori o „Religiji sodobni jugoslovanski družbi“, kjer gre za izviren praktičen spisek z razčlenitvijo prvin v strukturi religiozne zavesti na ozemlju Jugoslavije, govoreč tudi o področju nacionalnih mitov, praktični etiki, o državi in verski skupnosti. Skleptni poglavji tega dela govorita o samoupravljanju in religiji ter o Zvezi komunistov in religiji. Tretji del knjige govori o „Religiji in vzgoji“. To je hkrati najobsežnejši del knjige. Za izhodišče je moral avtor spregovoriti temeljnih protislovnih sodobne družbe, kar je podal z različnih vidikov, ne da bi zanemarjal tudi najnovije pojavnosti, kot je npr. avtomatizacija v proizvodnji. Iz tako prikazane je lahko spoznati da „problem človeških odnosov ni v proizvodnji, ampak je problem proizvodnje v človeški družbi.“ In dalje: „Temeljna zahteva pri nega socializma je, da se proizvajalec in človek pomnožno združita. Nato je dovolj obširno prikazal svet sodobne mladine, čeprav bi se na tem področju še dalo kaj dodati. Ko govori o duhovnih razporedih mladih, navaja, da je tretjina mladine religiozna iz različnih vzrokov, od moralne vsebine pa do tradicionalne pridobljenosti. Čimič je ugotovil, da pri temeljnih vrednotah samoupravne družbe kot so bratstvo in enotnost, družbena lastnina, samoupravljanje, odpravljanje družbeno-gospodarskih razlik, načelo svobode ustvarjalnosti, aktivno miroljubno sožitje, ni razlik med ateistično in vero mladino. Ugotavlja tudi, da je vprašanje verovanja, kot esad pojmuje mladina, ki so jo anketirali, zasebno vprašanje. Avtor ugotavlja: „Rezultati vseh naših raziskav o religiji so nas ponovno prepričali, da religioznost ne narašča, ampak da se latentni verniki samo preobrazajo v manifestativne.“ „Ko govori o religiji in vzgoji je med osmimi vzgojnimi dejavniki šola na drugem mestu (21%) cerkev in verske organizacije pa na osmem (1%). Skleptni poglavji tretjega dela govori o „Konceptu šole v samoupravni družbi“. Tu vmešan podatek o anketiranih učiteljih, da jih 3/4 premalo pozna religijo. Čimič navaja, da je „nemajhen del prosvetnih delavcev postal žrtve teze, da lahko ateizem uspešno širimo z vsakim predmetom (znanstveno disciplino). Pri tem so popolnoma prezrli resnico, da vsak predmet posebej in tudi vsi skupaj (razen filozofije) odgovarjajo na vprašanja, ki jih postavlja religija in nanje tudi odpravlja“. In zatem: „Če torej šola razvije zavest, ki sprašuje, odpravlja in kritično zavest, potem bo religioznost izginila, in to ne samo zavesti, ampak tudi iz družbene podlage življenja.“ „Vse, kar ustvarja kompletnega človeka, „nadomešča“ religijo. Nikoli ne smemo pozabiti, da od idealov ne moremo živeti – tudi od socialističnih ne – če ljudje nimajo zagotovljene akcije, ki v njej lahko uresničujejo ideale.“

KUPITE – PREBERITE

»ZDRAVJE SE ZAČNE DOMA«

je geslo proslave svetovnega dneva zdravja, za 7. april in za 25-letni jubilej Svetovne zdravstvene organizacije.

Poudarek svetovnega dneva zdravja je na „domu“, osnovni družbeni celici, ki je najmanjši, hkrati pa najvažnejši sestavni del svetovne družbe. To je prvo otrokovo okolje, temelj za človekovo duševno, čustveno in socialno zdravje. Iz zdrave celice — doma se bodo razvili zdravi ljudje, ki se bodo v prihodnosti lahko enakovredno vključili v življenje.

Svetovna zdravstvena organizacija je želela poudariti svojo skrb za zdravje družine v njenem domu.

Ob tej priložnosti objavljamo odlomek sestavka dr. Fine Dovečarjeve, ki je namenjen učiteljem in napisan ob svetovnem dnevu zdravja.

OTROK POTREBUJE DOBRE STARŠE, PA TUDI DOBRE UČITELJE

Življenje je boj, krut, nepriazneljiv, trd, včasih krvavo nesumljen. V to in v takšno življenje se mora človek vrtati, zaleteti v njem. Najsrečnejši so otroci, ki imajo ob tem vračanju v življenje v svojih starših dobre zgledne, je zapisal danski pisatelj M. Andersen Nexol. Sani pa dostavimo le še to, da potrebujejo otroci pri tem vračanju dobre učitelje.

V šoli pa je otrok 8 let skoraj vsak dan po 3, 4, 5, 6 ali 11 ur. Ta čas, ko je otrok še poln zupanja do svojih vzgojiteljev, ko se ravna po njihovih besedah in jih posnema, je treba kar se da izkoristiti. Naj bo ta doba plodna, plodna v tem, da nam zraze zdrav rod. Velika je vaša odgovornost, učitelji, ker je organizem, ki ga oblikujete, izredno plastičen in sposoben za vsestransko oblikovanje. Nezmerna sta naša spoštovanje in izvalčnost, če nam boste okrepili slabotne mladike, dali pravo smer močnim in posebno poskrbeli za tiste, ki jih je načela kvarna klica.

Ustvarite otrokom v šoli toplen in varen dom, kajti tu ste jim starši vi. Naj obdaja mladega človeka zdravo okolje. Samo tako se bodo razvile vse dobre in zdrave lastnosti, ne zdrave pa bodo čim manj silile na površje. Poglobite se v vsakega izmed malčkov, poiščite v njem tisto dobro in lepo, na čemer boste lahko gradili in iz njih izvajali delo. Od vas pričakujemo, da poznate slehernega izmed njih, poznate njegovo zdravje: psihično, telesno, socialno, da poznate njih pravi dom, ker ga boste samo tako lahko razumeli. Vstop v šolo je velika sprememba v otrokovem življenju, saj mora zamenjati igra z delom, dolžnostmi in odgovornostjo. To je povsem nov, neznan način življenja.

Poizvedite, kaj menijo zdravnik, psiholog in socialni delavec o posameznih učencih. Tako boste vedeli, kaj lahko zahtevate in pričakujete od njih. Seznanjeni boste z njihovim telesnim in duševnim razvojem in morebitnimi hibami, ki jih boste pomagali odpravljati.

V razgovorih s starši si boste ustvarili predstavo o domu vaših varovancev. Pri tem vam bosta v pomoč socialni delavec in patronažna sestra.

bodo nastale težje motnje in večja bo šolska neuspešnost pri sicer poprečno ali nadpoprečno nadarjenih otrocih. Napake prvega leta pa bodo ostale in se nadaljevale... Zato hrabrite otroke in jim pomagajte, da razvijejo zaupanje vase in v ljudi okoli sebe, vero v uspeh in občutek za skupnost. Tako bodo imeli dovolj moči za življenjsko stvarnost. Stojte jim ob strani in spodbujajte jih, ko premagujejo težave. Tudi tistih

otrok, ki niso po vašem vzorcu, ne smete odklanjati. Spomnite se, da je tudi od časa, ki ga bo preživel otrok pri vas, odvisno, kakšen bo ves nepreštet čas, ki je še pred njim v življenju. Zato ga ne imejte za omahljivca, črnogleda, ki podcenjuje samega sebe. Saj tak otrok ne bo sposoben vzpostavljati medsebojnih odnosov. Pri vas si mora nabrati zdravih izkušenj in dobiti zdrave vplive, ki so pogoj za uravnoteženo duševno življenje.

OTROCI POSEBNE ŠOLE NA SMUČEH

V zadnjih letih se je smučanje silno razmahnilo. Vedno več ljudi se uči te plemenite veščine. Tudi med otroki je vedno več smučarjev. Starši so postali do njih bolj radodarni in ne pomišljajo več, kadar je treba otroku kupiti smuč. Ševeda pa mora biti za to pri hiši tudi dovolj denarja. In vendar je vedno manj otrok, za katere so smuču neuresničljiva želja in upajmo, da bo takih otrok iz leta v leto manj.

Toda še vedno je mnogo otrok, ki niso deležni tega čudovitega užitka, še vedno je mnogo takih, ki hrepeneče opazujejo svoje vrstnike, ki se z najmodernejšo smučarsko opremo odpravljajo na smučišča. Med njimi je pretežno število otrok posebnih osnovnih šol. Ti otroci prihajajo iz socialno ogroženih družin, kjer resnično primanjkuje denarja tudi za osnovne potrebe: obleke in obutev.

Mislite, da se ti otroci ne žele smučati? Smučanje je zanje še posebno pomembno zaradi razvoja psihofizičnih sposobnosti. Morda je pomembnejše to, da se pri smučanju lahko naužijejo pristne radosti, ki je otroci iz razdrtih in ogroženih družin največkrat niso deležni. Mislim, da je prav aktivno sodelovanje pri športu za razvojno in vedenjsko prizadete otroke vzgojno in korektivno izredno pomembno.

Zato moramo dati prizadevanju otroku možnost za smučanje. Tega se je zavedalo vodstvo POŠ v Velenju, in je za učence nižjih razredov kupilo 11 parov smuč. V sodelovanju s TIS Velenje je POŠ organizirala v letošnjih poletnih počitnicah dva smučarska tečaja, ki se ju je udeležilo 20 učencev. Za mlajše smo organizirali tečaj za začetnike, za učence višjih razredov pa nadaljevni tečaj. Tako so bili zimskega športa deležni največkrat otroci. Naš trud je bil bogato poplačan. Učenci so po prvih dneh zelo napredovali. Pridobili so si občutek za ravnotežje, hitrost in spretnost. Iz dneva v dan so premagovali večje strmine in končno obvladali tudi slalom. Smučarski tečaj se je končal s tekmovalnim in nagradami. Zmagovalci so žareli od ponosa. Toda, vedite, vsi otroci so se počutili zmagovalce. Tovašica jim ni poskušala zasenčiti tega čudovitega optimizma; podkrepila s pohvalami in nagradami.

VZGOJA IN VARSTVO

Viden napredek so pokazali tudi učenci višjih razredov, ki so se udeležili smučanja s svojimi smučmi: Čeprav so bili slabo opremljeni, so bili rezultati prav presenetljivi. Tudi najslabši tečajnik, nad katerim je obupal celo vaditelj, je končno osvojil smučarske prvine. To nam potrjuje, da pri učencih, ki so razvoju prizadeti, ni psihofizičnih ovir, zaradi katerih večina ne bi mogla obvladati smučanja.

Smučarski tečaj za začetnike smo organizirali iz preprostega razloga, ker je prišla na šolo tovaršica, ki jo smučanje veseli. Svoje navdušenje je prenesla na otroke, čeprav ni strokovnjakinja za smučanje. Otroci ni težko navdušiti za šport. Vsaka šola naj bi imela komplet smuč, ki bi jih lahko uporabili pri telesni vzgoji. To velja še posebno za posebne osnovne šole. Na ta način bi lahko pravilno usmerili odvečno energijo vedenjsko motenih otrok.

Ze letos so se pokazali uspehi. Še lani nismo mogli navdušiti otrok za smučarski tečaj. Ko so naši začetniki na športnem dnevu pokazali, kaj znajo, so se začeli vsi zanimati za smučanje.

Lahko rečemo, da smo naše smučarske poskuse tudi primerno sklenili. Prvič v zgodovini POŠ so se trije učenci udeležili tudi občinskega pionirskega tekmovanja v veleslalomu na Golteh. Rezultati teh učencev so sicer skromni, vendar pa to ni dokaz njihove nesposobnosti, kajti v primerjavi z učenci osnovnih šol so bili v neenačnem položaju. Naši šolarji so bili prvič na Golteh, tekmovalci osnovnih šol pa so redni gostje najzahtevnejših smučišč. Pomembnejše od samega tekmovanja pa je bilo to, da so otroci začutili in videli izredno lepoto narave ob pravkar zapadlem snegu, lepoto planin, ki so se bleščale v soncu in da so to lepoto sami dojeli.

Kdor je videl zadovoljstvo otrok, ki so se vračali s smučanja, ponos ob uspehih in njihov presenetljiv napredek, je lahko spoznal, da so učenci POŠ prav tako sposobni doseči lepe uspehe pri smučanju, kajti volje in veselja jim ne manjka. Pri premagovanju smučarskih strmin bodo zagotovo vztrajni in neutrudljivi.

IRENA KRAGELJ

Dobro je, ali bi tudi vi malo poskusili?

Vzgoja in varstvo

TEŽAVE Z VPISOM

Naj navedem to pot nekaj statističnih podatkov o zasedenosti vrtcev. Številke govore, kako nujno bi v Ljubljani potrebovali še veliko novih vzgojno-varstvenih zavodov.

V vzgojno-varstvenem zavodu Angele Očepek so dobili približno 300 prošenj, od teh jih bodo le nekaj sprejeli.

V vrtcu Ajdovščina so izmed 156 prijavljenih otrok izbrali 20 nujnih primerov in od teh sprejeli le 12 otrok.

Le 8 otrok mater samohranilk so sprejeli v vrtcu Bičevje, in sicer od 230 prijavljenih.

Večje število, kar 70, so jih sprejeli v vzgojno-varstveni zavod Ciciban-Stožice. Veliko prošenj pa so kljub temu morali odbiti.

V vrtcu Jelka so našli več kot 400 prošenj, od teh so vpisali v vrtcu 87 predšolskih otrok in 23 dojenčkov.

Največ prosilcev so imeli v vrtcu H. Ch. Andersen, kar 720, od teh jih je posebna komisija sprejela v varstvo le 70.

Šele pred nedavnim so na Kodeljevem odprli nov vrtcu, zato so vanj lahko sprejeli 200 otrok. Kljub velikemu številu vpisanih, je ostalo še sto odbitih prošenj.

Med tistimi, ki so prosili za vpis otroka v vrtcu Kolesarja, jih je bilo 63 razočaranih, saj so sprejeli le 26 otrok, prošenj pa so imeli 89.

V vzgojno-varstveni zavod Litostroj so vpisali le desetino prijavljenih otrok, le 30 od 290.

Veliko število prošenj so morali pregledati tudi v vrtcu Malči Beličeve, kjer so izbirali med

460 otroki. Vpisanih je bilo 145 otrok, odklonjenih 315.

Komisija za sprejem otrok vzgojno-varstvenega zavoda Mladi rod je vpisala 125 otrok od 262. V varstvo so bili sprejeti le tisti otroci, ki so bili evidentirani kot socialno ogroženi in otroci samohranilk.

Zmogljivosti vrtca Poljan: so majhne. Sprejmejo lahko le 72 otrok (zdaj presegajo število za 100 otrok), zato so izmed 41 prosilcev izbrali 25 otrok.

15 otrok je na novo vpisanih v vrtcu dr. France Prešeren, prošenj pa je bilo veliko več, kar 203.

Na Prulah so imeli že iz prejšnjih let 250 prošenj, na novo so jih dobili 187, sprejeli pa so le 15 otrok in 11 dojenčkov.

Na upravo vrtca Rezke Dragarjeve je prišlo 247 prošenj, sprejeli so 29 otrok.

Samo 9 otrok je bilo sprejetih v vrtcu Rožna dolina. Prošenj pa je bilo 90.

Manjša razlika v razmerju med čakajočimi in sprejetimi otroki velja za vzgojno-varstveni zavod Trnovo, kjer so od 161 prosilcev vpisali v vrtcu 41 otrok.

Iz krajevne skupnosti Vodmat je bilo v vzgojno-varstveni zavod Vodmat sprejetih 96 otrok, poleg teh še 41 z drugih območij. Vseh prijavljenih je bilo 278.

Odbiti prosilci morajo čakati, da se bo morda kako mesto izpraznilo. Ševeda imajo prednost otroci, ki so socialno ogroženi in otroci samohranilk.

DARINKA KLADNIK

IZ NAJSTAREJŠEGA SLOVENSKEGA LISTA

Učenci naj čitajo tako, kakor navadno govorimo, t. j. ne prepočasno in tudi ne prehitro. Kajti prvo dolgočasi poslušalca in utruji čitatelja; drugo pa naredi ga površnega in nasledke temu je ta, da sam ne ve, kaj čita. Obe napaki odpravimo, ako velimo pristo izgovoriti stavek, ali pa s predčitanjem. Berejo naj učenci glasno in krepko, jasno in razumljivo. Nikdar ne smemo terpeti, da postane čitanje neko tiho mrmranje, ali pa da bi učenci nekako skozi nos čitali. To, kakor tudi ono zavlečevanje besed, posebno konec stavka, mora se odpraviti. Pa tudi preglasno branje, podobno upitju, nij primerno. Šola 1880 — 81 str. 20

SHODI STARIŠEV

Vzajemno delovanje šole in družine — doma — omogoči dobro vzgojo. Utemeljevanje tega je popolnoma nepotrebno, zato je čisto na kratkem razodel svoje misli.

Da včasih govorimo s posameznimi stariši svojih učencev je zelo dobro, a najboljše še ne. Ljudje so različni, njih nazori si

dostikrat diametralno nasprotujejo in ravno ti nazori so činitelj, ki vodi vzgojo na domu. Učitelj mora te nazore poznati, in če ne bo spoznal otrok. Spoznal pa bo učitelj stariše svojih učencev, ako jih vidi v družbi skupaj, ter se udeležuje njihovih pogovorov, posebno onih, ki se tičejo vzgoje. Najlože bi se to doseglo, ako se napravi shod starišev. Recimo, da skliče učitelstvo v Bednem dolu v nedeljo popoldne ob 3. uri stariše svojih učencev na kratek pogovor v šolo. Zbranim očetom in materam se lahko tu marsikaj pove o šoli, o šolskih postavah, o potrebi vzgoje itd. Navadno naš kmet o šoli nikjer nič dobrega ne sliši. Tu bi se mu marsikaj povedalo. Po tem podavanji pride na vrsto razgovor o posameznih učencih; stariši naj prašajo učitelja in učitelja stariše. Ne bom našteval dalje, kaj bi se dalo vse storiti na teh shodih; vsak tovariš bi imel gotovo poln koš želja na takem shodu. Rečem le to še enkrat: navadno naš kmet o šoli nikjer nič dobrega ne sliši. Temu dejstvu se da po mojih skromnih mislih malo pomoči s shodi starišev. Popotnik 1895, str. 179.

NAŠ PRAVNIK SVETUJE

ŠTIPENDIJA

VPRAŠANJE: Sem absolutna pedagoška akademija in že štiri leta zaposlena. Ker zaradi preobremenjenosti ne morem dokončati študija, sem se odločila, da bom prekinila z delom. Zanima me, če imam pravico do stipendije, kajti dobivala sem jo že med rednim študijem.

ODGOVOR: Obveznosti in pravice stipenditorja in stipendista so določene s stipendijsko pogodbo. Dvomimo, da vam stipendijska pogodba, na podlagi katere ste dobivali stipendijo med rednim študijem, omogoča, da bi lahko po tako dolgi prekinitvi zahtevali izplačevanje stipendije. Zato boste verjetno

prisiljeni poiskati drugega stipenditorja, če boste hoteli dobiti stipendijo.

Svetujemo vam, da se na šoli, kjer ste zaposleni, pogovorite o svojem nadaljnjem šolanju in pomoči, ki vam jo pri tem lahko daje šola. Ta je namreč dolžna po zakonu o spremembah in dopolnitvah zakona o osnovni šoli omogočiti zaposlenim prosvetnim delavcem, ki nimajo ustrezne izobrazbe, take delovne razmere, da se lahko nadalje izobražujejo. Če pa šole za te stvari ne bodo imele dovolj posluha, pa bo ostalo, žal, le pri zakonu.

RAVNATELJEV DOHODEK

VPRAŠANJE: Kako se določa po samoupravnem spora-

zumu dohodek za ravnatelja šole? Ali je pravilno 35 % povečanje osebnega dohodka, ki se oblikuje glede na značilne skupine delovnih mest in h kateremu so pristeti tudi vsi drugi dodatki, ki pripadajo ravnatelju šole? — D. M.

ODGOVOR: Po 9. čl. samoupravnega sporazuma se vodilnim delavcem oziroma tistim, ki so individualni izvršilni organi upravljanja, obračunavajo kalkulativni osebni dohodki po njihovih dejanskih strokovni usposobljenosti na delovnem mestu, ki ga zasedajo. Povečani dohodki se izplačujejo ravnatelju, ki ima nad 25 oddelkov, in sicer do 40 %, rav-

natelju, katerega šola ima od 13 do 25 oddelkov — do 35 %, ravnatelju, ki ima šolo z 12 oddelki za največ 25 %. Isto velja tudi za pomočnika ravnatelja in vodjo podružnične šole. Pomočniku ravnatelja šole, ki ima nad 40 oddelkov, se povečajo kalkulativni osebni dohodki za največ 20 % oziroma za 15 %, če šola nima 30 oddelkov, vodji podružnične šole pa do 15 % glede na število oddelkov.

Delovna organizacija sama določa dodatke glede na število oddelkov in delovno uspešnost. Torej gre le za ustrezno povečanje osnovnih neto mesečnih osebnih dohodkov, v katere niso vštet drugi dodatki. — T. Š.

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

je izdala zanimivo delo:

V. Batagelj in T. Pisanski:

REŠENE NALOGE IZ MATEMATIKE
Z REPUBLIŠKIH TEKMOVANJ

Prvi del: 1950 — 1966

V knjigi so rešene matematične naloge z desetih republiških tekmovanj, ki so bila v letih 1950 do vključno 1966. Knjiga je odlična pripomoček profesorjem matematike, zlasti še mentorjem matematičnih krožkov in vsem dijakom, ki jih zanima reševanje matematičnih nalog, hkrati pa tudi vsem ljubiteljem matematike.

178 strani, cena 42 din.

Založba opozarja tudi na zanimivosti iz svoje knjižne zaloge:

— Ivo Košutič:

— GUSARJI JADRANSKEGA MORJA

V bogato ilustrirani knjigi se bralci seznanijo z vsemi tistimi posamezniki, ki so se stoletja in stoletja upirali številnim zavojevalcem naše obale.

Cena: karton 80 din.

— Pimat:

— ZANIMIVOSTI NOČNEGA NEBA

144 strani, cena: karton 35 din.

— Korošec Tomo:

— PET MINUT ZA BOLJŠI JEZIK

Jeziškovi članki in razprave o problemih sodobne slovenščine.

288 strani, cena: broširano 48 din.

Knjige dobite v vseh knjigarnah in pri zastopnikih založbe, naročite pa jih lahko pisмено na naslov

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE
Mestni trg 26, 61000 Ljubljana

DOBRO PRIPRAVLJENO

Članí aktiva ZKS prosvetnih delavcev v Slovenskih Konjicah, v katerega so vključeni člani ZK iz obeh osnovnih šol, delavske univerze in glasbene šole, so na prvem letošnjem sestanku ugotovili, da so uspešno izpolnili večino nalog, ki so jih sprejeli lanskega novembra z akcijskim programom. Takrat so namreč skoraj vsakemu izmed njih naložili določeno obveznost in akcije so se kmalu začele. Vsakdo se je čutil odgovornega za to, da izpolni sprejeto zadolžitev.

Ko so govorili o delu, ki ga bo treba opraviti v naslednjih tednih, so menili, da bo treba vso pozornost posvetiti pripravi za referendum o uvedbi krajevnega samoprispevka za gradnjo ali obnovo šolskih, kulturno-prosvetnih in komunalnih objektov v konjiški občini. Program je že izdelan, občani so o njem razpravljali na zborih volivcev v mesecu marcu, dokončno odločanje in glasovanje pa bo predvidoma v nedeljo, dne 8. aprila 1973.

Razprava je pokazala, da bo letošnja akcija na tem območju lažja kot v letu 1968, ko so se delovni ljudje v konjiški občini prvič odločali za takšno obliko

zbiranja denarja, s katerim bi uredili šolstvo. Takrat so se našli taki, ki niso verjeli, da bodo zastavljene naloge resnično izpolnjene; zato je bilo tudi glasovanje v nekaterih krajih nekoliko slabše. Letos so skoraj v vsaki šoli že vidni uspehi in konkretni rezultati zbiranja ter vlaganja denarja občanov in delovnih organizacij v šolske objekte. To je posebno opazno v Vitanju, v Slovenskih Konjicah in v nekaterih manjših krajih; vse to pa bo seveda pomagalo odpraviti morebitne pomisleke, kam bo šel zbrani denar.

Na šolah so sklicali roditeljske sestanke in staršem pokazali, kaj je bilo narejenega v minulih letih. Seznanili so jih tudi delovnimi načrti za naslednjih pet let, povedali so, koliko denarja je bilo že zbrane, za kaj so ga uporabili in koliko ga še potrebujejo. Učenci so pisali spise in naloge o zbiranju denarja za gradnjo in obnovo raznih objektov v posameznih krajih. Sodelovali bodo tudi pri propagandnih akcijah, učenci višjih razredov pa bodo na dan glasovanja pomagali še volilnim odborom urediti ter okrasiti volišča.

VINKO LANGERHOLC

List izdaja republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS — Izhaja štirinajstrednevno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor, odgovorna urednica Neža Maurer, namestnica urednice Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljskana 6/I, Telefon 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/I, telefon 22-284, poštni predal 355-VII.

Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Letna naročnina: 20 din za posameznike, za šole in druge ustanove 40 din — Št. tek. računa: 50101-678-47093.

Tiska ČZP Ljudska pravica.

V kratkem bo izšla zanimiva številka Osvobodilna gibanja po svetu. Namenjena je bralcem višjih razredov osnovnih šol, strokovnih šol in gimnazij. S to številko jih želimo seznaniti s trpljenjem in junaštvom ljudstev, ki se bojujejo za svobodo in neodvisnost v Afriki, Aziji in Latinski Ameriki.

POSEBNA IZDAJA »OSVOBODILNA GIBANJA«

LAHKO NAROČITE NA NASLOV ZGP MLADINSKA KNJIGA, ODDELEK ZA PERIODIKO, TITOVA 3, LJUBLJANA ALI PO TELEFONU ŠTEVILKA 25-340. CENA ŠTEVILKE JE 4 DINARJE, TEKOČI RAČUN 50101-601-16733

Naročilnica

Šola

Priimek in ime poverjenika

Natančen naslov šole in številka pošte

Naročamo izvodov 2. posebne številke „Pionirja“

Poverjenik Ravnatelj šole

PRIDRUŽIMO SE!

Prvo pobudo za zgraditev spominskega doma sta dali združenji borci Kumrovcu in Posavju (občina Ljubljana-Bežigrad). Po večletnem sodelovanju v obliki raznih manifestacij bratstva šol in medsebojnih obiskov otrok borcev je akcija prerasla iz lokalne v skupno jugoslovansko akcijo Zveze združenj borcev narodnoosvobodilnega boja in Zveze mladine.

Ideja je dozorevala, izdelan in sprejet je bil načrt. Spominski dom ima skupen prehodni prostor ter spomeniško-studijski in družbeno-rekreacijski del. Do njega je bila s sodelovanjem pripravnikov JLA že zgrajena asfaltna cesta, dolga 1600 metrov.

Ob slavnostnem polaganju temeljnega kamna — položil ga je tovariš Tito 21. aprila 1972 — je bilo poudarjeno, da bo spominski dom na izviren način prikazal lik in življenjsko delo tovariša Tita ter najvažnejša poglavja iz naše revolucije.

Spominski dom bo deloval kot sodoben informativni in dokumentarno-studijski ter družbeno-politični in rekreacijski center. Knjižnica, čitalnica, fotodokumentacija, kinoteka in likovna zbirka spominskih predmetov iz Muzeja 25. maja bodo omogočile informativno, dokumentarno in znanstveno prikazovanje snovi. Gostom bosta namenjena tudi velika dvorana, opremljena s sodobnimi napravami, in hotelski del z restavracijo.

Tu se bo srečavala mladina vseh naših narodov in narodnosti na raznih seminarjih, simpozijih, koncertih, recitalih itd., ter se zblíževala ob skupnem spoznavanju zgodovine jugoslovanskega delavskega gibanja in socialistične revolucije prek življenja predsednika Tita, v športnih ter kulturnih tekmovanjih, na izletih in pohodih. V domu ji bodo generacije revolucionarjev — borci narodnoosvobodilne vojne posredovali svojo življenjsko resnico. V domu bo vladal duh tovariša Tita, duh bratstva in enotnosti narodov kot stalno izročilo delovnih ljudi, ki se je uresničilo v naši družbi.

Izvedba te zamisli je odvisna od vsestranske družbene podpore. Predvideno je, da zberejo republike in pokrajine okrog 100.000.000 dinarjev, od tega SR Slovenija 15 milijonov dinarjev.

RO ZZZB NOV SLOVENIJE, ZVEZA MLADINE SLOVENIJE, RK SZDL SLOVENIJE, CK ZK SLOVENIJE, RS SINDIKATOV SLOVENIJE, RO REZERVNIH VOJAŠKIH STAREŠIN SLOVENIJE, ZVEZA PRIJATELJEV MLADINE SLOVENIJE in GOSPODARSKA ZBORNICA SLOVENIJE pozivajo vse občinske in krajevne družbenopolitične organizacije, naj aktivno sodelujejo v popularizaciji akcije in v prizadevanjih za njeno uresničitev ter si naj tudi sami prispevajo za izgradnjo spominskega doma. Prosto voljni prispevki se zbirajo na žiro računu: 50100-678-46402 — Odbor za izgradnjo spominskega doma v Kumrovcu pri RO ZZZB NOV Slovenije.

RDEČI KRÍŽ
SLOVENIJE
VAS VABI
NA ODVZEM KRVI

Zato da bi dobili potrebno količino krvi, mora darovati kri vsako leto 70.000 ljudi, in sicer vsak odvzemni dan 200. Organizacija Rdečega križa pričakuje, da se bodo na odvzem krvi odzvali vsi zdravi občani. Da bi si prebivalci občin, kjer je redna krvodajalska akcija, lahko pravočasno rezervirali čas, objavljamo program rednih krvodajalskih akcij za april 1973.

Ker samo kri nadomesti kri, je razumljivo, da si jo z darovanjem zagotovimo tudi sami in svojim najbližjim, če bi jo potrebovali.

Rdeči križ vljudno prosi prebivalce navedenih krajev in občin, da se čimprej javijo občinskemu odboru Rdečega križa in mu sporočijo, kateri dan želijo priti na odvzem krvi.

April 1973

Kranj 3., 4., 5.
Cerknica 6., 21.
Domžale 10., 11., 12., 13., 18., 19., 20.
Slovenska Bistrica 17.
Nova Gorica 24., 25., 26.

REPUBLIŠKI ODBOR RKS
OBČINSKI ODBORI RK

Z VSEH VETROV

ABSOLVENTI OSNOVNIH
ŠOL BREZ DELA

V Veliki Britaniji je končalo lani obvezno osnovno šolo 42.000 učencev, od teh pa jih je ostalo brez dela 32.000.

V nekaterih mestih je celo 50% več nezaposlenih kot prejšnje leto, brez dela so še nekateri učenci, ki so končali šolo leta 1971. Prav tako je tudi v nekaterih drugih državah: Franciji, Belgiji, Zahodni Nemčiji in Luksemburgu, najslabše pa je v Italiji. V tej državi je bilo leta 1970 nezaposlenih 10,2% ljudi, starih od 14 do 19 let, 7,7% nezaposlenih pa je bilo starih od 20 do 24 let.

Komisija pri svetu evropskih ministrov predlaga za reševanje tega problema naslednje ukrepe: povečanje števila centrov za vzgojo odraslih, posebno tistih, ki nimajo kvalifikacije, pa tudi posebne učne predmete za mlade delavce; uvedba občasne pouka v industriji v zadnjem letu srednje šole; izboljšanje delovnih razmer in „statusa“ za določene vrste del; ustanavljanje mladinskih sekcij pri raznih službah za zaposlovanje; zakone, s katerimi bo zaščitena zaposlitev tistih mladih ljudi, ki bi sicer ostali brez dela zaradi sprememb, nastalih v tehnologiji; denarno pomoč neza-

poslenim, ki prvokrat iščejo poslitev.

V teh priporočilih je sebnopoudarjeno, da je treba olajšati prehod iz osnovne na delo tako, da bi se ti mladi ljudje seznanjali z delom v industriji ali na drugih delovnih stih.

EKOLOGIJA — UČNI
PREDMET

V lanskem šolskem letu so učenci splošne izobraževalne šole v Baunatalu blizu Kassela (ZNR) učili ekologije. Predmet je uveden eksperimentalno, zato, da bi ugotovili njegovo učinkovitost v šolskem pouku. Ekologijo so uvedli v 7., 10. razredu. V dveh letih so znani učenci z načini merjenja in ocenjevanja vpliva industrije na naravo in biosfero. Se nauče bojevati zoper vplive, ki škodujejo človekovemu okolju (preprečujejo temperaturne vodne in količino virusov, analizirajo vzorce zemlje zraka, opazujejo živalski in rastlinski svet ter škodljiv vpliv pušnih plinov in industrijskih odpadkov nanju).

Zbrane informacije in podatke, ki jih dobe s protivanji, uporabljajo neposredno pri pouku v šoli, upoštevajo jih tudi v splošnem programvarstvu biosfere.

Kinematografi prikazujejo

LJUBEZEN NA ODORU je film slovenskega režiserja Vojka Duletiča, ki si je zopet poiskal scenarijsko zasnovano v domači literaturi. S tem pa se ne hote vsiljuje potreba po primerjanju knjižne predloge in filmske realizacije. Prežihov postavlja svoje junake na zemljo, njih usoda je povezana z njo, zemlja in hosta jim delita dobro in zlo. Njegovi junaki so organsko povezani s to zemljo, krčevito se bojujejo za pravice, ki jim jih je ob rojstvu podelila narava, a kmalu odvzel človek s svojimi merili morale. V tem boju, ki je v bistvu preprost in naraven, je pravzaprav vsa veličina, elementarnost, lepota in večnost Prežihovih povesti. Ta lepota je robustna, surova, vsakdanja. Teško jo je podati z lepimi slikami, ki lebde v filmu iznad življenja in njegove preprostosti. Kljub temu da film lepo teče ter je pripoved jasna in igralci dobri, pa ne izpolni naših pričakovanj in ne doseže literarne predloge. Skoraj preveč nežen je, vse je tako lepo, skoraj prelepo. V njem zaman iščemo ljubezen matere do otrok in ljubezen ženske do moškega. Radmanca je v tem filmu le na pol živo bitje. Škoda! — mb

ZIVETI OD LJUBEZNI je film, ki se na žurnalističen, ne pa na umetniški način loteva najbolj aktualnih problemov jugoslovanske družbe. Mojest obrti Krešo Golik vizualizira dnevne časopisne vesti, zanimivosti zbere v zgodbo, kakršnih kar mgoli okoli nas. Film je pravzaprav melodrama, nekakšen poizkus ljubezenske zgodbe, kakšno spleta naša vsakdanost. Aktualen, vendar preveč registratorski, premalo angažiran, preveč obrtno bleščeč, a premalo pesniški, da bi lahko deloval globlje kot vest v časopisu, radiu ali na televiziji. — mb

VIKING Z JUGA je komedija, ki se kot mnoge druge ita-

lijanske komedije loteva problemov lažne morale. Glavni lik, obremenjen s predsodki tradicionalne italijanske vzgoje, njegova žena Danka, ki jemlje vse normalno za normalno, predstavnik dveh ekstremnih pojmov zakon, ljubezni in seksa. Njun konflikt odpira problem v novi luči. Spremenjena morala ni v snobizmu, prenehanju in popodoben. Lahko le rezultat iskrenega občutja nas samih s seboj. Malomanjka, pa bi bil film bleščeč duhovit in poučen. — mb

DETEKTIV SHAFT je zanimiv film, ki gotovo presega okvire navadne kriminalke. Načrta načena eksistenčne in moralne probleme ameriških črncev drage, kot smo vajeni. Dramatiško in oblikovno ne prinaša novosti, je pa solidno filmsko delo. — mb

MALORY KOT SMRT je italijanski western, ki obsoja nasilje. Izhodišče filma je zanimivo, vendar pa dramaturško, režijsko in igralsko ne ustreza. — mb

OLSENOVA TOLJA — danska neumnost, ki ne zasluži komentarja. — mb

PRED MILIJON LETI je film, ki nas pouči, kako je človek postal čustveno bitje, kako so se začele vojne med ljudmi, kako je bil človek neboljši pred ogromnimi in grozljivimi prazivalni. Seveda na dolaj ne prepričljiv način. Za zabelo poskrbi Raquel Welch! — mb

ZDRAVNICI IN NJIHOVE ŽENE je film, ki je hotel spregovoriti o problemih sodobnega zakonskega življenja. Film je na prvi pogled resno delo, ki pa bolj slabo prenese globljo vsebino in idejno analizo. Takrat namreč vsa psihoanaliza, psihološki pretresi in notranji boji izvirajo kot nujni rekviziti melodramne. Ker potrebuje melodrama atmosfero, psihologijo, lep dekor, zvonečke poklice in čustvene pretrese — in je vse to v filmu dokaj premišljeno uporabljeno — lahko rečemo, da je to dobra melodrama. Film bi imel svoje občinstvo, daje tudi snov za razgovor. Zahtevnejši gledalci pa z njim prav gotovo ne bodo zadovoljni. — mb